

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN REKREASYONEL
FAALİYETLERE EĞİLİMLERİ VE REKREASYONEL
FAALİYETLERE KATILIMLARINA ENGEL OLAN
FAKTÖRLER**



ÇAĞATAY ÇAVDAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHTAP YILDIZ

KONYA-2019


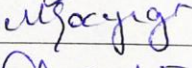
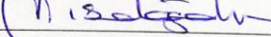
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTITUSU
--	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Çağatay ÇAVDAR
	Numarası	158117011010
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Rekreasyon Yönetimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Mehtap YILDIZ
	Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleri ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarına Engel Olan Faktörler

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleri ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarına Engel Olan Faktörler başlıklı bu çalışma 23/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	Mehtap YILDIZ	
2	Doç. Dr.	Murat KOÇYİĞİT	
3	Doç. Dr.	Murat ERDOĞDU	

BİLİMSEL ETİK

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

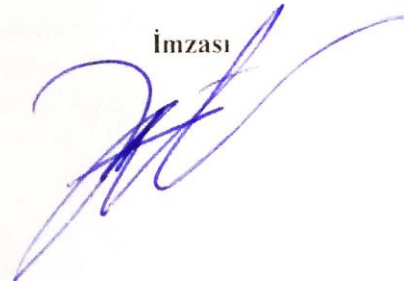
BİLİMSEL ETİK

Öğrencinin	Adı Soyadı	Çağatay ÇAVDAR		
	Numarası	158117011010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Rekreasyon Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleri ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarına Engel Olan Faktörler			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Çağatay ÇAVDAR

İmzası



 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Çağatay ÇAVDAR		
	Numarası	158117011010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Rekreasyon Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Mehtap YILDIZ		
Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleri ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarına Engel Olan Faktörler			

Bu araştırma, lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimleri ve rekreasyonel faaliyetlere katılımlarına engel olan faktörlerin; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim düzeyi, serbest zaman kuruluşlarını kullanma sıklığı, serbest zamanlarını değerlendirmeye engel olan faktörler gibi bazı değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar taşıyıp taşımadığını belirlemeye yönelik betimsel nitelikli ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür.

Araştırmanın evrenini; Konya İli Ereğli İlçesinde 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında, Orta Öğretim kurumlarında örgün öğretime devam eden 9, 10, 11, 12. sınıflarında öğrenim gören toplam 8494 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; evren grubundan tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilmiş 385 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada 3 bölümden oluşan veri toplama araçlarının ilk bölümünde öğrencilerin kişisel özelliklerini belirleyen (yaş, cinsiyet, okul, sınıf vb.) demografik sorular, ikinci bölümünde öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreasyonel eğilimlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu iki bölümde Çoruh (2013) tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreasyonel eğilimlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşan anket formundan yararlanılmıştır. 3. bölümde ise Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılan, Gürbüz, Öncü ve Emir (2012) tarafından doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği test edilen 6 alt boyut ve 18 maddeden oluşan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği (BZEÖ)” kullanılmıştır.


Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimlerini ve rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan bu araştırma sonucuna göre öğrencilerin yarısına yakınının (%41,1) boş zamanlarını ev içi etkinliklere katılarak geçirdiği tespit

edilmiştir. Katılımcıların lise ve ikamet edilen ilçenin rekreasyonel alan yeterlilikleri incelendiğinde, %40,3'ü lisenin rekreasyonel alanlarını yeterli bulduğunu, %28,3'ü ikamet edilen ilçenin rekreasyonel alanlarını kısmen yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Boş zaman değerlendirme açısından bakıldığında, 10 saat ve üzeri boş zamana sahip öğrencilerin yalnızca %5,7'si liselerin rekreasyonel alanlarını kullandığını belirtmiştir.

Rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörler açısından öğrencilerin en önemli gördüğü durumlar; tesislerin ve tesis donanımının yetersiz olması, rekreasyonel etkinliklere nerede katılacağını bilmemeleri olarak tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Serbest zaman, rekreasyon, engel, lise.*



 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Çağatay ÇAVDAR		
	Student Number	158117011010		
	Department	Recreation Management		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assistant Professor Mehtap YILDIZ		
Title of the Thesis/Dissertation	The recreational tendencies of the high school students and the intervening factors in their participation in recreational activities			

This study is based on a descriptive, qualitative and relational survey model that aims to find out whether the recreational tendencies of the university students and intervening factors in their participation in these activities bear significant differences in terms of some variables such as age, gender, level of education, monthly income of the family, professions of the parents, parents' level of education, frequency of leisure time facility utilization and the intervening factors in utilizing leisure time.

The population of the research was formed by 8494 students from 9th, 10th, 11th, 12th grades who attend formal education in secondary education institutions in 2018-2019 Education year in Ereğli District of Konya Province. For the sample of the research, 385 students were selected by random sampling method from the universe group. In the first part of the data collection tools which consist of three chapters, there are demographic questions which determine the personal characteristics of students such as age, gender, school and grade etc, and in the second part, there are questions to determine the leisure opportunities and recreational tendencies of the students. In these two chapters, "Personal Information Form" developed by Çoruh (2013) and a questionnaire form consisting of questions about determining leisure opportunities and recreational tendencies of students were used. In chapter 3, Leisure Constraints Questionnaire, comprising of 6 sub-dimensions and 18 items, which was developed by Alexandris and Carroll (1997), adapted into Turkish by Karaküçük and Gürbüz (2006), and construct validity was tested with confirmatory factor analysis by Gürbüz, Öncü ve Emir (2012), was used.

According to the results of this study that aims to identify the recreational tendencies of the highschool students and intervening factors in their participation in recreational activities, almost half of the students (%41,1) spend their time indoors. In terms of recreation areas of the district and high school, the results indicate that %40,3 of the participants find the areas of the high school sufficient, while %20,3 find those of district partially sufficient. In terms of leisure time utilization, of the students who have 10 hours of leisure time or more, only %5.7 of them stated that they used the recreational areas of the high school.

According to the students, the most significant intervening factors are the insufficiency of the facility and facility equipment and that they do not know where they are supposed to participate in for recreational activities.

Keywords: *Leisure time, recreation, constraint, high school.*



İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMAN, BOŞ ZAMAN VE REKREASYON

1.1. Zaman	3
1.2. Boş Zaman ve Tarihsel Gelişimi.....	6
1.2.1. Boş Zaman Temel Fonksiyonları	10
1.2.1.1. Dinlenme Fonksiyonu.....	11
1.2.1.2. Eğlenme Fonksiyonu	12
1.2.1.3. Gelişim Fonksiyonu.....	13
1.3. Serbest Zaman.....	15
1.4. Rekreasyon Kavramı.....	17
1.4.1. Rekreasyonun Tanım ve Özellikleri	18
1.4.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması	21
1.4.2.1. Mekânsal Açından Rekreasyon	23
1.4.2.1.1. Açık Alan Rekreasyonu.....	24
1.4.2.1.2. Kapalı Alan Rekreasyonu	26
1.4.2.2. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Rekreasyon	28
1.4.2.3. Bireyin Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon.....	29
1.4.2.3.1. Bireysel Olarak Etkinliklere Katılma	29
1.4.2.3.1. Grup Olarak Etkinliklere Katılma	29
1.4.3. Rekreasyonun Faydaları	30
1.4.3.1. Fiziksel Faydaları.....	30
1.4.3.2. Toplumsal Faydaları	30
1.4.3.3. Psikolojik Faydaları	31

İKİNCİ BÖLÜM EĞİTİM

2.1. Aile ve Eğitim	35
2.1.1. Aile Eğitiminin Önemi	35
2.2. Okul ve Eğitim	36
2.2.1. Okul Eğitiminin Önemi	36
2.3. Genel Ortaöğretim Kurumları	37
2.3.1. Fen Liseleri	37
2.3.2. Sosyal Bilimler Liseleri	38
2.3.3. Anadolu Liseleri	39
2.3.4. Turizm Liseleri	40
2.3.5. Sağlık Liseleri	41
2.3.6. Meslek Liseleri	42
2.3.7. Askeri Liseler	46
2.4. Ortaöğretim Kurumlarında Rekreasyon Aktiviteleri	46
2.4.1. Okul İçi Rekreasyon Aktiviteleri	47
2.4.2. Okul Dışı Rekreasyon Aktiviteleri	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REKREASYONA KATILIMIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

3.1. Rekreasyona Katılımın Önündeki Engeller	49
3.1.1. Bireysel Engeller	49
3.1.1.1. Kültürel Faktörler	49
3.1.1.2. Eğitimsel Faktörler	51
3.1.1.3. Sosyal Faktörler	51
3.1.1.4. Ekonomik Faktörler	52
3.1.1.5. Demografik Faktörler	52
3.1.2. Bireylerarası Engeller	53
3.1.2.1. Aile	54
3.1.2.2. Çevre	55
3.1.2.3. Zaman	57
3.1.3. Yapısal Engeller	58
3.1.3.1. Tesis Yetersizliği	59
3.1.3.2. Ulaşım	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. Araştırma Modeli	62
4.2. Evren ve Örneklem	62
4.3. Araştırmanın Önemi	63
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	63
4.5. Veri Toplama Araçları	64
4.6. Verilerin Analizi	64

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulguların Dağılımı	66
5.2. Boş Zaman Engelleri Ölçeğine İlişkin Bulguların Dağılımı	71
5.2.1. Katılımcıların Ölçek İfadelerine İlişkin Katılım Yüzdeleri	72
5.2.2. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı	73
TARTIŞMA VE SONUÇ	77
ÖNERİLER	85
KAYNAKLAR	86
EK-1 BİLİMSEL ANKET FORMU	100
EK-2 ARAŞTIRMA İZİNİ	103
EK-3 ÖZGEÇMİŞ	104

TABLolar LİSTESİ

Tablo 5.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı.....	66
Tablo 5.2. Katılımcıların Boş Zaman Değerlendirme Durumlarının Dağılımı.....	67
Tablo 5.3. Katılımcıların Okudukları Lisenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı	68
Tablo 5.4. Katılımcıların Okudukları Lisenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı.....	68
Tablo 5.5. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı	68
Tablo 5.6. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı	69
Tablo 5.7. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Sürelerinin Diğer Değişkenler İle İlişkisi	70
Tablo 5.8. Katılımcıların Ölçek İfadelerine İlişkin Katılım Yüzdelerinin Dağılımı.....	72
Tablo 5.9. Boş Zaman Engelleri Ölçeği Puanları	73
Tablo 5.10. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu	73
Tablo 5.11. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Okula Göre Farklılaşma Durumu	74
Tablo 5.12. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu	75

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda bana akademik olarak rehberlik eden danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehtap YILDIZ'a ve ders süresince benden desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Doç. Dr. Murat ERDOĞDU ve Doç. Dr. Murat KOÇYİĞİT'e teşekkür ederim. Hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak beni yetiştiren aileme ve değerli eşime teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Boş zamanlarımızı değerli ve kaliteli duruma getirebilmek için rekreatif faaliyetleri kullanabilmek ve çeşitlendirebilmek dileklerimle.



GİRİŞ

Rekreasyon, hem zamanımızın şehir ve çalışma hayatının olumsuz şartların etkisi, hem de kişilere kazandırdığı yapıcı ve olumlu hususiyetleri nedeniyle batıdaki ülkelerde olduğu gibi Türkiye'deki bireyler için bir gereksinimdir. Süreç içerisinde oluşan teknolojik gelişmeler insan yaşantısını kolaylaştırırken kimi sorunları da yanında getirmesi rekreasyon gereksiniminin artmasına neden olmaktadır. Teknolojik yenilik ve değişimler insanlara fiziksel açıdan yardımcı olup yaşam koşullarını kolaylaştırırken, bu gelişmelerin yönlendirdiği gündelik yaşantıda insanlar stres, gürültü kirliliği, çeşitli çevre sorunları gibi olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır. Şehirlerde oluşan hava kirliliği, trafik yoğunluğu, tabii çevrenin süratle azalması, nüfus yoğunluğuyla gelişimi şekillenen şehre ait alanların durumları bireylerin çalışma saati dışındaki vakitlerini harcayabilecekleri, sosyal, kültürel ve fiziksel açıdan türlü gayelerle faydalanabilecekleri alanlara ihtiyaç hissetmelerine sebep olmaktadır. Resmî kuruluşlar ve serbest rekabete dayalı özel sektör insanların rekreasyonel etkinliklerini düzenlemek için ortamlar ve programlar yapmaya başladılar. Bu ihtiyaçları temin etmeye yönelik şehir ortamlarının düzenlenmesinde rekreasyonel eğilim ve isteklerinin tespit edilmesi önemlidir. Rekreasyonel istek ve gereksinimler gelir, eğitim durumu, yaş, cinsiyet gibi kişisel demografik faktörler nedeniyle çeşitlilik gösterebildiği gibi, şehirlerin doğal, sosyal ve kültürel yapısı ile bu yapıda oluşan değişimlerde rekreasyonel eğilimleri etkilemekte, birey kendi algı, istek ve olanaklarına göre rekreasyon aktivitelerine katılmaya karar vermekte ve rekreasyonel davranışlar şehirden şehre, yaş gruplarına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu farklılıkların belirlenmesi, insanları ne tür rekreasyon aktivitelerine ve hangi alanlara yönlendirdiğinin anlaşılması, tüm halkın rekreasyon gereksiniminin karşılanması açısından gereklidir. Tüm sosyo-ekonomik yapıdaki ve yaş grubundaki insanlar için rekreasyon olanaklarının sağlanması, rekreasyon seçimini yönlendiren faktörlerin planlamaya yansıtılmasıyla mümkün olacaktır (Kaya, 2007: 1).

Bu bağlamda rekreasyon, bireyin artan iş hayatı, standart yaşam döngüsü ve olumsuz çevresel faktörler içerisinde fiziksel ve ruhsal sağlığını kazanmak, bu kazanımı koruyabilmek ve bu konuda istikrar göstererek, bunları yaparken eğlenebilmek ve yapılan aktiviteden haz duymak, bunları çalışma ve zorunlu

ihtiyaçlar dışında kalan vakitlerde gönüllü olarak bireysel veya grup ile yapabilmek olarak tanımlanmıştır (Karaküçük, 2005: 54).

Gelişmiş ülkelerde boş vakitlerin değerlendirilmesi sportif etkinlikler ile beraber, değişik kültürel ve mesleki etkinliklerle desteklenmekte ve insanların sosyal ve ekonomik gelişimine daha çok yardımda bulunulmaktadır. Birey alışma saatleri dışında sportif veya aktüel eğlence etkinlikleriyle, turistik seyahatlerle, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılarak hayattan zevk almayı arzulamaktadır (Ekici vd., 2002: 123-134).

Alanyazında bulunan ve bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarına engel oluşturan ögelerin tespitine yönelik yapılan model oluşturma çalışmalarının neticesine göre faaliyetlere katılımı engelleyen veya sınırlayan etkenler; bireysel, kişilerarası ve gereksinimler olarak belirlenmiştir. Rekreasyonel faaliyetlere katılımın olumlu etkileri akla getirildiğinde bu tür faaliyetlere katılımı kısıtlayan etkilerin saptanması hem bireysel hem de sosyal anlamda önemli bulunmuştur (Temir ve Gürbüz, 2012: 38).

Yapılan bu tezin birinci bölümünde rekreasyon kavramı, tanımı, rekreasyon etkinliklerine katılımın faydaları, rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırılması ve rekreasyonun özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümde ise; eğitimin tanımı, aile ve eğitim, okulda eğitim ve liselerin sınıflandırılması incelenmiştir. nc bölümde ise; rekreasyon faaliyetlerine katılımın önündeki çeşitli engeller incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMAN, BOŞ ZAMAN VE REKREASYON

1.1. Zaman

Kısaca zamanın tanımı şöyledir: Zaman bir objenin uzaydaki bir yerden diğer bir yere hareket ettiği aralıktır. Bireylerin kendilerini hazır tutmak, yaşamlarını düzenlemek ya da tasarlanılan planlara intibak sağlamak için değerlendirdikleri en önemli kavramdır (Sevil, 2012: 3).

Objektif ve subjektif zaman, sabit ve döngüsel zaman, Tanrısal zaman ve âdemoğlu zamanı ve son olarak da çözümlenmeli bakışla zaman olmak üzere dört esas zaman söz konusudur (Coştu, 2015: 647). Rekreyonu ilgilendiren ise nesnel ve öznel zamandır.

Rekreyonu anlamak için önce “boş zaman” kavramını açıklamak gerekir. Zaman; saat birimlerinden, günlerden, haftalardan, aylardan, yıllardan çok azı için yüzyıldan oluşur. Zaman geçici olayların aktığı bir ırmak gibi durmaksızın ilerler. Biriktirilemez ve alınıp satılamaz. Bireylerin özdenetiminde günlük etkinliklerini planlamasını, düzenlemesini sağlayan insani bir araçtır. Zaman kavramı ikiye ayrılır:

Zaman	
Nesnel/Fizik Zaman	Öznel/Psikolojik Zaman
Çalışma Zamanı	Çalışma Dışı Zaman

Objektif zaman, düzenli olarak varyasyon gösterebilen tabii vakıalar veya suni vasıtalar yardımıyla ölçülebilir. Yerkürenin her yerinde her birey için benzer ve eşit olan bir membadır. Subjektif zaman ise içinde bulunulan ortama göre değişik algılanan ferdin sezilebilir kıymet verdiklerine bağlı olarak hissedilen ve yaşanan zamandır. Kendisini geliştirmiş bireyler ve bilinçlenmiş modern toplum diğer insanlara ve toplumlara göre iş yaşamını, sosyal ilişkilerini, eğlence ve dinlenme alışkanlıklarını bu anlayışa göre düzenlemiştir. Descarte “toplumlar ileri ya da geri zekâlı olarak değil, ülkelerin ve zenginliklerinin zamanı planlı ve programlı kullanarak çalışmalarından ve dinlenmelerinden kaynaklandığını” söylemektedir (Kurar ve Baltacı, 2014: 41).

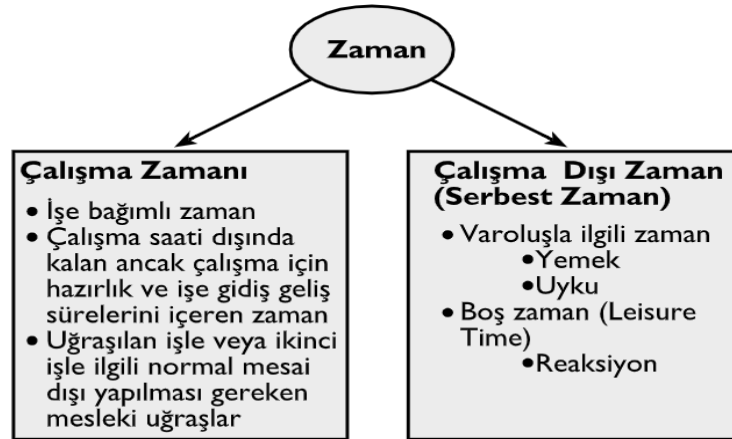
Zaman olayların birbirini izleme sürecidir. Zaman beş duyu ile algılanabilecek bir “madde” değildir. Yokluğa gidildiği için sadece ana hükmedilebilir. Zaman yaşamın ta kendisidir. Genel olarak iki tür zaman vardır (Coştu, 2015: 647):

Nesnel/fizik zaman (saatlerin zamanı) ve öznel/psikolojik zaman (bilinç zamanı).

1- Nesnel/fizik zaman kronometre ile ölçülebilir. Zaman fizikte t “*tem*” simgesiyle sembolleşir. Zaman tek boyutludur ve tek bir sayı tarihi belirtmek için yeterlidir. +, - şeklinde yönü değiştirilebilir. Doğanın zamanı bir ritme sahiptir. Mevsimler ile döngüsel, yaşam-ölüm eksenini ile doğrusal bir zaman algısı oluşur. Zaman mekândan soyutlanamaz ve dinamiğe bağımlıdır. Karşılaştırma yapılırken iki farklı boyut esas ise diyakronik, aynı boyut esas ise senkronik denir. Geçmiş ya da gelecekteki bir zaman diliminde paralel karşılaştırma varsa senkronik olur. Rekreasyonda çalışma saati denilen zaman önce doğal vakit idi, yaratılmıştı ancak sanayinin gelişimiyle “üretilen zaman” dönüştürüldü. Önce guguklu ve tik taklı saatler varken artık akıllı dijital saatlerle zaman kontrol altındadır. Saatler atılan adımları da hesaplamaktadır. Yaşam kalitesi ve ortalama yaşam süresi uzatılmak isteniyor. Doğum sebebiyle oluşan ölümler azalıyor. Aşıyla hastalıklar önleniyor. Ulaşım ve iş kazaları güvenlik önlemleriyle azaltılıyor. Genetik gelişmeler gelecekte dondurulan küçük canlıları yaşama kazandırıyor. Rekreasyonel faaliyetler artırılarak intihar oranları azaltılmaya çalışılıyor.

2- Öznel/psikolojik zaman bireyin içinde olup monoton olmayan zamandır. Öznel zaman vakti, insan dimağının bireysel özelliklerine uygun temelleri olan ve bir ‘müşterek görme tarzı’ şeklinde değerlendiren yaklaşımdır. Zihinde dış dünyadaki olay ve nesnelere bağımsız olarak tecrübeye dayanan bir zaman bilinci vardır (Coştu, 2015: 647). Yaşanan olayların yoğunluğuna göre duyumsanan sürenin uzunluğu değişir. Öznel zamanın özünde esneklik vardır. Psikolojik zaman boş zamanları değerlendirmek için önemlidir ve kaliteli geçirilen bir zaman olmalıdır. Eski kültürde “dehr” denilen ve cismi bulunmayan zaman, ucu olmayan bir uzam şeklinde tıpkı boşluk gibi sanaldır (Arabi, 2017: 380).

Öznel zamanını iyi geçiren doyuma ulaşır ve içsel zamanı uzadığı için ömrü de uzar. “Öznel iyi oluş”ta durağan kişilik özellikleri yanında, kişilerin içinde bulunduğu psikolojik hâllerin de etkisi vardır. Kendilerine karşı olumlu düşünceler taşıyan bireyler daha yüksek düzeylerde öz algılamaya sahiptirler, daha fazla olumlu beklentiler taşırlar ve kendileri için daha yüksek gayeler belirler (Çetin vd., 2015: 75).



Kaynak: (Sevil vd., 2012: 4).

Zaman günlük yaşamda vakti tasarruf açısından “çalışma zamanı” ve “serbest zaman” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Zamanın enerji üzerindeki günlük konumu sabah sekizde başlayıp öğleden sonra beşe doğru giderek azalmaktadır. İşe hazırlanış, işe gidiş ve geliş, işle ilgili mesai dışı uğraşlar da işe bağımlı zamanla ilgilidir. Çalışma dışı zamanda ise varoluşla ilgili yemek, uykuya ve öz bakıma ayrılan zaman; boş zaman; rekreasyon diye kendi içerisinde tekrar alt kısımlara ayrılır (Soyer, 2016: 10).

Çalışma saati sonrasında enerjisi tükenen insanın rekreasyonel etkinliklerle tekrar bu yaşam enerjisini kazanması gerekir. Zamanını iyi değerlendirebilen bir “insan mutlu olabilmek için boş zamanında ilgilerine ve hobilerine” gerekli süreyi ayırabilmelidir (Karaküçük, 2008: 16). Bu anlamda günümüzde boş zaman endüstrisi oluşturmuştur. Son yıllarda boş zaman yönetimiyle ilgili yapılan çalışmalar artmıştır. Artık boş zamanın tipik özelliklerinin değişik olmasından ötürü boş zaman yönetimini ayrı kıymetlendirmek gerekmektedir (Akgül ve Karaküçük, 2015: 1869). Boş zamanın dinlenme, eğlenme ve gelişime ayrılan kısımları ortaya çıkmaktadır.

1.2. Boş Zaman ve Tarihsel Gelişimi

Serbest zaman; işten arta kalan zaman, zorunlu bireysel faaliyetler ve uyku olarak açıklanmaktadır. Boş zaman (leisure) ise, bireyin toplumsal, meslekî ve aile görevlerini ve yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan etkinlikleri tamamladıktan sonra hür iradesiyle hareket edebileceği bilgi, beceri, dinlenme ve eğlenmelerini iletme, sosyal yaşama istekli olarak katılım gibi uğraşları yapabildikleri zaman dilimidir. Boş zaman, dayatma hislerimizin çok az olduğu, kendi hüküm ve kurallarımıza göre değerlendirilen isteğe bağlı zamandır (Sevil, 2012: 3). Boş zamanın farklı bakış açılarında beş ayrı farklı tanımı yapılmıştır:

- 1- Klasik Görüş: Boş zaman dinlenme ve yenilenme zamanıdır.
- 2- Sosyal Sınıfın Sembolü Olduğunu Savunan Görüş: Üst sınıfa ait zamandır.
- 3- Aktivite Olduğunu Savunan Görüş: Kişinin eğlendiği ve geliştiği zamandır.
- 4- Bütünsel Görüş: Gelişim, doyum ve özgürleşme ile var olma zamanıdır.
- 5- Yükümlülük Dışı Olduğunu Savunan Görüş: Öz bakımın da olmadığı zamandır.

Boş zaman süresine göre ikiye ayrılır (Sevil, 2012: 3):

Boş Zaman	
Uzun Süreli Olan	Kısa Süreli Olan

Uzun süreli olan boş zamanlar; çocukluk evresi, senelik izin boş zamanları ve emeklilik dönemindeki boş zamanlardan meydana gelmektedir. Kısa süreli boş zamanlar ise; mesai ve hafta sonlarındaki boş zamanlar ve yıllık izin gibi sebeplerle oluşan kısa süreli tatillerden meydana gelmektedir (Dinç vd., 2009: 22).

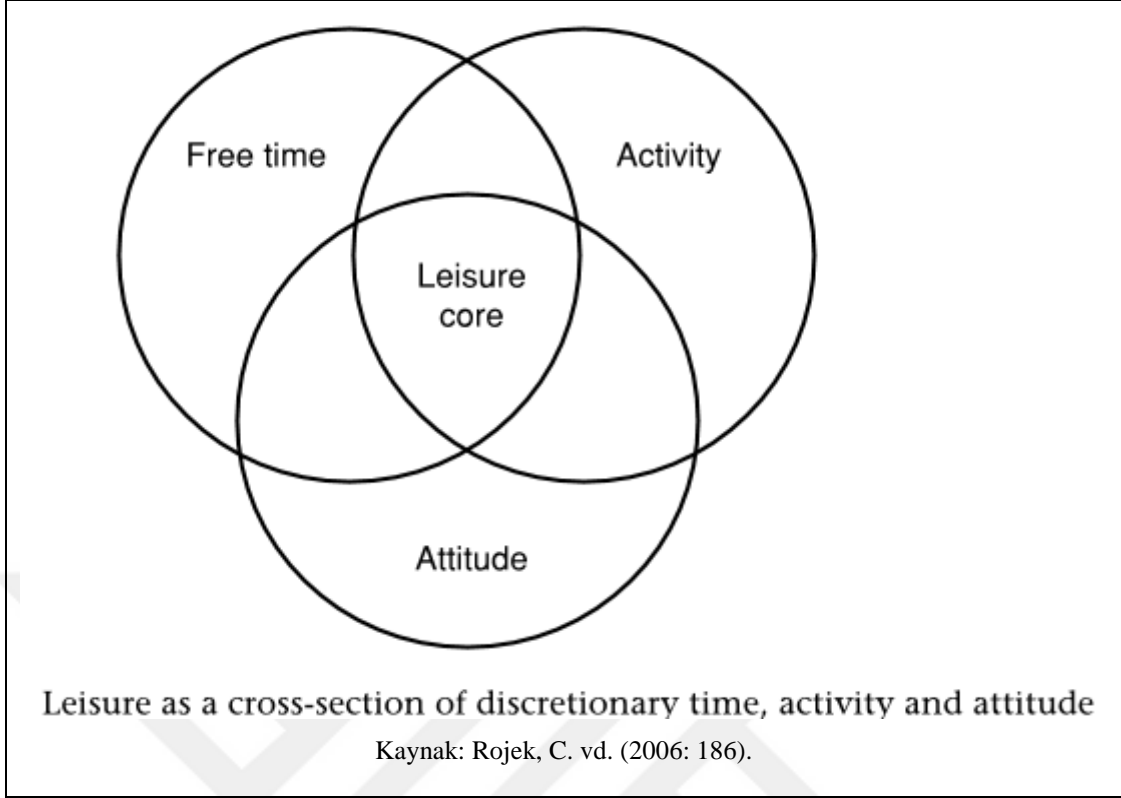
Çalışma dışı zaman “zorunluluklardan arındırılmış serbest zamanı ifade etmektedir” (Başarangil, 2014: 120). Serbest zaman içerisinde yemek ve uyku gibi varoluşla alakalı gereksinimlere ayrılan zamanı da katanlar var (Soyer, 2016: 12). Boş zaman ise serbest zamanın varoluş gereksinimlerinden de arındırılmıştır. Boş zaman değişik anlamlara gelmektedir. Boş zaman sözcüğünün İngilizce karşılığı olan

'leisure' sözcüğü, Fransızca'da boş zaman anlamına gelen "loisir" sözcüğü, yine İngilizcede "izin vermek" anlamına gelen "license" ve "özgürlük" anlamına gelen "liberty" sözcükleri de, Latince'deki "licere" sözcüğünden türemektedir (Sevim ve Özer, 2013: 3).

Boş zaman (*leisure time*), "*serbest zaman*" olarak adlandırılmaktadır. Sözcüğün kökeni Latince'de *licere* 'izin'dir (Başarangil, 2014: 5). Boş zaman, iş ve gerekli kişisel etkinlikler dışında geçirilen zaman dilimidir. Bir başka deyişle uyku, yemek ve öz bakım, mesai yapma, ödev yapma, okula gitme ve ev işleri gibi zorunlu etkinliklerin öncesi veya sonrasında dinlenmeye ayrılan zamandır. Boş zaman isteğe bağlı bir zamandır. Başka bir ifadeyle birey için dolu olmayan bir zaman dilimidir yani sınırsız değildir. İnsan için zorunlu ve temel gereksinimlerin dışında kalan çok değerli anlardır. Bu nedenle planlı olarak geliştirilmiş tekniklerle değerlendirilmesi gerekir (Başarangil, 2014: 5).

Boş zaman çalışma zamanı ve varoluş zamanı dışında kalan vakittir. Bir günlük (24 saat) saat dilimi çerisinde serbest zamanda boş vakti üretebilmenin yolları şunlardır:

- 1- Ekonomik mülkiyet,
- 2- Teknolojik ilerleme,
- 3- Erteleme ya da yükümlülükleri yerine getirme,
- 4- Faaliyetleri kısıtlama,
- 5- Emeklilik,
- 6- Zorunlu etkinliklerin tamamlanması (Shivers ve Delisle, 1997: 94).

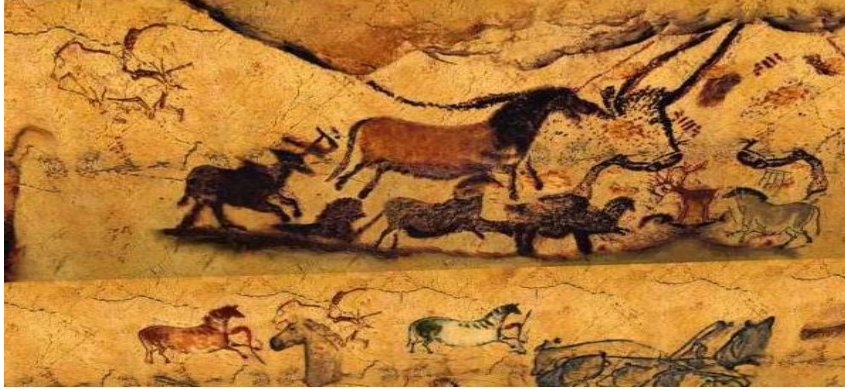


Boş zaman rekreasyonda önemli bir kavramdır. Bir mecburiyet ya da sorumluluk olmadan değerlendirilebilen olanağı olan vakitler boş zaman kavramı içinde yer alır (Shivers ve Delisle, 1997: 93). Boş vakit, yorgun düşen insanın fiziksel gücünü tekrar elde etmesine olanak sağlayan dinlenme işlevini yerine getirir. Boş zamanın istirahat etme işlevi kadar eğlenme ve bireyi özgür kılma işlevlerinin şuuruna ise diğer evrelerde ulaşılmıştır (Sevim ve Özer, 2013: 3).

Boş zaman ile serbest zaman ile birbirine karıştırılmamalıdır. Serbest zaman (free time) ve boş zaman (leisure) birbirinden farklı iki kavramdır. Serbest zaman, hayat boyu çalışma zamanı ve mecburi ihtiyaçlarımızı elde ettiğimiz vaktin dışında kalan bütün zaman dilimidir. Boş zaman ise bu serbest zamanda bireyin tamamen kendi arzusu ile bağımsız olarak harcadığı zamanın bölümüdür (Sevim ve Özer, 2013: 3).

Boş zamanını kaliteli olarak değerlendiren kişi mutlu olur, sağlıklı gelişir ve doyuma ulaşır. Başarılı insanlar boş zamanlarını “boş” geçirmeyenlerdir. Artık tüketim toplumunda zaman bile pazarlanıyor. Ancak bir an gelecek ki yaratılmış olan zamanın kendisi de evren ile birlikte yok olacaktır. İşte gerçek “boş zaman” o yok olacak olan zamandır. O hâlde “isteğe bağlı zaman”ı iyi değerlendirmek gerekir.

Yokluğundan önce varlığının değerini iyi bilmek gerekir. Bir şeyin en kötüsü yok olanıdır. Değerlendirilmeyen zaman kaybedilmiş yani yok olmuş zamandır (Yiğit, 2019: 1).



Kaynak: <http://rekratifhaber.com/turizm/bos-zaman-rekreasyonun-tarihsel-gelisimi/>, (ET: 16.01.19).

İlk çağda insanlar zamanlarının çoğunu temel gereksinimlerini karşılamak için sarf ederken diğer kalan bölümünü ise ailesi ile geçiriyorlardı. Yukarıdaki resimde görüldüğü gibi buna tarla işlerinin bitmesi veya avlanma sonrası ile eğlenilmesi ya da oyunlar oynanması misal olarak verilebilir (Yiğit, 2019: 1).

İlk çağda (Eski Yunan ve Roma döneminde) spor, savaşa hazırlık (Atalay, 2004) ve bilinçlenme zamanı olarak boş vakitler değerlendiriliyordu. Eski Yunan’da boş zaman, ‘iyilik, estetik, gerçek’ üstün değerlerle uğraşmak olarak anlaşılmıştır. Grek devrinin tersine Roma çağında, boş zaman sınıfsal bir kazanç değildir. Boş zaman yetiştirici etkinliklerden sonraki bir zamandır (Aytaç, 2002: 235).

Orta çağda boş zaman yüksek sınıfın gösterişine dönüşmüştü (Atalay, 2004). Geç orta çağda, boş zaman savurganlığa doğru evrilmeye başladı. Boş zamanın tasarrufu esaret sisteminin tersine bir asalet alameti oldu (Aytaç, 2002: 235). Boş zaman kazanç gerçeği ilk defa 1930’larda Milletlerarası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler Topluluğunun gündemine alınmıştır. 1936 senesinde ise yıllık izin çoğu Avrupa memleketinin yasalarında yer almıştır (Soyer, 2016: 24). Tarihsel bakış açısından sonra tekrar boş zaman kavramına dönülecek olursa;

Kişisel ihtiyaçlara kolaylık sağlayan – gemilerde tutulan nöbetten hareketle – vardiya sisteminden sonra bugün kısmi süreli işler gündeme geldi. Haftada yaklaşık 16 ile 32 saat arasında düzenli olarak çalışmaya part-time denildi. “Günümüzde,

özellikle gelişmiş sanayi ülkelerindeki işsizlik ve ekonomik krizlerin yaşanması, zorunlu izinler ve part-time çalışma biçimi de boş zaman artışıdaki önemli faktörlerdir” (Soyer, 2016: 22).

Bireyler için ise yasal olarak düzenlemeler yapılmıştır. 2003 yılında 4857 Sayılı İş Yasa’sının 13. Maddesi ile bu durum düzenlendi. Çalışma Süreleri Yönetmeliği’nin 6. Maddesinde haftalık normal çalışma süresinin 2/3 oranına kadar yapılan işler olarak belirlenmiştir. Normal çalışma süresi tersi belirlenmediği sürece 45 saattir ve dolayısıyla part-time çalışma süresi haftalık 30 saattir. Sözleşme ile 45 saatin altında belirlenmiş haftalık çalışma sürelerinde 2/3 oranı ile part-time çalışma süresi belirlenir. Ayrıca 8 Kasım 2016’da Resmi Gazetede yayınlanan “Annelik İzni veya Ücretsiz İzin den sonra Yapılabilecek belirli süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik” ile bebeği dünyaya getirdikten sonra anne ve babalardan birinin çocuğun zorunlu ilköğretim çağına kadar part-time olarak çalışabilecekleri belirtilmiştir. Özellikle kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık boş zamanları değerlendirmede de görülmektedir. Artık *“Türkiye’de kadınların değişen rolleriyle boş zamanlarında fiziksel aktivite deneyimleri için fırsatlar artmaktadır ” (Koca, 2009: 225).*

Sonuç olarak zaman kavramı insan hayatının yerine göre saatle ölçülebilen, kısa veya uzun süreli, başlangıcı ve sonu belli, tekrarı olanaksız bir vakit dilimidir. Boş, özgür zaman ise bireyin bütün kısıtlayıcıların engellemelerini aştığı ve şahsi arzusu ile seçeceği bir etkinlikle meşgul olacağı vakittir (Yılmaz, 2008: 3, 7, 9).

Boş zamanın dinlenme, eğlenme ve gelişim şeklinde üç önemli fonksiyonu vardır.

1.2.1. Boş Zaman Temel Fonksiyonları

Fonksiyon diğer bir deyişle işlev veya görev demektir. Boş zamanın üç temel işlevi olan dinlenme, eğlenme ve gelişim fonksiyonları şu şekildedir (Köktaş, 2004: 27).

1.2.1.1. Dinlenme Fonksiyonu

İnsanlar boş zamanlarında en başta dinlenmek ister. Çoğu etkinliğe dinlenmek için katılmak isterler. Zamanı iyi kullanabilmek için insanın dinlenmeye gereksinimi vardır Dinlenme etkinliği kişinin özgür iradesiyle olmalıdır. Dinlenme alanları olmalıdır. Tarihsel dönemlerde de dinlenme fonksiyonu en başta gelmiştir. Birey bulunduğu ortamdan ve kalabalıklardan uzaklaşarak açık havada zihinsel olarak dinlenmek gereksinimi duyar. Çağdaş insan dinlenmesini bilen insandır (Köktaş, 2004: 27).

Boş zamanı en çok belirleyen ve çeşitli kavramalarla, çalışma yaşamı tarihi akışta değerlendirilen bir esas fonksiyondur. Boş zamanın tarihsel gelişimi sanayileşmeden sonra şu dönemlere ayrılmaktadır:

- 1- Birinci Sanayi Devrimi 1750-1850/1870 (Yarman ve Demeç, 2016: 2).
- 2- İkinci Sanayi Devrimi 1850-1900 (Yarman ve Demeç, 2016: 2).
- 3- Üçüncü Sanayi Devrimi 1900-1940 (Yarman ve Demeç, 2016: 2).
- 4- Dördüncü Sanayi Devrimi 1940-1970 (Yarman ve Demeç, 2016: 2).
- 5- Dijital Devrim: 1980 ve devamı (Yarman ve Demeç, 2016: 3).

Batıda toplumsal katman farklarını gözetken Ortaçağ halklarından beri boş zamanların asiller için var olduğu ve o zamanlarda türlü sanat, eğlence ve spor etkinlikleriyle uğraştıkları bilinmektedir (Soyer, 2016: 23).

Boş zamanın ilk fonksiyonu olan dinlenme mesai sonrası baskı ve yorgunluk atma ile bedeni yıpranmaları ve ruhi gerginlikleri azaltan bir işlev edinmiştir. Çalışma saatinin günde 12-15 saatler olduğu endüstri inkılabının başlangıç evrelerinde dinlenme, çalışanların boş zamanları yalnız fiziksel gücü tekrar kazanmak anlamına geliyordu. Bugün mesai ve mesai dışı vakitleri düzene konulmuş, çağdaş birey için ise, dinlenme, bedeni ve ruhi açıdan yenilenmek için etken veya edilgen birçok boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Teknolojik gelişmeler birey gücüne ihtiyacı azalttığı için boş zamanlar çoğaldı (Soyer, 2016: 25).

Sonuç olarak boş zaman pasif rekreatif etkinliklerdir (Soyer, 2016: 25). Birçok sektör bu etkinlikleri yürütmek için yetişmiş uzmanlara gereksinim duymaktadır. Birey boş zamana sahip olunca spora, turizme, kültüre, sanata ve daha birçok etkinliğe katılmak istemektedir. Bu etkinliklerden biri de eğlenme gereksinimidir.

1.2.1.2. Eğlenme Fonksiyonu

Boş zaman aktivitelerinden biri de eğlenmedir. Boş zamanlarda oyunlarla eğlenme etkinlikleri olur. Eğlenceler bireysel veya grup şeklinde olabilir.

Eskiden boş zamanlar için eğlenceler malikânelerde düzenlenirdi. Osmanlı zamanında, boş zamanları değerlendirme alışkanlıkları daha çok zevk ve sefa ağırlıklıdır. Hanımların, yuvalarında masal ve öykü anlatma, enstrüman kullanma ve şarkı terennüm etme ile beylerin ise kahvehaneye gitme, yabancıların meşgul olduğu spor karşılaşmalarını seyretme, bunun yanı sıra atıcılık, avcılık gibi faaliyetlerle meşgul olarak boş vakitlerini değerlendirdikleri bilinmektedir. Aynı evrede Batıyı taklit dönemine giriş yapan Türk Ulusunun rekreasyon hayatında farklılaşma olmuştur. Avrupa'da moda olan beysbol, hentbol, bisiklet, kriket, rugby, polo ve tenis gibi branşlar insanların seçtiği spor dalları olmuştur (Sevil, 2012: 13). Buna ilaveten müzikli gazinolar ve tiyatrolar da bu dönemde meşhur olmaya başlamıştır. Sanayileşmeden sonra bu eğlenceler yerel kuruluşlar ve özel sektörce yapılarak yaygınlaştırıldı. Cumhuriyet döneminde 1993 yılında Güzel Sanatlar Müdürlüğü, 1949 yılında Devlet Tiyatroları, 1989 yılında Gençlik ve Spor Müdürlüğü kurulunca boş zamanlar sanat, oyun ve spor şeklindeki etkinliklerle yapılmaya başlandı. Ayrıca bunlara sirkler, lunaparklar, müzeler, hayvanat bahçeleri, parklar, yüzme havuzlar vb. de eklenebilir. Kırsal rekreasyon da son zamanlarda gelişti. Festivaller, kongreler, bilgi şölenleri, müsabakalar düzenli yapılmaya başlandı. Mekânsal olarak da açık ve kapalı ortamlarda rekreasyon faaliyetleri yapılmaktadır. Özel eğlence mekânları bir hayli çoğaldı. Bireyler eğlence için harcama yapma istekliliğini artırdı. Ev eğlencesi diye bir kavram da gelişti. Ev ve bahçe hobileri ile bu etkinlikler giderek arttı (Sevil, 2012: 13, 35).

Eğlenme; müzik, oyun, kitle sporu, sanat-eğlence ve turistik gezi gibi etkinliklerden oluşur. Eğlenen kişinin canı sıkılmaz. Eğlenme oyunu ve müsabakayı

da getirir ancak yarışmanın, oyun zevkine varmak için kazanma hırısı ağır basmamalıdır. Tüm spor uğraşları katılım olanağı sağlar. Eğlenen insanın üzüntüsü, kaygısı ve merakı kaybolur. Kişiyi mesaiden sonra yenilemek, dinlendirmek ve gönüllü olarak yapılan etkinliklerle doyuma ulaştırma gerekir. Eğlenme gönüllü bir etkinliktir. Toplum değerlerine ters düşmeden boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılan birey mutlu olur. Eğlenen kişi özgürlük duygusunu tadar. Eğlenme haz ve neşe sağlarken bir taraftan da eğlence hizmetleriyle istihdam artmış olur. İşsizlik azalır. Eğlenen kişi fiziksel ve ruhsal sağlığına kavuşur. Sağlıklı olan bu bireyler daha çabuk sosyalleşir. Eğlenirken kişisel becerileri artar. Böylece iş gücüne kalite olarak geri dönüşüm sağlanır. Becerileri artan insan üretime katkı sağlar. Öfkeyi eğlence etkinlikleri azaltır. Eğlence demokratik gelişimi de hızlandırır. Uluslararası yapılan eğlence etkinlikleriyle küresel bütünleşme sağlanmış olur (Can, 2015: 1).

Küresel bütünleşmeye turizm de katkı sağlar. Turistik gezi eğlence etkinliklerinden biridir. Çünkü boş zamanları değerlendirmede “etkinlik turizmi” gündemdedir: Endüstrileşme ve kentleşmenin aşırı yoğunluğu turizm faaliyetlerini de etkilemektedir. Kişiler için boş zamanlarını etkili kullanabilmek, devamlı yaşadıkları çevreden uzaklaşmak, canlanmak ve yüksek güdülenme ile günlük hayatlarına dönebilme gayesiyle rekreasyonel faaliyetler büyük önem taşımaktadır. Çağımızda bireyler daha kısa zamanlı tatilleri tercih etmektedirler (Can, 2015: 1).

1.2.1.3. Gelişim Fonksiyonu

Bütünsel bakış açısına göre var olma zamanı kişisel gelişimi ve öz zenginleşmeyi sağlar. Kişi yaratıcı olabilmek için sürekli kendini gelişime tabi tutma ihtiyacını hisseder. Tüketmeye dayanan yaşam biçimi kapitalizme yeni alanlar açmaktadır. Boş zaman ve rekreasyonda endüstriyel gelişim olduğu için bireyin de kendini geliştirmesi kolaylaşmaktadır (Sevil, 2012:13, 27). Böylece endüstriyel parkların gelişimi, özel spor merkezleri ve internet kullanımı ortaya çıktı.

Gelişme etkinliklerinde hedef sağlık alanındaki ilerlemelerle yaşamı uzayan insanın “*Kişisel beceri yeteneğin ve bilişsel performansının gelişmesini sağlamak*”tır. Mesai dışında insanın boş zamanının değerlendirme için yapılan kişisel gelişim etkinlikleridir. Böylece toplumsal gelişim de sağlanmış olur. İnsan düşüncesini,

günlük faaliyetlerin tekdüzeliğinden kurtaran, daha geniş sosyal katılıma muhit oluşturan ve kişinin şahsiyetini geliştirmesine ve gösterilmesine meyilli olan, menfaatçi olmayan yetenek faaliyetlerini kapsar (Başarangil, 2014: 125, 128).

Sanayileşmeyle birlikte makinalar insanların işlerini yapınca boş zaman artmıştır. Yaşam şartları sanayileşmiş ülkelerde iyileşmiştir. Bunun neticesinde insan ömrü uzamıştır. İnsan artık daha çok boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmaya başlamıştır (Demir ve Demir, 2006: 37). Günümüzde insan şahsına yeni bir yaşama değeri ölçeği oluşturarak kendisine bir hayat şekli planlamaktadır. Bu şekilde başkalarının vakit geçirmekte kullanıldığı monoton, klişe vakit geçirme alışkanlıklarından kurtulabilir. Birey, kendi kişiliğinin gelişimini esas alır. Kendini bütünüyle gagesiz kalabalık içinde kaybetmez. En önemlisi bireysel yaratıcılığını geliştirir ve kendini rahatlıkla ifade eder. Boş zaman, kişinin kendisini iş hayatında da geliştirmesine olanak sağlar. Günümüzde yaşam robotik duruma gelmiştir. İnsan gittikçe derinleşen psikolojik ve sosyal rahatsızlıklarını ortadan kaldıracak bir çevreyi ancak işten geriye kalan zamanlarda oluşturabilmektedir. İşte bu şekildeki geliştirme faaliyetlerini, “boş zamanı değerlendirme” üstlenmiş olur. Sıradan bir işyerindeki robotik yaşam içinde çalıştırdığı makinaların bir küçük dışlısından ibaret olduğunu sezen insan ancak boş zaman mutfağında sunulacak etkinliklerle kendisini geliştirebilir. Teknoloji o kadar ilerledi ki boş zamanlarda insanlara ruh hâllerine göre hizmet edecek, mimikleri dahi gelişmiş insan tipli robotlar yapıldı (Türkay, 2018: 40).

Artık kalabalıklarda yalnız kalan insanlara insan tipli robotlar arkadaşlık edebilir. Kapitalist yaklaşım rekreasyonel etkinliklere katılımı ekonomik olarak kısıtlayabilir. Mümkünse bireysel gelişime yönelik faaliyetler ücretsiz olmalıdır. Bu etkinlikler programlanmalı ve yeni tekniklerle sunulmalıdır. Doğaya yönelik etkinlikler tercih edilmelidir. Katılımcıların güvenlikleri sağlanmalıdır. Sağlık sorunları yaşanabilir; bunun için acil müdahale olanakları oluşturulmalıdır. Hava şartları da dikkate alınarak etkinlikler için gerekirse kapalı ortamlar da ayarlanmalıdır. Bireye bazen aktif bazen pasif katılımcı olma olanağı tanınmalıdır. Bireysel olabileceği gibi grup içinde de etkinliklere katılabilmeli hatta gruba kimi zaman önderlik de edebilmelidir. Böylece bireyin kişiliği ön plana çıkar. Çevreyi tanıır. Güdüleme yeteneği, yaratıcılığı, başarı deneyimi artar. Doğru grup oluşturma

hızlı karar vermesini sağlar ve karakterli bir kişiliğe sahip olmasına da olanak sağlar (Türkay, 2018: 42).

Terapatik rekreasyon da bireysel gelişime katkı sağlar. Kişi fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak gelişir (Sevil, 2012: 44).

Aşağıda boş zamanı da kapsayan serbest zaman irdelenecektir.

1.3. Serbest Zaman

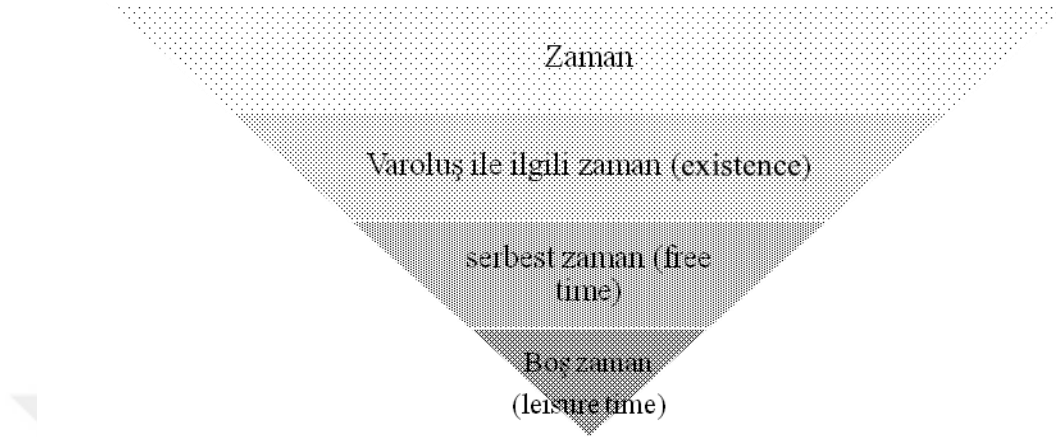
Serbest zaman dünyada sanayileşmiş ulusların sahip olduğu ve değerlendirdiği bir vakittir. Gittikçe ilerleyen teknoloji insanları daha çok ve daha kusursuz üretim düzenekleri ile tüketim ürünleri sağlamaktan ziyade, aynı zamanda çalışma süresinden farklı olarak serbest zaman olgusunu oluşturmuşlardır. Bu oluşturulan serbest zaman olanakları toplumların ve bireylerin hayat içerisindeki tecrübelerini geliştirme olanağı sunmaktadır (Ağaoğlu ve Boyacı, 2013: 18).

Günümüzde yaşam biçimi hâline gelen serbest zaman en geniş tanımıyla şöyledir: Serbest zaman; dışardan gelen baskılara bağlı kalmadan şahsi kontrolün edinildiği, kişilerin hür düşünceleriyle tercih ettikleri ve belirli kaidelere bağlı kalmaksızın eğlenme ve mutluluk hissi veren, herhangi bir maddi karşılığın olmadığı, doyuma ulaştırıcı tecrübelerin edinildiği, enerji ve güç sarfederek canlanmak, tazelenmek böylece fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden tekrardan hazır duruma gelmek için ayrılan zaman olarak tanımlanmaktadır (Ardahan ve Lapa, 2011: 1329).

Serbest zaman kavramı farklı algılanabilmektedir. Serbest zaman kavramı bireyden bireye algılamada farklılıklar göstermektedir. Kimi bireyler arzularını gerçekleştirdikleri zamanı serbest zaman olarak algıırken, başkaları iş dışı veya zorunlu olmadan yapılan işlerin dışındaki vakit olarak düşünebilirler (Ağaoğlu ve Boyacı, 2013: 18).

Boş zaman ve serbest zaman farklı kavramdır. Serbest zaman boş zamanı da içine alan, daha geniş bir zaman dilimidir. Rekreasyon planlaması serbest zamanı içerir. Serbest zamanlardaki bazı etkinlikler organize edilebilir. Serbest zaman sürecinde yapılan birçok faaliyetler ise düzenlenmeden, planlamadan bireyin kendi hükümleriyle oluşturduğu etkinliklerdir. Bağ bahçe işleriyle uğraşmak, piknik

yapmak, kitap okumak, TV seyretmek ve müzik dinlemek gibi (Sevil, 2012: 156). Çalışma zamanını ayırdıktan sonra zaman bir ters üçgen şeklinde aşağıya doğru giderek daralır. An gittikçe değerlenir.



Serbest zaman, çalışma saati ve öz bakım gibi gerekli bireysel etkinlikler dışında geçirilen zaman dilimidir. Bir başka deyişle beslenme, uyku, işe gidip gelme, ev işleri, ödev yapma ve okula gitme gibi zorunlu faaliyetlerin öncesi veya sonrasında dinlenmeye ayrılan ve isteğe bağlı geçirilen zaman dilimidir. Bireyin serbest zamanda yaptığı etkinliklerde doyuma ulaşması gerekir (Lapa vd., 2018: 91).

Bireyin serbest zamanı kendisi tarafından programlanacağı gibi rekreasyon programları tarafından da düzenlenebilir. Serbest zamanın neyi ifade ettiği sınıflandırılmasıyla anlaşılır. Serbest zaman nitelik ve nicelik özelliklerine göre sınıflandırılabilir. Serbest zaman kişinin özünü yansıtan, bilincin ve bedeninin yüksek ruhsal durumları olarak gören, fikir yürütmeyi bilen, alçak gönüllü olmayı amaçlayan, aşk, heyecan sahibi ve bilge olmayı hedefleyen özelliklere sahiptir. Bu özellikler zamanın değerlendirilmesindeki ana öğeleri belirtir. Serbest zaman olumlu ya da olumsuz düşünülebilir. Olumlu kullanımı olarak turizm, konserler, sportif faaliyetler, okuma vb. iken, olumsuz kullanımı aşırı hızlı araç kullanmak, içki ve sigara içmek olarak ifade edilebilir (Ağaoğlu ve Boyacı, 2013: 19).

Serbest zamanı tek bir tanımla sınırlamak zor olsa da içerdiği temel yaklaşımlara göre irdelenebilir: Vakit, aktivite, bilinç hali ve kültürel olarak dört esas yaklaşımı kapsamaktadır. Zaman olarak çalışma disiplini, uyumak ve diğer gereksinimleri karşıladıktan sonra geriye kalan vakti ifade eder (Ağaoğlu ve Boyacı, 2013: 20).

1.4. Rekreasyon Kavramı



Kaynak <https://forestrypedia.com/recreation-and-recreation> (ET: 19.01.19)

Objelerin ya da olayların ortak özelliklerini içine alan bu genel dizayn bir bilişsel izlenimdir. Geçtiğimiz bir asırlık zaman kapsamında sanayi inkılabı sonrası meydana gelen iş hayatına ait düzenlemelerle boş zaman ve rekreasyon tanımları, teorileri oluşmaya başlamıştır (Sevim ve Özer, 2013: 3).

İş ve rekreasyon döngüsü endüstrileşme nedeniyle insan yaşamına girmiştir, *“Bu döngü ile birlikte boş zaman kavramı doğmuştur.”* (Metin vd., 2013: 5028). Rekreasyon çalışma dışı zamandaki “boş zaman” diliminde yapılan aktivitelerdir. Boş zamanların zevkli ve yapıcı kullanımı rekreasyon olarak bilinir. Rekreasyonel etkinliklerin özelliği, bireylere boş zamanlarını serbestçe değerlendirme olanağı sunmasıdır (Sevil, 2012: 3). Gereksinimleri karşılayan rekreasyon boş zamanları değerlendirme aracıdır. Rekreasyon psikolojik, fiziksel ve toplumsal faydalar sağlar. Birey rekreasyonel etkinlikleri gerçekleştirirken kendi potansiyelinin farkına varır. Öz güveni artar (Sevil, 2012: 3).

Rekreasyonun yaygın kullanımı şöyledir: Rekreasyon ve boş zaman bilim dallarının oluşması ilk olarak ABD’de 1920’lerin ortalarında olmuştur. Amerikan Ulusal Rekreasyon Kurumu (NRPA), profesyonel rekreasyon ve boş zaman yöneticileri yetiştirmek üzere eğitim programı geliştirmişlerdir. 1940’lı yıllarda ise boş zaman ve rekreasyon konularıyla ilgilenilirken, Kuzey Amerika’da üniversiteler programlarına boş zaman ile ilişkili dersleri eklemiştir. Amerikan Rekreasyon Birliği’nin mesleki eğitim birimi ise, 1950’lerin sonlarında üniversite ve kolejlerde rekreasyon ve park eğitimi ile ilgili araştırmalara yer vermeye başlamıştır. 1965-1975 yıllarında ise, yüksek öğretimde rekreasyon alanındaki mesleki programlar yoğun bir gelişme yoluna girmiştir (Kızanlıkl, 2014: 49).

Rekreasyonun Türkiye’deki ilk kullanımına Atatürk’ün 1923 ve 1937 yıllarında yapmış olduğu söylevlerinde söz konusu olduğu görülmüştür. Türkiye’de rekreasyon alanında yapılan ilk akademik çalışma 1996 yılında yapılmıştır (Lapa vd., 2018: 91).

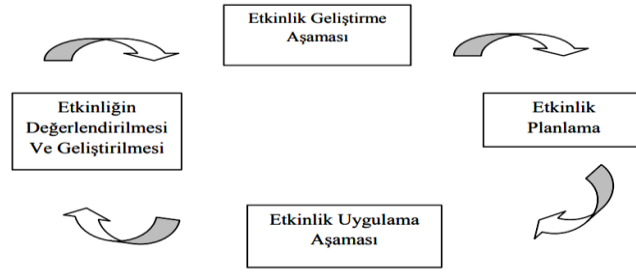
1.4.1. Rekreasyonun Tanım ve Özellikleri

Rekreasyon bireylerin, farklı büyüklük ve vakitlerde meydana çıkan boş zamanlarında; buldukları çevreden uzaklaşmak, farklı yaşantılar elde etmek, istirahat etmek gibi pek çok nedene bağlı olarak ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı mekânlarda veya etken-edilgen biçimlerde, kent içinde ya da kırsal alanlarda etkinlikleri anlatan bir kavramdır. Türkçede daha çok boş zamanları yönlendirme olarak tanımlanmaktadır. Rekreasyon, kişilerin ya da grupların boş zamanlarında istekli olarak uyguladıkları dinlendirici ve eğlendirici faaliyetler anlamına gelmektedir. Modern anlamda rekreasyon; çalışmaktan bağımsız, bireyin pek fazla önemli ihtiyaçlarını gideren, kişiyi doyuma ulaştırıp mutlu eden bir yaşam biçimidir (Sevil, 2012: 6).

Yaşam kalitesini artırmak için insana sunulan hizmetlerin başında rekreasyon etkinlikleri gelir. Rekreatif faaliyetler, kişinin hayatındaki birçok meseleden uzaklaşmasını sağlamaktadır. Bireylerin hayat kalitesini artırmak için yaptığı etkinlikler, yaygın olarak rekreasyonun içeriğini oluşturmaktadır (Tütüncü ve Aydın, 2014: 118).

Rekreasyon için boş zaman olmalıdır. Boş zamanları değerlendirmeye rekreasyon denir. Rekreasyon kavramının kökeni Türkçe değildir. Bu kelime Latince’deki "yenilenme, tazelenme" anlamındaki "recreate" sözüne dayanmaktadır. Rekreasyon, çalışma etkinlikleri ile tükenen beden ve dimağın "tekrar yaratılması" gayesini taşımaktadır (Başarangil, 2014: 89). Rekreasyon Latince recreatio “yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma” sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcüğün Türkçe karşılığı daha çok “boş zamanları değerlendirme” olarak bilinir (Orel ve Yavuz, 2003: 61, 62).

Etkinlikleri planlamak önemlidir. Etkinlikler için zaman ve çaba gerekir. Gidilecek yerler için hedeflenen amaçları gerçekleştirmek önceden düzenlenmiş etkinlik planlamaları demektir (Can, 2015: 11).



Kaynak: (Can, 2015: 11).

Yoğun ve monoton çalışma hayatında yitirilen enerjinin tekrar kazanılması, oluşan baskının giderilmesi, boş zamanın doğru bir şekilde değerlendirilmesi sonucu meydana gelen rekreasyon ile olanaklı olur. Günümüz gelişmiş toplumları boş zamanlarının değerinin bilincine vardıkça, bu zamanı fiziksel, zihinsel ve duygusal doyuma ulaşmak için değerlendirme yoluna gitmeye başlamıştır. Bu da rekreasyonun gelişimine ortam sağlamıştır (Can, 2015: 1).

Rekreasyonun birçok özelliği vardır:

Rekreasyon için en başta boş zaman ve bireyin katılım isteği şarttır.

1. Katılımcının istekli olarak seçtiği ve boş zamanını değerlendirdiği faaliyetleri içerir (Serarşlan ve Bakır, 1988: 28).

2. Özgür kılma fonksiyonu önemlidir. Birey özgürce yaratıcı etkinlikler gerçekleştirir.

3. Farklı yaş gruplarına veya farklı konumlardaki kişilere hitap eder.

4. Huzurlu ve demokratik bir ortam oluşturur.

5. Rekreasyon fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri vardır.

6. Kişilerin bireysel özellikleri ve ihtiyaçları, tercih ve beklentileri önemlidir. (Orel ve Yavuz, 2003: 63).

7. Ekorekreasyon (Akgül ve Karaküçük, 2016: 14), gezi, sanat, kültür, müzik, eğlence, dinlenme, oyun, spor, dans, sosyal ve seyirlik etkinlikleri içerir.

8. Çalışma ve varoluş saati dışında daha çok farklı (açık veya kapalı, tanıdık veya yeni) ortamlarda bireysel veya grupta beraber yapılan etkinliklerdir (Can, 2015: 11).

9. Rekreasyon belirli aralıklarla takvimi daha önceden belirlenerek *tekrarlanan* etkinliklerdir (Can, 2015: 11).

10. Tarihi, geleneksel ve resmî boyutları olan ama özgürlüğe dayanan huzur verici bir etkinliktir (Can, 2015: 11).

11. Rekreasyon birçok etkinliği içerir. Tek düze değildir (Can, 2015: 11).

12. Rekreasyon için çeşitli konfor, güven, erişilebilirlik gibi kriterler vardır (Can, 2015: 11).

13. Bir anlamda günlük hayattan ayrılmayı ifade eder (Can, 2015: 11).

14. Etkinliklerden zevk alma ya da olayın eğlenceli oluşudur (Can, 2015: 11).

15. Kendiliğinden oluşup kendini gerçekleştirir (Can, 2015: 11).

16. Macera, keşfetme, hayal kurma (Can, 2015: 11) özelliği vardır.

17. Rekreasyon kişiseldir ve aktivitelerde bireysel tatmin olmalıdır (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4).

18. Fiziki, zihni ve ruhi faaliyetlerin içinde yer alabilir. Bu nedenle düzenlemeler kişinin tamamı ile ilgili olmalıdır (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4).

19. Aktivitelerin belirli bir değeri ve özendiriciliği olmalıdır (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4).

20. Yaygın olarak bir oyun ile meydana gelir. Bu nedenle oyunun ruhunda temelinde kişiye seçme fırsatı verilmesi ve kişinin motive edilme düşüncesi olmalıdır (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4).

Bütün rekreatif tecrübeler birbirinden farklıdır ve kendine mahsus hususiyetleri bulunmaktadır. Bu sebeple, etkinliklerin temelinde kişinin en üst düzeyde tatmin edilmesi amaçlanmalıdır (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4)

Sonuç olarak rekreasyon bireyi doyuma ulaştırmak için monotonluğun dışına çıkarak yenilenip boş zamanları bilinçli ve rahat bir şekilde değerlendirilmelidir (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4).

1.4.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyon etkinliklerinin doğru biçimde planlanıp gerçekleştirilebilmesi için sınıflandırılması gerekir (Metin vd., 2013: 5027).

Rekreasyon faaliyetleri, zamana, ortama göre farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Rekreasyonu; etken veya edilgen katılımlı olmasına, iç mekân veya dış mekânda (şehir içi açık alanlar ve şehir dışı açık alanlar) yapılmasına, amacına, kamu, ticari, özel, gönüllü, terapi, okul, özel üyeli olmasına, kültürel, toplumsal ilişkiler kurmak, sportif, turizm ve sanatsal amaçlı olmasına göre sınıflanabilir. Bunlardan hariç rekreasyonu; faaliyetlerin uygulandığı yere ve amacına uygun; açık alan rekreasyonu, turizm rekreasyonu, sağlık rekreasyonu, park rekreasyonu, rekreatif spor yönetimi, yerleşke rekreasyonu, terapatik rekreasyon, kampus rekreasyonu, iş yeri rekreasyonu ve hastane rekreasyonu olarak da sınıflandırılabilir (Ardahan ve Lapa, 2011: 1329). Birey, hangi hedef ve istek doğrultusunda bir boş zamanları değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirmeye karar vermiş ise buna uygun bir rekreatif faaliyet çeşidi meydana gelir. İnsanların hepsi için çeşitli gayeler ve isteklerin olabileceği, buna uygun olarak da çok çeşitli rekreatif faaliyetlerin olduğu düşünülürse bir sınıflandırma yapma zorunluluğu ortaya çıkar (Metin vd., 2013: 5027).

Rekreasyon işlevsel olarak şöyle sınıflandırılmıştır (Hazar, 2003):

- a. *Ticari rekreasyon*: Kişilerin belli bir meblağ üzerinden gerçekleştirdikleri tüm rekreasyon faaliyetleridir.
- b. *Estetik rekreasyon*: Çoğunlukla gelir düzeyi yüksek, eğitim ve kültür düzeyi yüksek kişilerin gerçekleştirdikleri etkinlikleridir.
- c. *Sosyal rekreasyon*: Sosyal ilişkiler kurmaya yönelik rekreasyon etkinlikleridir.
- d. *Sağlık rekreasyonu*: Sağlığı muhafaza eden, tıbbi tedavi rekreasyon faaliyetleridir.
- e. *Fiziksel rekreasyon*: Açık veya kapalı ortamlarda etkin katılımı gerektiren sportif rekreatif faaliyetleridir.

f. *Sanatsal rekreasyon*: Kişioğlunun sanata dair yeteneklerini geliştirici ve yükseltici faaliyetlerdir.

g. *Kültürel rekreasyon*: Katılmak isteyenlerin bilgi ve becerilerini çoğaltmak üzere yapılan rekreatif faaliyetlerdir.

h. *Turistik rekreasyon*: Diğer rekreasyon görevlerinin turistik yönden kullanılması neticesinde meydana gelen rekreatif faaliyetlerdir.

Etkinlik, mekân, katılım ve fonksiyonuna göre de rekreasyon sınıflandırılabilir.

Rekreasyon Çeşitleri (Sakarya, 2019: 1):

1. Faaliyetlere Katılma Biçimine Göre;

Etkin Rekreasyon: Yüzme, basketbol, dans etme, tenis, tiyatro vb.

Edilgen rekreasyon: Spor karşılaşmasını izleme, dans gösterisi izleme vb.

2. Mekânsal Açıdan;

Açık alan rekreasyon: Kayak, bisiklet, plaj voleybolu.

Kapalı alan rekreasyon: Futsal, satranç, tavla; sergi, kongre vb.

3. Katılımcıların Uluslarına Göre;

Ulusal rekreasyon.

Uluslararası rekreasyon.

4. Katılımcıların Yaşlarına Göre;

Çocuk rekreasyonu.

Genç rekreasyonu.

Yetişkin rekreasyonu.

Orta yaş (3. yaş) rekreasyonu.

5. Katılımcıların Sayısına Göre;

Bireysel rekreasyon.

Grup rekreasyonu.

6. Fonksiyonel Açıdan;

Ticari rekreasyon: Ücret karşılığı. Su altı dalış eğitimi.

Estetik rekreasyon: Ünlü sanat faaliyetlerini izleme.

Sosyal rekreasyon: Yemekli toplantılara katılmak.

Sağlık rekreasyon: Spor faaliyetleri (bel, boyun ve eklem rahatsızlığı vb. tedaviler), termalizm.

7. Sanatsal Açıdan.

8. Kültürel Açıdan.

9. Turistik Açıdan.

Rekreasyon etkinlikleri; rekreasyonun gruplandırılması açısından yapay olarak düzenlenmiş *kapalı ortamlarda* insan eliyle düzenlenmiş etkinlikler veya tamamen doğal olan alanlarda yapılan *ekorekreasyonel* (açık alanda) etkinlikler olarak iki başlık altında değerlendirilebilir.

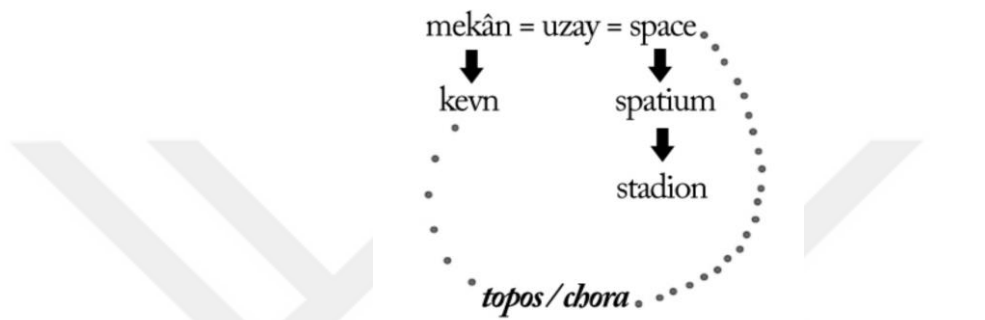
Aşağıda mekânına, milliyetine ve bireyin katılma şekline göre rekreasyon irdelenecektir.

1.4.2.1. Mekânsal Açıdan Rekreasyon

Önce mekân kavramının tanımlanması gerekir. Mekân teriminin Arapçadan gelen Osmanlıca bir kelime olmasından dolayı çoğu literatürde modern karşılığı ‘uzay’ olarak bilinmektedir.” (Üngür, 2011: 4). Mekân/Uzay (İng. space) Arapçadaki omak manasına gelen kevn ile alakalıdır. “İngilizce (space) ve Fransızca (l’espace) mekân kelimelerinin izleri Latince spatium ve Yunanca stadion kelimelerine kadar götürülebilmektedir. Stadion bir uzunluk biriminin sınırı olarak bilinir. Ayrıca koşu yolu, yarış alanı, bir gaye için kenara konmuş bir bölge, dans alanı, bahçe gibi anlamlara da gelebilmektedir. Spatium ise stadion’un karşılığı olmanın yanında ‘mesafe’ olarak (veya ‘boy’, ‘aralık’) çevrilebilecek Yunanca distema teriminden gelmektedir. Topik (topic), topoloji, topografya, toponim ve ütopya kelimeleriyle ortak bir kökene sahip olan topos, somut olan ‘yer’ ile ilişkilendirilirken; korografi (şehir ve bölge haritalandırması), koroloji (belli bir bölgedeki coğrafi konumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi) ve korometri (arazi ölçme bilimi) gibi özel teknik

terimler haricinde günümüzde kullanımda olmayan chora, soyut olan ‘mekân’ ile ilişkilendirilmektedir (Üngür, 2011: 10).

Mekânına göre ekorekreasyon ya da outdoor (Hazar, 2009: 31) denilen “açık” ve sanat, kültür, eğitim, satranç gibi oyun ve terapatik (tedavi edici) vb. etkinliklere göre yapılan kapalı alan rekreasyonları vardır. Rekreasyon etkinliklerinde esneklik söz konusudur. Her türlü ortamda yapılabilir (Sevim ve Özer, 2013: 20). Mekânsal açıdan rekreasyon açık alan ve kapalı alan diye ikiye ayrılır (Manning, 2001: 410).



Mekân kavramının kökeni olarak topos ve chora. Kaynak: (Üngür, 2011: 11).

1.4.2.1.1. Açık Alan Rekreasyonu

Başta sanayileşme ve kentselleşme nedenleriyle açık hava rekreasyonlarına gereksinim artmıştır. Açık alan rekreasyonu (outdoor recreation); evrenin bir parçası ve katılımcı arasında iletişimde olabilen ve kişinin tamamıyla kendi fiziksel, sağlık, ruhsal ve sosyal çıkarları üzerine gerçekleştirilen boş zaman faaliyetleri olarak açıklanabilir. Açık alan faaliyetleri; suda (deniz, akarsu, göl), karada, havada yapılan faaliyetlerin tamamıdır. Piknik, dağcılık, doğa yürüyüşleri, kuş gözlemi, botanik gözlem, yayla şenlikleri, doğada uygulanan eğitim faaliyetleri, su üstü ve altı faaliyetler, yamaç dalışı ve yamaç paraşütü, uçurtma şenlikleri gibi faaliyetler bu kapsamda değerlendirilecek örneklerdir. Doğada yapılan her türlü spor da doğa sporları olarak açıklanabilir (Ardahan ve Lapa, 2011: 1330).

Açık alan rekreasyonu tüm boyutları ile ele alıp detaylı şekilde incelenmesi yapılmıştır Açık alan rekreasyonları çok çeşitlidir (Karaküçük, 2008:43).

1- Dağ Aktiviteleri (Mountain Activities): Kanyon geçişleri (canyoning) Yürüyüş (trekking), kaya tırmanışı (rock climbing), dağ bisikleti (mountain biking),

motorsiklet gezisi (motorbike expedition), kayak yapmak (skiing), kar kaykayı (snowboarding), buz tırmanışı (ice climbing).

2- Orman Aktiviteleri (Forest Activities): Macera parkı (adventure park), vahşi hayat safari turu (wildlife safari), kamp yapmak (camping), kuş gözlemciliği (birdwatching), fil safarisi (elephant safari), ağaca tırmanmak (tree climbing).

3- Plaj ve Deniz Aktiviteleri (Beach and Sea Activities) Snorkelling: Su üstü sporları (surface water sports), scuba diving, parasailing, tekne balıkçılığı (boat fishing), rüzgar sörfü (wind surfing).

4- Tatlı Su Aktiviteleri (Fresh Water Activities): Su kayağı (sea kayaking), olta ile balık tutmak (angling), kano (canoeing), nehirde kürek çekme (rafting), su sporları (water sport).

5- Hava Aktiviteleri (Aero Activities): Balon (ballooning), paragliding (yamaç paraşütü).

6- Çöl Aktiviteleri (Desert Activities): Çöl jeep safari (desert jeep safari), deve safari (camel safari).

7- Aile Eğlencesi (Family Fun): Safari park, lunapark (amusement park).

8- Kültürel ve Tarihi Etkinlikler (Cultural & Historical Activities): Arkeolojik kazılar (metal detecting), yerli kültürler (indigenous cultural), açık müze gezisi (museum).(Karaküçük, 2008:45).

Ekorekreasyon (doğada boş zamanları değerlendirme) merkezlerine ve temel unsurlarına göre ayrılırlar.

“1) Merkezlerine göre üçe ayrılır: a- Kaynak merkezli: Doğa çalışmaları, kamp yapmak, yürüyüş, dağ bisikleti, kaya tırmanışı, balık tutmak ve avcılık; b- Aracı merkezli: Su kayağı, yelken, piknik yapma, yüzme, bisiklete binme; c- Kullanıcı merkezli: Çeşitli spor aktiviteleri, bir parkta tiyatro ya da müzik konseri seyretmek.

2) Unsurlarına göre ikiye ayrılır: a- Doğal çevre, özellikle vahşi doğa açık alan rekreasyon deneyiminin en önemli odağıdır; b- Etkileşim ya da değer artışını içeren, doğal çevre ve katılımcı arasındaki ilişki ve etkileşimdir” (Gökmen, 2014: 1).

Açık hava rekreasyon faaliyetleri çok zengindir. Birçok kişi çoğunlukla açık havada etkinlik göstermeyi daha çok yeğlerler. Kapalı ortamlardan çok, tabiatla iç içe geçirilen zaman daha fazla kıymetlidir. Mesela kültürümüzde ilkbaharın gelişi bayram olarak kutlanır. Bunun sebebi halkın açık havada daha çok zaman geçirmelerine imkân tanıyan hava durumunun değişmesidir. Açık havada yapılan etkinliklerin bedeni ve zihni, ve ruhi yönden faydaları vardır. Yeşil alan olan ortamlarda veya ağaçlık yerlerde, ormanda yapılan yürüyüş, bisiklet sürme ve kayak yapma gibi etkinlikler; kişinin fiziki hareketliliğini artırdığından, temiz havada uygulandığında ve sosyalleşme sağladığından, birey sağlığı için yararlı etkiye sahiptir. Burada yeşil alan kelimesi ‘doğa’ olarak düşünülebilir. Başka bir ifade ile denizde, gölde ve nehirde gerçekleştirilen yüzme veya balık tutma etkinliği de bu bağlamda düşünülebilir. Bunun yanında açık alanda gerçekleştirilen bu etkinliklerde kişiler, takım olarak hareket etmeyi, sorumluluk üstlenmeyi, risk almayı, kendi yeteneklerini keşfetmeyi de öğrenirler ve kişisel olarak doyum sağlarlar. Bu da açık havada yapılan faaliyetlerin sosyal yararıyla ilişkilendirilebilir (Tütüncü ve Aydın, 2014: 118).

Egzersiz yapmanın bir yolu açık hava rekreasyonlarıdır. Açık hava rekreasyon faaliyetlerinin doğaya zarar vermeyecek şekilde ayarlanması gerekir. Ayrıca ülkemizde bireyler açık hava rekreasyonlarına yeteri kadar para ayıramamaktadır. Yerel yönetimlerin bu etkinlikleri finanse etmesi gerekir (Tütüncü ve Aydın, 2014:119).

1.4.2.1.2. Kapalı Alan Rekreasyonu

Kapalı alan (indoor) rekreasyonu, bireyin boş zamanlarını daha verimli değerlendirmesi ve yaşam kalitesini arttırması için kapalı mekânlarda yaptığı rekreasyon etkinliklerini içermektedir. Kapalı alan rekreasyonu mesai saati sonrasında resmi kurumlarında, hususi şirketlerde, ya da özel mekânda yapılan etkinlikleri kapsar. Dolayısıyla kapalı alan rekreasyonu insanların kendi eliyle yaptıkları alanların ergonomik (işbilimsel) koşullarını sağlayarak her türlü yararlı etkinliğin içinde bulunduran bir rekreasyon çeşididir (Akyürek, 2016: 20).

Kapalı mekân rekreasyonu, halkın istifadesine sunulmuş kapalı ortamlarda ve evlerde yapılan rekreasyonel etkinliklerdir (Argan, 2013: 12). 18 maddelik etkinlikten oluşur (Karaküçük, 2008: 75):

1- Spor, çocuk, gençlik, işletme, özel ilgi ve sosyal dernek ve kulüpler, belediye, müze evler, halk eğitim merkezleri ve işletme vb. organizasyonların çocuk, genç, kadın, yaşlı vb. gruplandırmalarla yaptıkları etkinlikler.

2- Kapalı alanlardaki sergi, defile gibi sanat ve zanaat etkinliklerine katılmak ya da izlemek.

3- Bilgi şölenlerine yönelik etkinlikler.

4- Gösteri, müzik, yazın ve sporla ilgili etkinlikler.

5- Terapatik zihinsel ve fiziksel rehabilitasyon türü etkinlikler.

6- Pasif katılımcı yani seyirci olarak etkinlikler.

7- Kampüs rekreasyonlarının fiziksel, mental ve akademik etkinlikleri.

8- İşletmelerin (otel, alışveriş merkezleri vb.) çocuklara yönelik etkinlikleri.

9- İmece usulü yardımlaşma ve yardım etme etkinlikleri

10- Müze, galeri, yeraltı şehirleri vb. kapalı mekânlardaki etkinlikler.

11- Yaşlı, engelli, kimsesizler gibi kişilerin kaldığı toplu yaşam merkezlerinde etkinlikler.

12- Kapalı çarşı, tarihi evler, konaklar, saraylar, kütüphaneler, dini mekânlar, hanlar, hamamlar ve vakıf eserleri gibi koruma altına alınmış mekânlardaki tanıtım etkinlikleri.

13- Kongre, kutlama vb. toplantılara katılmak.

14- Kapalı alanlardaki sıhhatli hayat etkinliklerine katılmak (hamam, sauna, kaplıca).

15- Kurs ve sertifika programlarına katılmak (el sanatları, güzel konuşma, yabancı dil, vb.).

16- Kapalı ortamlardaki şans oyunları, kâğıt oyunları, tavla, satranç vb. etkinliklere katılmak veya izlemek.

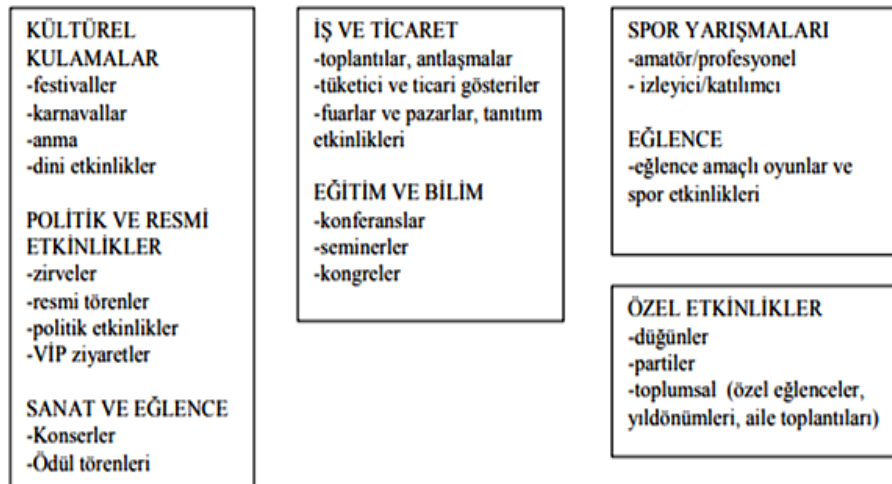
17- Evlerdeki rekreasyon faaliyetlerine katılmak (bakım-onarım yapmak, televizyon izlemek, radyo dinlemek, kitap okumak, dinlenme vb.), arkadaş ziyaretleri (Karaküçük, 2008: 67)

18- Türk kültüründe önemli yeri olan kahvelerdeki etkinliklere katılmak (Karaküçük, 2008: 247).

1.4.2.2. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Rekreasyon

Katılımcıların milliyetlerine göre rekreasyon, ulusal ve uluslararası olmak üzere iki kısımda irdelenmektedir. Ulusal rekreasyon, memleket sınırları dahilindeki birey ve kuruluşların katıldıkları ulusal festival ve sergilerden meydana gelmektedir. Uluslararası rekreasyon, memleket hudutları dâhilindeki ve memleket sınırları dışındaki birey veya kuruluşların katıldıkları boş zaman değerlendirme faaliyetleridir. Mesela; Uluslararası film ve el sanatları (Kurar ve Baltacı, 2014: 44).

Küresel açıdan değerlendirilen rekreasyon evrensel bir değer olan eğlence kavramıyla alakalıdır. Eğlence sanayisi milyar dolarlarla açıklanabilen bir hacme sahiptir ve dünya genelinde kişilere ulaşmaktadır. Bu sanayi içinde işletmeler sadece milli değil milletlerarası pazarları da içerecek şekilde eğlence piyasasından pay almak için yöntemler üretmeye çalışmaktadırlar (Sevim ve Özer 2013: iv).



Kaynak: (Getz, 2008: 406).

Ulusal rekreasyon: Memleket hudutları dahilindeki kişi, kuruluşların, özel sektörün ve yerel yönetimlerin katıldıkları ulusal ve yerel festival ve sergilerden oluşmaktadır.

Uluslararası rekreasyon: Memleket sınırları dâhilinde veya memleket haricindeki uluslararası film ve el sanatları, müsabakalar, sergiler, geziler, ödül törenleri vb. etkinliklerden oluşur.

1.4.2.3. Bireyin Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon

Bireyin etkinliklere katılması bireysel veya grup şeklinde olabilir. Sosyolog Neumayers'a göre, rekreasyon insanın kişisel veya toplu olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. Kendi içinde özgürlük ve haz duygusu veren özelliğe sahiptir. Her iki durumda da, kişisel ya da grupla, rekreasyonun kişinin duygusal, fiziksel ve sosyal durumdan gelişmesinde önemli rolü vardır. Literatüre bakıldığında, rekreasyonun başka faaliyetlerden ayrılan birçok temel özelliği bulunmaktadır (Serçek, 2015: 4).

1.4.2.3.1. Bireysel Olarak Etkinliklere Katılma

Rekreasyonun öncelikli amacı bireysel fayda sağlamaktır. Katılımı etkileyen unsurların başında yine bireysel faktörler vardır. Bireysel faktörler, bireyin hangi hayat döneminde olduğu, ihtiyaçları, ilgi alanları, hareketleri, becerileri, yetiştiriliş biçimi ve şahsiyeti etkilidir (Tütüncü vd., 2011: 69, 72, 80).

1.4.2.3.1. Grup Olarak Etkinliklere Katılma

Her birey bir grup içinde (ailede) doğar ve toplumsal özellikleri bu grup içinde alır. Bireylerin çevresine uyma çabaları toplumu oluşturur (Serçek, 2015: 6). Grup etkinlikleri bir sosyalleşmedir.

Grup olarak yapılan etkinlikler rekreasyon faaliyetlerini daha eğlenceli hâle getirir. Rekreasyon bireysel olarak yapılabileceği gibi insanların grup halinde serbest zamanlarını değerlendirmeleri şeklinde de olabilir. Bireyler, grup aktivitelerine katılımları vasıtasıyla bir grubun üyesi olur ve o grubun niteliklerini taşırlar. Grup etkinliklerine geziler, takım sporları yarışmaları, toplu müzik ve toplu piknik aktiviteleri misal verilebilir (Solmaz, 2017: 1).

Kampüs rekreasyonları öğrenci grupları ile yapılır ve öğrencilerin grup içi davranışlarını geliştirir. Birey, grup faaliyetlerine aile olarak da katılabilir. Aile, akran grupları resmî olmayan sosyalleşme kanallarıdır (Serçek, 2015: 7).

1.4.3. Rekreasyonun Faydaları

Rekreasyon eğitimiyle topluma faydalı olacak bireyler yetiştirilebilir. Lise dönemi demek ergenlik demektir. Ergenlik döneminde rekreasyon etkinlikleriyle gençler kendilerini daha mutlu hissedeceklerdir. Gençler psikolojik sıkıntılarını atlatarak rahatlayacaklardır (Serçek, 2015: 2, 9).

Rekreasyon etkinliklerinin kişisel ve toplumsal yararları vardır (Koçyiğit ve Yıldız, 2014: 216):

- 1- Bireye kendini anlatma etme olanağı sunar.
- 2- Bireyin yaratıcılığını artırır.
- 3- Kişilere yeni deneyimler sağlar.
- 4- Arkadaşlık ilişkileri kurulu ve bireyin toplumsal çevresi genişler.
- 5- Mutlu ve sağlıklı bireyler olur.
- 6- Bireyin üretkenliği ve yaratıcılığı artar.
- 7- Bireylerin ruh sağlığı korunur.
- 8- Yaşam seviyesinin yükselmesinde katkıda bulunur.

1.4.3.1. Fiziksel Faydaları

Değişik yaş gruplarına – özellikle orta yaş üstü gruplara – fiziksel fayda sağlar (Koçyiğit ve Yıldız, 2014: 216). Teknoloji gelişince makineleşme arttı. Makinelerin kullanılması ile beraber bireylerin hareketleri kısıtlandı. Bu eylemsizlik yanında birçok rahatsızlığı da getirmektedir. Hastalıklardan kurtulmanın en tesirli yolu fiziki aktivitelerdir. Rekreasyon etkinliklerinden biri olan sporun, kapalı ve açık mekân eğlencelerinin faydaları inkâr edilemez. İnsan sürekli hareket eden bir varlık olduğu için hantallık rahatsızlık verir. Çocuğun doğumuyla organları ve vücut düzenleri gelişir ve büyümeye başlar. Hayatın devam ettirilebilmesi için eyleme gereksinim vardır. Sağlıklı yaşam için uygun bir fiziksel yapı ve fiziksel aktivite şarttır. Düzenli fiziksel aktivite birçok rahatsızlığı önlemede tesirlidir. Beden sağlığıyla beraber psişik ve tinsel yaşamda da sağlıklı gelişim gereklidir (Kılıç, 2009: 1).

1.4.3.2. Toplumsal Faydaları

İnsanlar doğal özellikleri bakımından sosyal bir varlıktır. İnsanlar birbiriyle sadece temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için ilişki kurmazlar aynı zamanda sosyal ihtiyaçlarını da gidermek için de ilişki kurarlar. Sosyalleşme süreci uzun bir zaman dilimidir. Rekreasyon aktiviteleri toplumsallaşma için bir fırsattır ve bakım evresidir. Rekreasyonda edinilen tutumlar bütün hayatı etkiler. Bu süreçte arkadaş grupları ve aile önemli vasıtalarıdır. Birey grup faaliyetlerine katılarak sosyal gereksinimlerini karşılar veya ortam oluşturur. Bu bireyde doyum duygusu oluşturur. Böylece birey kendini tanır ve kimliğini tanımlayabilir. Birey serbest zaman etkinliklerine girerek kendisi için ikinci bir kimlik oluşturma fırsatı yakalar. Serbest zaman etkinliklerine katılmak birçoğu için statü yükseltme anlamına gelir. Komşuluk, birlik ve arkadaşlık bağları bu etkinliklerle güçlenir. Serbest zaman etkinliklerine gruplar halinde katılanlar arasında bir dayanışma oluşur. Bu faaliyetlerde üyeler tanışır. Böylece serbest zaman faaliyetleriyle toplumda yaşamın niteliği gelişir (Kılıç, 2009: 1).

Sürekli olarak çağdaşlaşan toplum hayatı bir taraftan kişilerin gönenç seviyesini yükseltirken, öte taraftan kişilerin kalabalıklar içinde yalnızlaşmalarına ve içlerine kapanmalarına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra geçim derdi, din, dil, ırk, eğitim, kültür, cinsiyet tercihi vb. değişiklikler bireyleri zamanla birbirinden ayırmaktadır. Hâlbuki insan yaratılış gereği sosyal bir canlıdır ve insan gereksinimleri sadece fizyolojik ihtiyaçlardan değil, bunun yanı sıra sosyal gereksinimlerden de oluşmaktadır. Bu nedenle serbest zaman etkinlikleri bireylerin toplumsallaşmalarında büyük önem taşımaktadır. Rekreasyon etkinlikleri ile kişilerin ve toplumda grup grup insanların bir araya gelmesini sağlar. Buna ilaveten serbest hareket ve fikir imkânı ve yardımlaşma ile demokratik bir toplumun ortaya çıkmasını kolaylaştırır. Fiziki ve sosyal gereksinimlerini doyuma ulaştırmış birey psikolojik olarak da rekreasyondan faydalanmış demektir. İnsanlar hayat standartlarını azaltan iş ve sosyal yaşamdaki sıkıntılar ile yüz yüze gelmektedirler. Bu menfi durumların insan psikolojisi üzerinde olumsuz tesirleri olmaktadır (Tütüncü ve Aydın, 2014: 119).

1.4.3.3. Psikolojik Faydaları

Öncelikle ruh sağlığı psikoloji ile alakalıdır. Psikolojik fayda durumu, bireyin ruh sağlığını anlatır. Ruh sağlığı bireyin kendisiyle ve çevresiyle süreli bir uyum içinde olmasıdır (Kılıç, 2009: 1). Olgun insan demek ruhsal olarak sağlıklı birey anlamına gelir. Ruhsal bakımdan sağlıklı, olgun insan hoşgörülü ve güvenilirdir. Böyle bir kişiliğe sahip olan insan toplumda bir yeri ve görevi olduğunun bilincindedir. Yeteneklerini yararlı işlerde kullanır. Çağdaş yaşamın yoğunluğu ve problemleri bireyin sinir sistemini deforme ederek yorulmasına ve tahammül gücünün azalmasına neden olabilir. Yenilenmek ve uzaklaşmak için bireyler değişik bir çevre içerisine katılıp moral kazanmak ihtiyacı hissederler. İnsan serbest zamanlarını pozitif biçimde değerlendirince fiziki, zihni unsurların birleşmesinden doğan bir şahsiyet edinir. Bu etkinlikler sebebiyle bireyler hoşgörülü olur ve saldırganlık eğilimleri azalır. Serbest zaman faaliyetleri yalnızlığı giderir. Birey dışa dönük kişilik geliştirir. Ortam değiştirme ile bireyler, üzerlerinde olan baskıdan kurtulurlar. Rekreasyon aktiviteleri pozitif psikolojik etkiler yapar. Psikiyatri rekreasyonu denge ve mutluluk sağlar. Rekreasyon yalnız rahatsızlıkların önlenmesi için değil aynı zamanda psikolojik sıhhatin korunmasında da bir vasıta (Kılıç, 2009: 1). Rekreasyon faaliyetleri bir bütünlük içinde olursa hem fiziksel hem de ruhsal yararlar sağlanır. Serbest zamanı değerlendirmenin bireylere sağlayacağı psikolojik faydalar şu şekilde sıralanabilir:

- *“Çevre değişimi, doğal ve kırsal alanlar ruhsal gerginlikleri giderir.*
- *Kişide bir tatmin yaratır, bireye moral verir ve onu mutlu eder.*
- *Rekreasyon faaliyetlerine katılmak insanların statüsünü yükseltir.*
- *İnsan karakterinin gelişmesine yön verir.*
- *Kişinin suça yönelimini azaltır.*
- *Yaratıcı gücü geliştirir.*
- *Entelektüel hayatı geliştirir.*
- *Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlar.*

- *Çalışma başarısı ve iş verimini yükseltir.*
 - *Grup halinde rekreasyon faaliyetleri bireylerin yalnızlığını giderir.*
 - *Bu etkinlikler bireye dışa dönük kişilik geliştirme imkânı verir.*
- Sosyalleşme sağlar” (Kayhalak, 2018: 1).*



İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM

Türkiye’de eğitim çok değerli bir kalıttır. Geçmiş kuşakların geleneği izlenerek eğitim temel bir değer olmayı sürdürmektedir. Türk Ulusunun geleceğindeki kapıların kilidini açacak bir anahtar olarak görülmektedir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Millî Eğitiminin genel amaçları Türk Ulusunun bütün bireylerini (Akın, 2017: 240);

1. Atatürk devrim ve prensiplerine ve Anayasa’da söylenen Atatürk ulusçuluğuna bağlı; Türk ulusunun milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini kabullenen, muhafaza eden ve geliştiren; ailesini, memleketini, milletini seven ve sürekli yükseltmeye çalışan; kişilik haklarına ve Anayasa’nın başındaki ana prensiplere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı vazife ve mesuliyetlerini bilen ve bunları davranış hâline getirmiş vatandaşlar olarak yetiştirmek,

2. Vücut, bellek, etik, öz ve duygu bakımından istikrarlı ve sıhhatli biçimde gelişmiş bir şahsiyete ve karaktere, özgür ve bilimsel fikir yürütme yetisine, geniş bir dünya görüşüne sahip; kişilik haklarına saygılı; şahsiyet ve teşebbüse kıymet veren, insanlara karşı mesuliyetini hisseden; üretici, yapıcı, yaratıcı ve verimli yurttaşlar olarak yetiştirmek,

3. İlgilerini, becerilerini geliştirerek gerekli bilgi, yetenek, davranış ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırmak yoluyla hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu edecek ve diğer insanların mutluluğuna katkıda bulunacak bir meşguliyet edinmelerini sağlamak; bu şekilde, bir taraftan Türk insanının ve Türk toplumunun bolluk ve ongunluğunu artırmak; diğer taraftan ulusal birlik ve bütünlük içinde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi desteklemek ve hızlandırmak ve sonunda Türk ulusunu modern medeniyetin seçkin, yapıcı, yaratıcı bir hissedarı yapmaktır.

Eğitim ailede başlar. Aile, bireyden sonra toplumun en küçük birimidir. Bu birim İstiklal Marşı’mızda belirtildiği gibi bir “ocak”tır. Türk millî kültüründe ocak “*inanç merkezli, sosyo-kültürel bir yapılanma özelliği*” gösterir (Akın, 2017: 240).

2.1. Aile ve Eğitim

Çekirdek aile yapısında önceki ailede yaşlılar bulunurdu. Bu deneyimli ve görgülü aile önderlerince ev bir eğitim kurumu olan “ocak” şeklinde işlev görürdü (Fidan, 2008: 1). Ailenin temel işlevlerinden biri eğitimidir.

Eğitim yoluyla aktarılması gereken kültürel öğeler arasında yer alan “aile içi yapılanma” gereksinimi kuşaktan kuşağa aktarılır. İşte bu sürecin yani eğitimin il adımı ailede başlar ve roller ailede öğrenilir. Birey ilk önce ailede sosyalleşir. Sosyalleşme süreçlerinin hepsinde olduğu gibi siyasi sosyalleşme de temel bilinçli/bilinçsiz, açık/örtülü bir biçimde ilk önce ailede başlar. Örgün eğitim ise devletin yetiştirmek istediği insan tipini oluşturur. Eğitim bu durumunu, eğitim felsefesi, bu bağlamda geliştirilen politikalar ve uygulamalar, törenler, okullar, öğretim programları, dersler, ders kitapları vb. ile sağlar. Süreç açık görev olarak kişinin ihtiyaçlarını giderirken gizli görev olarak edilgen olarak kişiye ulusal, siyasal kültürün iletilmesi olarak gerçekleşir (Doğan, 2014: 9).

Aile eğitimi bireyin ulusal yapıya kazandırıldığı ilk yerdir. Bunun için aile eğitimi çok önemlidir.

2.1.1. Aile Eğitiminin Önemi

Çocuklarda gelişimsel yetersizlikler olduğunda anne-babalar ve kardeşler birer eğitmen olmaktadır. Ailedeki büyükler doğal olarak çocukları *pekiştirebilen* kişilerdir. Aileler çocuklarını okuldaki eğitime katılmaya yönlendirirse, pek çok davranışın *kalıcılığı* daha çabuk sağlanabilir. Aile eğitimi sadece çocuğa öğretilenlerin kalıcı olmasına yol açmaz aynı zamanda yeni sorunların üstesinden gelebilmesi için gerekli becerilere sahip olmalarını sağlar (Şahin ve Özbey, 2007: 7).

Bir de ailenin kendisinin eğitilmesi, eğitim programlarına katılması gerekir ki okul ve aile işbirliği gerçekleşsin. Sosyal ve kültürel şartlar değişmektedir. Bu bağlamda ailelerin çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda aile eğitim programları ile desteklenmesi gerekir. Bu programlar ailelere hem anne-babalık ile ilgili malumatı hem de çocuk eğitimi ve bakımıyla ilgili bilgi ve becerileri kazandırmaktadır. Yine bu programlar ailenin, çocukların okuldaki etkinliklere katılmalarını sağlar. Eğitimin devamlılığı çocukların kendine itimat duygusunu, akademik muvaffakiyetini ve ailesi

ile ilişkilerinde müspet etkilerini artırır. Bu sebeple ailelerin gereksinimlerine göre değişik aile eğitim programlarının oluşturulmalıdır (Şahin ve Özbey, 2007: 7).

2.2. Okul ve Eğitim

Günümüzde “deneyimli adam” yerine “eğitilmiş zeki çocuk” imajı ön plandadır. Gelişen eğitim performansı okuldan yeni istemlerde bulunmaktadır. Okuldaki eğitim en azından üç seçenek oluşturabilmektedir (Terzi, 2003: 58):

- 1- Bireyselleştirilmiş öğretim: Kişisel yeteneklere göre eğitim şekillenir.
- 2- İnsancillaştırılmış öğrenme: En kolay ve çabuk öğrenmeyi sağlar.
- 3- Uğraş eğitimi: Okul öğrenciyi birinci elden iş yaşamına hazırlar.

Okul eğitimi aşamalıdır. (Terzi, 2003: 58)

2.2.1. Okul Eğitiminin Önemi

Başlangıç seviyesinde yani isteğe bağlı okul öncesinde eğitimin amacı çocuklara bedensel, zihinsel, duygusal gelişim sağlamak ve iyi alışkanlıklar kazanmaktır (Baran vd., 2007: 28). Tarım toplumunda belki örgün eğitime gerek yoktu ama bilgi hızla arttığı için bunun ilköğretimle başlayarak çocuğa aktarılması zorunlu hale gelmiştir. *Mecburi ilköğretim, çağdaşlaşmanın, siyasi, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarından doğmuştur* (Çınar, 2015: 2).

Türkiye’de dört artı dört eğitim sistemi vardır. İlköğretimden (dört yıl ilkokul ve dört yıl ortaokuldan) ortaöğretime (liseye) geçiş ya adrese dayalı olarak ya da sınavla olmaktadır. Akademik başarıyı ölçen genel sınavla merkezi olarak öğrenciler yerleştirilmektedir ya da Millî Eğitim Bakanlığının yetenek sınavına göre öğrenciler okulları tercih etmektedirler. Bu öğretim hizmeti millî eğitime bağlı özel ve resmi kurumlarca verilmektedir. Türkiye’de ortaöğretim rekabete dayalı bir duruma gelmiştir. Bir lise eğitimi alabilmek için ilköğretimin ortaokulunu bitirme şarttır. Ortaokullardan liselere adrese dayalı olarak isteğe veya sınava bağlı olarak geçildikten sonra yedi farklı lise karşımıza çıkmaktadır (Çınar, 2015: 2).

2.3. Genel Ortaöğretim Kurumları

İmtihanla öğrenci alan ortaöğretim okul türleri ve süreleri

Okul türü	Hazırlık sınıfı	Süre	Sınıf mevcudu için bir düzenleme var mı?	2009 yılında kabul edilen öğrenci sayısı	Okul sayısı	Okul başına ortalama kabul edilen öğrenci sayısı
Anadolu Lisesi	-	4	≤ 30	122.860	1.019	120–180*
Fen Lisesi	-	4	≤ 24	7.772	96	48–96
Sosyal Bilimler Lisesi	1	4	≤ 24	1.056	16	48–96
Anadolu Öğretmen Lisesi	-	4	≤ 30	19.740	217	60–150
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	-	4	≤ 24	-	62	48
Spor Lisesi	-	4	≤ 24	-	22	≤96

* Çok az sayıdaki Anadolu Lisesi 180'den fazla öğrenci almaktadır.

Kaynak: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ve Ortaöğretime Geçiş Sistemi ağ sayfaları.

Genel ortaöğretim okulları içerisinde Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Spor Lisesi ve Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ile Genel Lise vardır. Kamuoyunca bu liseler arasında açık aşama sırası olduğu bilinmektedir. Bu aşama sırası, okul çeşitleri içerisindeki giriş puan farkına direkt aksetmektedir. Sınıflardaki öğrenci sayıları okul türüne göre değişiklik arz eder. İmtihanla öğrenci alan okullarda bir derslikte var olması gerekli öğrenci sayısı 24 ile 30 arasında değişebilir. Kaydedilen öğrenci sayısı hakkında bir düzenleme bulunmaktadır. Ancak genel liselerde böyle bir tehdit yoktur. Birçok genel liseler hem fazla kalabalık hem de bu liselerde ikili öğretim uygulanmaktadır. Sınavla öğrenci alan okulların tüm imkânları –fiziksel altyapı, yüzölçümü, teknoloji vb.– genel liselere göre daha olumludur hem de öğrenciler bu imkânlardan daha çok (zaman ve öğrenci başına düşen oranlar olarak) yararlanmaktadır (Günbayı vd., 2015: 396).

2.3.1. Fen Liseleri

Fen liseleri ortaöğretimin hiyerarşik yapısında ilk sıradadır. 10/01/1999 tarihli ve 23579 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Fen Liseleri Yönetmeliğine göre, Fen liseleri; eğitim-öğretim zamanı dört yıl olan gündüzlü-yatılı ve kız-erkek karışık olan okullardır. Fen Liseleri, başlıca fen bilimleri ile ilgili yükseköğretim ve fakültelerin olduğu yerlerde açılır. Fen liselerinde Millî Eğitim Bakanlığının öğretim programları tatbik edilir. Bu liselerde laboratuvar ve uygulama çalışmalarına öncelik verilir. Eğitim-öğretim dili Türkçedir ancak matematik ve fen

grubu derslerindeki teknik kavramların yabancı dildeki terim karşılıkları da öğretilir. Başlıca gaye bilim insanı yetiştirmektir. Bu okullara en yüksek sınav puanı ile öğrenci alınır ve bu okullarda vazife yapacak olan öğretmenler de yazılı sınavlardan ve mülakatlardan geçerek atanırlar. Fen lisesi öğretmenleri çalışmalarını süresince seminer, kurs ve hizmet içi eğitimlerle sürekli kendilerini geliştirirler. Ayrıca 10/01/1999 tarihli 23579 sayılı yönetmelik ek-1 formunda belirtildiği üzere yüksek lisans yapmış olmaları maddesi ile akademik düzey yükseltilmektedir. Türkiye tamamında toplam 144 Fen Lisesinin 2.032 dersliğinde 19.316'sı erkek, 19.354'ü kadın olmak üzere toplam 38670 öğrencisi eğitim almaktadır. Bu kurumlarda 2.137'si erkek, 807'si kadın olmak üzere 2.032 öğretmen vazife üstlenmektedir. Fen lisesi Türkiye'de genel liseler arasında en fazla talep edilen nitelikli lisedir. Üniversiteye %100 oranında öğrenci yetiştirir (Günbayı vd., 2015: 397).

2.3.2. Sosyal Bilimler Liseleri

Sosyal bilimler lisesi fen liselerinden sonra nitelikli okullar arasında ikinci sırayı alır. Sosyal bilimler lisesi başlangıçta 2003 senesinde İstanbul'da açıldı. Sosyal bilimler liseleri ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi (bir yıl "hazırlık" + dört yıl) beş yıl olan yatılı-gündüzlü bir şekilde eğitim ve öğretim yaptıran kurumlardır. Bu liselerde yabancı dil öğretimi hazırlık sınıfı ilave edilebilir. Bu nedenle bu okullarda öğrenim süresi, bir yılı hazırlık olmak üzere 5 (beş) senedir. Fen ve matematik alanlarında bilim insanı yetiştiren fen liselerine karşılık sosyal bilimler liseleri, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında bilim adamı adayı yetiştirmeye kaynaklık eder. Bu liselerde sınıf sayısı 30 öğrencidir. Hazırlık sınıfına her sene ilave edilecek öğrenci sayısı beş şubeden fazla olamaz. Bu okullara da fen liseleri gibi merkezi yerleştirme ile öğrenci alınmaktadır. Ortaokul ve imam-hatip ortaokulunun sekizinci sınıfında öğrenim gören öğrenciler merkezi yerleştirme sınavına başvurur. Sosyal Bilimler Lisesinde IB Programı tatbik edilmektedir. Sosyal bilimler lisesi öğrencileri Bakalorya programı ile ülke dışında bazı üniversitelere sınavsız alınabilmektedirler. Bu IB Programı şimdilik 125 ülkede yapılabilmektedir. Öğretmenlerinin seçimi ve atamaları 19/12/2010 tarihli ve 27790 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Öğretmenlerinin Seçimi ve Atamalarına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yapılmaktadır. Sosyal bilimler

liselerinde il merkezi % 7'ye kadar, ilçelerde ise %19'a kadar öğrenci almaktadır (Sanal-1, 2019: 1-2).

2.3.3. Anadolu Liseleri

Anadolu liseleri fen bilimleri ile sosyal bilimler liselerinden sonra talep gören üçüncü sıradaki okullardandır. Ancak son zamanlarda bazı Anadolu liseleri nitelikli okul olarak bakanlıkça belirlenmektedir. Nadiren Anadolu liselerinde İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi hazırlık sınıfı (1 “hazırlık” + 4) olabilir. Öğrenci kontenjanı genellikle 68 ile 408 arasında olduğu görülür. Öğrenci sayısı fen ve sosyal bilimler liselerine göre oldukça fazladır. Merkezi sınava göre yüzdelik diliminin 0,53'ten başlayıp 94,81'e kadar düştüğü görülür. Bu liseler, öğrencileri başarılarına ve ilgilerine göre yükseköğretim okullarına hazırlayan kurumlardır. Amaçları ise bilirkişilerce geçerliliği kabul edilmiş bilgiler öğretip bu istikamette gelişim ve muvaffakiyet sağlayacak ve dünyadaki gelişimleri takip edebilecek düzeyde bireyler yetiştirmektir. Anadolu liselerinde eğitim süresi genel olarak 4 yıldır. Anadolu liselerinde öğrenim alan öğrenciler Fen Bilimleri, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil alanlarında ders alırlar. Bu okullarda, MEB tarafından seçilen müfredat programı uygulanır. Derslerin öğretimi Türkçe yapılır, fakat bazı okullarda Fen Bilimleri ve Matematik dersleri 1. yabancı dil ile verilebilmektedir. Anadolu liselerinde birinci yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca ve Almanca dersleri uygulanmaktadır. Anadolu lisesi, fen lisesi veya sosyal bilimler lisesinden ziyade daha avantajlı vaziyettedir. Fen Lisesi öğrencisi yalnızca sayısal, Sosyal bilimler lisesi öğrencisi de yalnızca sözel bölümde ders görebiliyorken; Anadolu lisesi, öğrencilere her bölümde okuma imkânı sunar. Düz liselerin Anadolu liselerine çevrilmesiyle birlikte Anadolu liselerinin değerinin düştüğü konusunda bir yargı oluşmuştur. Fakat Türkiye'de çok köklü Anadolu liseleri vardır ki bu okulları kazanmak için dâhil olunması gereken yüzdelik dilim, düz liselerin Anadolu lisesine dönüştürülmesine karşın hala aynıdır. Çünkü bu okullar, öğrencileri üniversitelere hazırlamada ve sağladığı faydalarla en fazla seçilen okullardır. Bu okulları bitiren öğrenciler, üniversite sınavını kazanmaları durumunda yükseköğretim programlarına devam edebilmektedirler (Sanal-2, 2019: 6).

Anadolu turizm, sağlık, öğretmen, adalet, tarım, tapu ve kadaastro, imam-hatip, teknik ve meslek liseleri de vardır.

2.3.4. Turizm Liseleri

Meslek liselerinin başında turizm liseleri gelir. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin yapısal olarak genel özelliği: Türkiye'nin turizm potansiyelini gören zamanın yöneticileri 1961-1962 eğitim-öğretim yılında eğitimli eleman kazandırılması kararını alarak bölümle ilişkili okullaşmanın başlangıcını yapmıştır. Okulların çoğalarak eğitim ihtiyacının gidermesi hedefine ek olarak, turizm sektörü de eğitimli ara kademe işçi ihtiyaçlarının giderilmesi için Millî Eğitim Bakanlığının ilgili bölümlerinden istekte bulunmaya başlamıştır. Bu alanda okullaşma hızlı bir gelişme sergilemiş ve 2004 yılında A.O.T.M.L. sayısı 79'a varmıştır. Bu okullarda eğitim gören kız-erkek toplam öğrenci sayısının 18.217 olduğu, bunların 35 tanesinde uygulama otelinin olduğu ve toplam yatak sayısının ise 2676 olduğu bilinmektedir. 2002 yılında TC. Sayıştay Denetçilerinin uygulamış oldukları denetim raporunda ise 32 okuldan 25 tanesinin döner sermaye işletmesinin bulunduğu, bunlardan 18'inin denetlendiği ve denetim raporlarında ise bir kısım bulgulara ulaşıldığı görülebilmektedir. Bu okullarda en az iki bölüm olduğu ve toplam beş bölümde ara kademe personel yetiştirildiği bilinmektedir. Bu bölümler;

1. Servis,
2. Resepsiyon,
3. Mutfak,
4. Kat Hizmetleri,

5. Seyahat Acenteciliği bölümleri olarak eğitim-öğretim verilmektedir. Bu okullara 12 Ağustos 2018 PAZAR 30507 sayılı Resmî Gazetede yayımlandığı gibi tebliğ ile öğrencilere eğitim öğretim desteği yardımı yapılmaktadır (Kırdı vd., 2006: 2).

2.3.5. Sağlık Liseleri

Bu liseler YEP puanına göre öğrenci alırlar. Sağlık lisesi öğrencileri 3. Sınıftan itibaren sağlık kurumlarında staj yaparlar. Hemşirelik alanı ve acil sağlık hizmetleri gibi alanları vardır (Biradlı, 2019: 34)

SAĞLIK MESLEK LİSELERİ

❖ Sağlık Meslek Liselerinde bulunan bölümler:



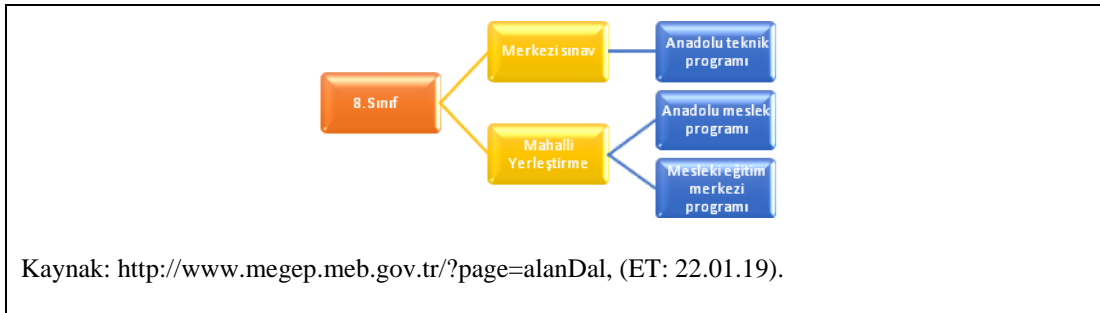
Kaynak: (Biradlı, 2019: 34)

Yaklaşık %17 dilimdeki öğrencileri alırlar. Okullarda genellikle kontenjan sayısı 24 ile 48 arasındadır. Anadolu Sağlık Meslek Liselerinde öğrenim gören öğrenciler ilk 2 sene yoğunlaştırılmış olarak aldıkları akademik ve meslek derslerinden sonra 2 yıl süresince uygulama evresine geçmektedirler. Lise 3. ve 4. sınıflarda haftanın üç günü hastanelerde uygulamalı eğitim görürler. Tam donanımlı devlet hastanelerindeki bu uygulamalar, onları uygulayarak ve görerek öğrenmeye yönlendirmektedir. 12. sınıf öğrencileri eğitim-öğretimin bittiği günde ilk iş gününden başlamak üzere toplam 288 saat (36 iş günü) yaz uygulama stajı görmektedirler. Bu yaz uygulama stajlarını da başarıyla bitiren öğrenciler Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığınca onaylanmış diplomalarını almayı başarırlar (MEB, 2000). Sağlık meslek liselerinin tarihçesi 1911 yılında başlatılan ‘gönüllü hasta bakıcı kursu’ ile açılmıştır; 6 ay süren kurs sonucunda belge alan bireyler hemşire unvanını almışlardır. Cumhuriyet Zamanında 1925 yılında ilk hemşire okulu açılmıştır. Hemşirelikten sonra fazlalaşan sağlık eleman ihtiyacını gidermek için

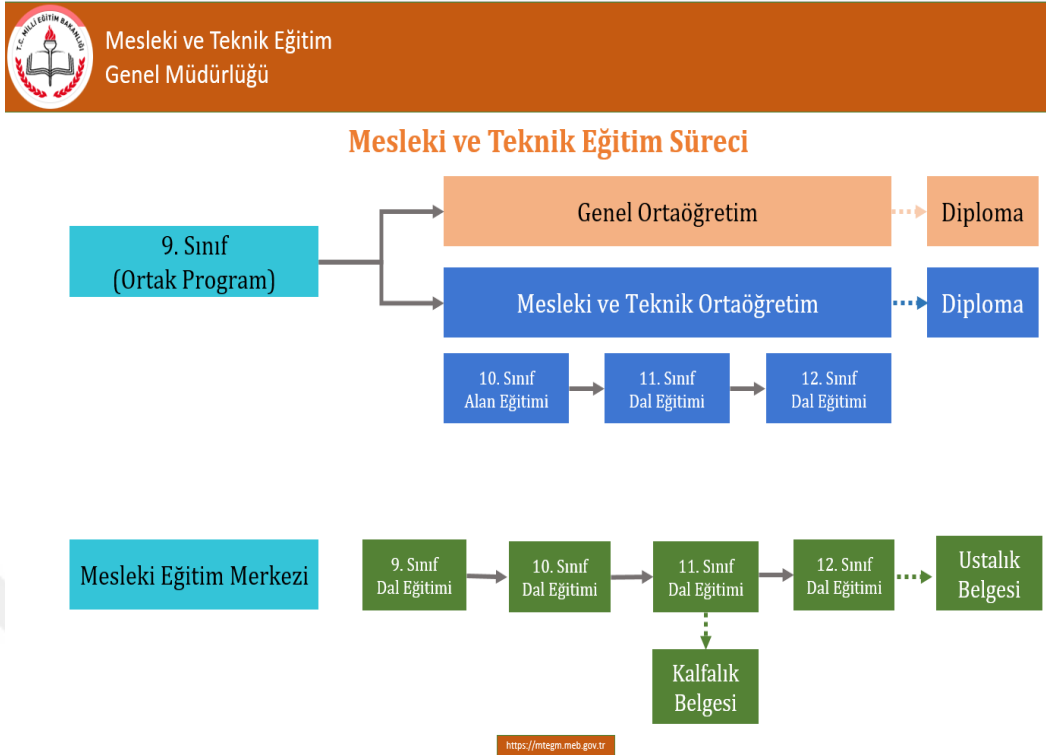
sağlık memurluğu, ebelik eğitimi veren kurumlar açılmıştır. 1961 yılından sonra sağlık memuru, hemşire, ebe gibi sağlık personeli yetiştiren kurumlar ‘Sağlık Koleji’ adı ile eğitim vermeye başlamıştır. 1976’da ‘Sağlık Meslek Lisesi’ ismini alan bu liseler, 2006 senesinde Sağlık Bakanlığı’ndan Millî Eğitim Bakanlığı’na devredilmiştir. Son olarak 2010 senesinden sonra sağlık meslek liseleri Anadolu sağlık meslek lisesi statüsüne çevrilmiştir. Günümüzde Anadolu sağlık meslek liselerine kayıt yaptırmak için gerekli durumlar, liseye giriş sınavlarından belli bir puan almak, tam donanımlı devlet hastanesinden sağlık raporu almak ve okul tarafından belirlenen kayıt kabul komisyonu tarafından gerçekleştirilen mülakatta başarılı olabilmektir. Anadolu Sağlık Meslek Lisesi meslek dersi öğretmenleri KPSS sınavında gerekli puanı almak şartıyla norm kadrosu açık olan okullara tayin edilmektedir. Genel kültür dersi öğretmenleri ise Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu liselerine, fen liselerine, güzel sanatlar liselerine ve spor liselerine ve her çeşitteki Anadolu öğretmen liselerine öğretmen seçme sınavına katılıp başarılı olan öğretmenler arasında puan üstünlüklerine göre atanmaktadırlar (Vatanartıran ve Eren, 2014: 457).

2.3.6. Meslek Liseleri

İlköğretimin ikinci kademesi ortaokul 8. sınıftan sonra sınav puanı tercihinine göre, boş kalan yerlere de adrese göre öğrenci yerleştirilir (Sanal-3, 2018: 1-30).



Meslek liseleri dokuzuncu sınıfta ortak program uygulanır. 10, 11 ve 12. sınıflarda dal eğitimi verilir. Sonuçta diploma, meslek eğitimi ise 11. sınıfta kalfalık, 12. sınıfta ustalık belgesi verilir (Sanal-3, 2018: 1-30).



Anadolu Meslek Programında, bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerine ek olarak genel bilgi dersleri de vardır. Anadolu Teknik Programında ise bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerine ek olarak matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri dört yıl süresince yoğun olarak verilmektedir. Her iki programda da 10. sınıfta mesleki alan eğitimi, 11. ve 12. sınıfta meslek alanına ilişkili olarak bölüm eğitimi sunulur. Anadolu Meslek Programlarına sınavsız geçiş ve mahalli yerleştirme ile kayıt yapılır. Anadolu Teknik Programına merkezi sınav ile yerleştirme yapılır. Okul türleri ve programlar: Çok programlı Anadolu liseleri; genel ve mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim içinde veren ortaöğretim kurumlarıdır. Mesleki eğitim merkezleri, kalfalık ve ustalık eğitimi ile mesleki ve teknik kurs programlarının uygulandığı eğitim kurumlarıdır. Mesleki eğitim programlarına sınavsız geçiş ve mahalli yerleştirme ile kayıt yapılır. Mesleki eğitim programlarında 9. sınıftan itibaren alan ve dal seçimi yapılır. Eğitime başlanabilmesi için eğitim görülecek alan ve dala uygun işyeri ve usta öğretici olması şartı aranır. Bir veya iki gün teorik eğitim, 4 ya da 5 gün işyerinde mesleki eğitim verilir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 54 alanda ve bu alanlar altındaki 206 dalda öğretim programı gerçekleştirilmektedir. Mesleki eğitim merkezlerinde 27 alanda ve bu alanlar altındaki 142 dalda öğretim programı gerçekleştirilmektedir. Mesleki eğitim

merkezlerinde kalfalık ve ustalık eğitimi almak için öğrenci kaydı yapılmaktadır. Mesleki eğitim merkezi programlarına kayıt şartları: a) En az ortaokul veya imam-hatip ortaokulunu bitirmiş olmak. b) Bünyesi ve sağlık durumu gireceği mesleğin gerektirdiği şartları uygulamaya elverişli olmak. Eğitime başlanabilmesi için eğitim görülecek alan ve dala uygun işyeri ve usta öğreticinin olması ve MEB İşletmelerde Mesleki Eğitim Sözleşmesinin imzalanması gerekmektedir. Mesleki eğitimi merkezi programı öğrencileri; öğrenci durumunda olup, her türlü öğrencilik haklarından faydalanır. Tematik mesleki ve teknik Anadolu liseleri (Sanal-3, 2018: 1-30):

- sektörlerin yoğunlaştığı bölgelerde,
- talep edilen nitelikli iş gücünü yetiştiren,
- mesleki ve teknik eğitimde toplumsal algıyı olumlu yönde geliştiren,
- inovasyona açık, rekabetçi, girişimci, üretken bireyler yetiştiren,
- belirli bir alanda markalaşmış ve denenmek ve geliştirilmek üzere özel proje uygulayan okul/kurumlardır.
- Öğrencilerimiz mesleki eğitim uygulamalarını, işletmelerde mesleki eğitim ve stajla yapmaktadır.

İşletmelerde Mesleki Eğitim; mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerinin beceri durumlarını işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında ya da işletme veya kurumlarca tesis edilen eğitim kurumlarında aldıkları eğitim uygulamalarıdır. Anadolu meslek programı öğrencilerinin 12. sınıfta 3 gün; mesleki eğitim merkezi programlarına kayıtlı öğrencilerinin ise 9.sınıftan itibaren 4 veya 5 gün işletmede beceri eğitimi aldığı bir uygulamadır. Staj ise Anadolu teknik program öğrencilerinin mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmelerini, iş hayatına uyumlarını, gerçek üretim ve hizmet merkezinde gelişmelerini ve okulda bulunmayan tesis, araç-gereci bilmelerini sağlamak amacı ile kırk iş günü işletmelerde uygulama eğitimi aldığı mesleki eğitimidir. Sigorta yapılır. Bursluluk ve yatılılık imkânları vardır. 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Yılında Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) sınırlarında açılan özel meslek liselerine 21 alanda 4.300 TL ile 6.900 TL. OSB dışındaki açılan özel meslek liselerine ise 27 alanda 4.270 TL ile 6.900 TL devlet teşviki sağlanmaktadır. Türkiye

İş Kurumu tarafından 15 yaş ve üstü bireylere sağlanan işbaşı eğitim programlarından öğrenim gördüğü meslek hakkında bilgi, beceri ve görgüsünü artırmak isteyen mesleki ve teknik Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerimiz yaz tatillerinde faydalanabilmektedir. İşbaşı eğitim programına katılan öğrenciler için ücret verilmektedir. Ayriyeten iş kazası ve meslek hastalıkları ile genel sağlık sigortası prim giderleri sağlanmaktadır. Öğrencilerin çok yönlü gelişimini desteklemek amacıyla (Sanal-3, 2018: 1-30);

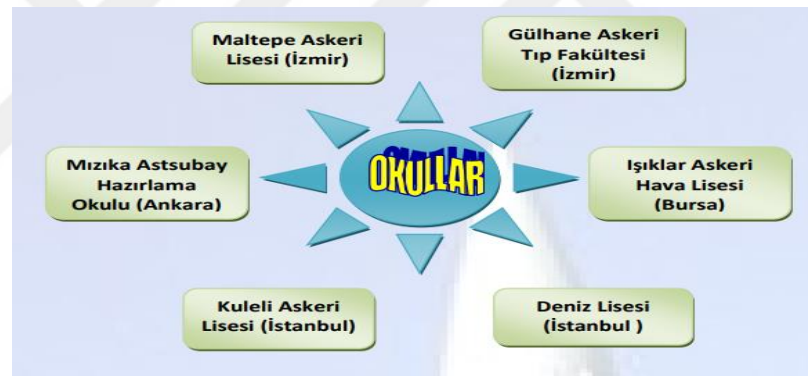
- Uluslararası MEB Robot Yarışması,
- Kitap okuma yarışması,
- Genel Müdürlük ile çeşitli kurum/kuruluşlar arasında imzalanan iş birliği protokolleri kapsamında ilgili meslek alanlarına yönelik çeşitli yarışma ve etkinlikler düzenlenmektedir.
- Alan ve dalda diploma (MTAL)
- Ustalık ve kalfalık belgesi (MEMP)
- Teknisyenlik unvanı
- İşyeri açma belgesi
- EUROPASS belgesi
- Aldığı ve başardığı modülleri, dersleri ve kredileri gösteren belge
- Bütün mesleki ve teknik eğitim mezunlarına teknisyen unvanı alabilmektedir.
- Mesleki ve teknik ortaöğretimden meslek yüksekokullarına geçişte sınav sonucuna göre alanında eğitim görmek isteyen öğrenciler ek puan alabilmektedir.
- KOSGEB ile yapılan anlaşma kapsamında kendi iş yerini açan mesleki eğitim mezunlarına KOSGEB tarafınca 50 bin TL hibe ve 100 bin TL faizsiz kredi verilmektedir (Sanal-3, 2018: 1-30).

Bir de Anadolu imam-hatip liseleri vardır. Sınıflar 30 kişiliktir. Yaklaşık %50'lik puan diliminde öğrenci almaktadır. Tercihlere göre bu durum değişebilmektedir. Karma eğitim yapılmaktadır. Okuluna göre pansiyon ve burs imkânları da olabilmektedir. İsteyenler kendi kariyer alanları olan ilahiyat

bilimlerinde akademik ilerleme sağlayabilmektedir. Anadolu liselerinde verilen bütün dersler bu okulda da bulunup ayrıca bazı meslek dersleri bulunmaktadır. Örneğin okulda Arapça ve İngilizce olmak üzere iki yabancı dil verilmektedir. Bunun yanı sıra Kuran-ı Kerim, Siyer, Hitabet gibi meslek dersleri ve Dil Anlatım Coğrafya, Tarih, Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik gibi kültür dersleri okutulmaktadır. Haftalık ders saati toplamı 40'dır (Kaba, 2017: 4).

2.3.7. Askeri Liseler

Askeri Liseler ve Bando Astsubay Hazırlama Okulu ücretsiz yatılı okullardır. Kendi bünyesinde sınav yaparak öğrenci almaktadırlar. Eğitim süreleri beş yıldır. Sınav başvuruları Şubat-Mart aylarında sınav ise Nisan ve Mayıs aylarında yapılmaktadır. 13-16 yaş arası erkek Türk vatandaşları bu sınava girebilmektedir. Okul bitirme derecesi lise için 75.00, bando okulu için 65.00 olmalıdır (Kaba, 2017: 4).



Kaynak: <http://mebk12.meb.gov.tr>, (ET: 22.01.19).

2.4. Ortaöğretim Kurumlarında Rekreasyon Aktiviteleri

Rekreasyon etkinliklerinin programlanabilmesi için boş zaman diliminin olması gerekir. Genç bireylerde serbest zamanı değerlendirme faaliyetlerine katılımlarının temin edilmesi için gençlerin rekreatif faaliyetlere katılım sıklıklarının, rekreatif etkinliklere katılımlarının önündeki engellerin ve rekreatif faaliyet çeşitlerinin iyi bilinmesi gerekir (Tokgöz vd., 2014: 26).

Ortaöğretim rekreasyon etkinliklerine katılımında kadınların ve annesinin eğitimi düşük olanların, annesi çalışmayanların ve mesleki liselerde eğitim görenlerin daha çok kısıtlayıcıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir (Gümüş, 2014: 823).

Orta öğretim kurumlarındaki rekreasyon aktiviteleri kapalı ve açık mekânda da yapılabilir. Okullarda okul içi ve dışı etkinlikler ihmal edilmektedir (Karaküçük, 2008: 116).



Kaynak : <https://www.rekreasyonist.com/rekreasyon-nedir/>, (ET: 23.01.2019).

2.4.1. Okul İçi Rekreasyon Aktiviteleri

Rekreasyon aktivitelerinin yalnız okul ortamı haricinde değil ayrıca okul dâhilinde de yapılabilmesi için gerçekleştirilecek olan eğitim programları buna göre düzenlenmelidir (Pala ve Kolayış, 2012: 1015). 1987 yılı müfredatında okul içi etkinlikler planlanmıştır ancak ihmal edilmektedir. Bu yüzden okul yöneticilerinin bu konuya ilgilerinin çekilmesi gerekir. Okulların fiziki imkânları elverdiği ölçüde okul için rekreasyon aktiviteleri yapılmalıdır. Okullardaki rekreasyonel amaçlı tesislere ailenin ve işyerinin yakınlığı önemli bir değişkendir (Karaküçük, 2008: 116, 121, 129, 147, 270).

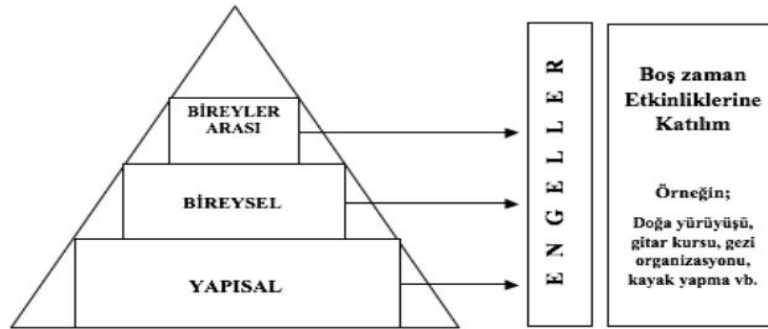
2.4.2. Okul Dışı Rekreasyon Aktiviteleri

Çocukların okul dışı rekreasyon aktiviteleri genellikle spor yapma şeklindedir. Rekreasyon aktivitelerinin okul dışında yapılması için hazırlanacak olan eğitim programları buna göre düzenlenmelidir (Pala ve Kolayış, 2012: 1015). Devlet 1976 yılından itibaren okul dışı serbest zaman etkinlikleri için semt sahaları yapmaktadır. Buralarda okul yönetimi ve rehberlik servisi denetimiyle ders dışı etkinlikler yapılabilir (Karaküçük, 2008: 124, 267).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REKREASYONA KATILIMIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

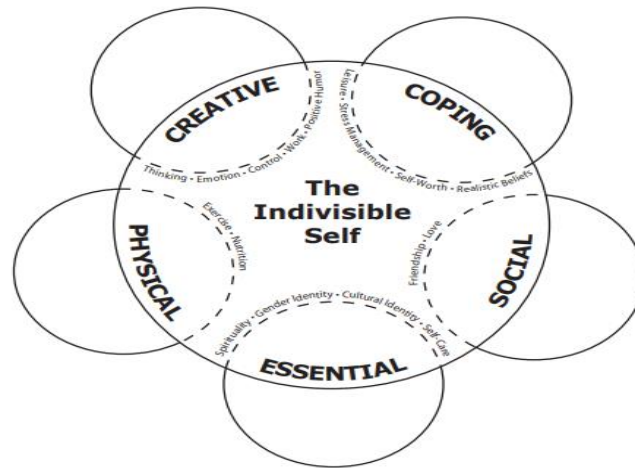
Engel, bariyer kavramı boş zaman alan yazınında, kişinin boş zamanlarında rekreatif faaliyetlere katılmalarını sınırlayan ya da tamamen engelleyen ve birey tarafından karşılaşılan sebepleri anlatmaktadır (Çoruh, 2013: 23).



Hiyerarşik Boş Zaman Engelleri Modeli (Crawford ve Godbey, 1987)

Kaynak: (Crawford and Godbey, 1987: 120)

Sağlıklı yaşam için rekreasyon aktivitelerine katılımı kısıtlayan bireysel, bireyler arası ve yapısal engellerin kaldırılıp sorunlarla başa çıkma (coping), yaratıcılık (creative), fiziksel egzersizler (physical) ve sosyal (social) yetenekleri geliştirerek *bölünmez benliğin* oluşturulması gerekir.



Kaynak: (Payne vd., 2010: 15).

3.1. Rekreasyona Katılımın Önündeki Engeller

Rekreasyona katılımın önündeki engeller bireysel, bireyler arası ve yapısal olmak üzere üç çeşittir (Bosna, 2017: 202). Konu ile ilgili çalışmalarda “engeller”, “bariyerler”, “kısıtlamalar” veya “sınırlamalar” terimleri kullanılmaktadır (Munusturlar vd., 2017: 5).

3.1.1. Bireysel Engeller

Rekreasyona katılımın önündeki engellerin başında bireysel olan engeller gelmektedir. Bireysel engellere “içsel (intrapersonal) kısıtlar” da denmektedir (Tütüncü vd, 2011: 71).

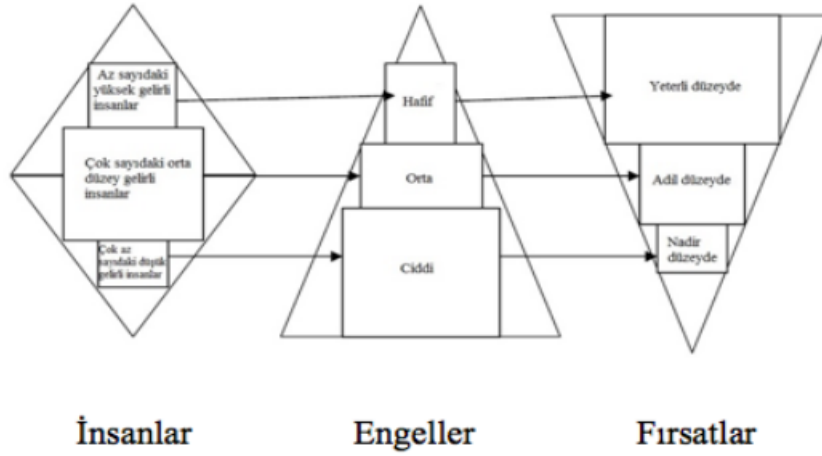
Bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılımı kısıtlayan unsurların saptanması bu sahada çalışan idareciler, rekreasyonla ilgili ileriye yönelik stratejik plan ve program yapan araştırmacılar için değerlidir. Yine farklı kültürlerde ve çeşitli gruplar üstünde süreli aralıklarla engelleri bertaraf etmeye yönelik araştırmaların yapılması etkinlikleri artırmak açısından önemlidir (Keskin vd., 2015: 39).

Birey aslında kişiliktir. Bireysel farklılıkların oluşmasına neden olan kişilik özelliklerine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bireylerin yetiştikleri biyolojik ve kültürel etmenler, aile, toplum, arkadaş grupları vb., coğrafi ve fiziksel faktörler, kitle iletişim araçları ve bu araçlardan faydalanma durumu, algılama, alışkanlıklar, düşünce yapıları ve istekleri kişilik üzerinde etkili olan faktörler arasında gösterilebilir (Yurcu, 2016: 24). Bireysel engeller kültürel, eğitimsel, sosyal, ekonomik ve demografik unsurlardan oluşur.

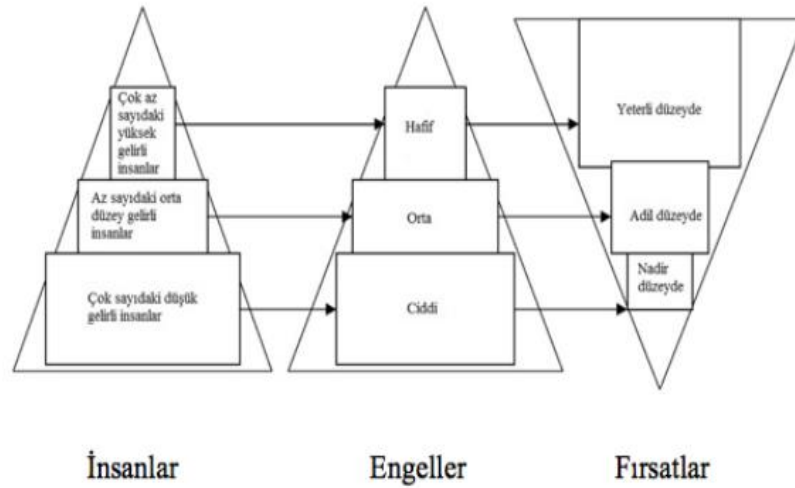
3.1.1.1. Kültürel Faktörler

Boş zaman davranışını eğitim, psiko-sosyal, ekonomi, demografik özellikler, bilişsel, duyuşsal, fizyolojik ve farklı kültürel (Çoruh, 2013: 3) birçok faktör etkiler (Munusturlar vd., 2017: 15). Fırsatlar ve engeller elmas ve piramit şeklinde görünür:

Elmas Modeli



Piramid Modeli



Kaynak: (Munusturlar vd., 2017: 8).

Serbest zaman etkinlikleri bireyin kendisini geliştirmesini sağlayarak sosyokültürel uyumlarını olumlu yönde etkiler (Bosna, 2017: 201).

Serbest zamanı değerlendirme eğilimleri etkileyen etmenler; zevkler ve algılama yaş, cinsiyet, gelir durumu, meslek, eğitim düzeyi, medeni durum, aile yapısı, çocuk sayısı, konut özellikleri, kültürel durum, ekonomik gelişmişlik düzeyi olarak (Çoruh, 2013: 3; Hasse, 2004: 188) tespiti yapılmıştır.

3.1.1.2. Eğitimsel Faktörler

Bilgi eksikliğinden dolayı tahsillerine devam eden öğrenciler rekreasyon faaliyetlerine katılmaya arzulu olsa da rekreasyon aktivitelerine katılamamaktadırlar (Keskin vd., 2015: 39).

Öğrencilere yeterli rekreasyon eğitimi verilmediğinden etkinliklere katılım az olmaktadır (Çoruh, 2013: 25). Ayrıca kadınların eğitim seviyesi arttıkça rekreasyon etkinliklerine katılım engellerinin azaldığı görülmüştür (Çoruh, 2013: 43). Yine bir araştırmaya göre rekreasyon etkinliklerine katılım “*düşük eğitim düzeyi*”ndeki bireylerin daha yüksek ortalama puana sahip olduğu saptanmıştır (Gürbüz vd., 2010: 364).

Sonuç olarak eğitim düzeyi yükseldikçe rekreasyonel etkinliklere katılım artmakta, azaldıkça da düşmektedir.

3.1.1.3. Sosyal Faktörler

Arkadaş eksikliği ve bireylerin içinde buldukları sosyal oluşum rekreasyonel etkinliklere katılımın önündeki bir engeldir (Çoruh, 2013: 25; Tütüncü vd., 2011: 72).

Yapılan bir araştırmada “sosyal ortam eksikliği”nin rekreasyonel etkinliklere katılımı engellediği tespit edilmiştir (Çebi vd., 2018: 25, 28). Yine diğer bir çalışmada ise kültürel etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli tesislerin yetersiz olması kişilerin rekreasyonel etkinliklere katılmaları durumundan büyük kısıtlamalar oluşturmakta diye bildirilmektedir (Çoruh, 2013: viii).

Rekreatif etkinlikler 5 grupta toplanabilir: “1. *Kültür, Sanat ve Eleşleri*, 2. *Dağcılık, Kış Sporları*, 3. *Tabiat ve Yeşil Turizmi*, 4. *Sosyal Hayat İlişkileri*, 5. *Deniz ve Kum*” (Ertüzün ve Fişekçioğlu, 2013: 407).

Kısaca sosyal faktörlerin kısıtlayıcıları arasında az gelişmişlik, eğitimsizlik, inanç baskısı, kapalı ve açık alan ortamlarının eksikliği, kültürel faaliyetlerin yetersizliği ve sosyal hayat ilişkilerinin zayıflığı sayılabilir (Ertüzün ve Fişekçioğlu, 2013: 407).

3.1.1.4. Ekonomik Faktörler

Türkiye’de rekreasyonel etkinliklere katılımın önündeki en önemli engel ekonomik durumdur (Tezcan, 1985: 117). Kişilerin serbest zamanı değerlendirme etkinliklerine katılımındaki en önemli etken iktisadi kuvvetlerdir (Çebi vd., 2018: 23). İlerlemiş memleketlerde rekreasyonel sportif etkinliklerin yanı sıra, değişik kültürel ve mesleki aktivitelerle insan ögesinin, içtimai ve ekonomik kalkınmasına daha çok fayda sağlanmaktadır. Yaşanan ekonomik bunalımlar, din, dil, ırk, eğitim, kültür vb. farklıklar toplumdaki bireyleri zamanla birbirinden uzaklaştırmaktadır (Çoruh, 2013: 3). Ayrıca farklılaşan iktisadi durumlar ile şehirler plansız kentleşme ve gecekonduyla kuşatılmış, şehrin gereksinimi olan yeşil sahalar yerine bloklaşmış yapılanmalara izin verilerek, şehirler yaşanması olanaksız betonarme yığınlar haline getirilmiştir. Bu durumda; rekreasyonel etkinliklerin yapılacağı alanlar azalmış ve dolaylı olarak kişilerin bunalımlarından kurtulacağı yerler iktisadi şartlara bağlı olarak ta değişmiştir. Bugün bunalımlı, birbirlerinden daha farklı, ortak bir paylaşımı kalmamış bireylerin meydana getirdiği değişik bir kent-toplum görünümü oluşmuştur. Kentliler şehir ortamından kaçarak kırsal alanlardaki rekreatif ortamlara meyletmeye başlamıştır (Ertüzün, 2013: 407).

Ülkemizde gençliğin rekreatif etkinliklerine katılamamasının nedenleri irdelendiğinde finansal yetersizlikler, örgütlenememe ve yeterli bir boş zaman eğitimi verilememesi gibi ögelerin etkili olduğu saptanmıştır (Süzer, 2000: 3).

Yapılan diğer araştırmaya göre rekreasyonel alan katılımcıların gelir seviyesi kısıtlayıcılar içerisinde daha fazla etkili olan özellik (Aşıkutlu ve Müderrisoğlu, 2010: 18) olarak saptanmıştır.

Rekreasyonun başta gelen belirgin engelleyicileri finansal nedenlerdir. Sonuç olarak, kişilerin rekreatif etkinliklerine katılımındaki en önemli etken ekonomik durumlarıdır (Çebi, 2018: 23).

3.1.1.5. Demografik Faktörler

Rekreasyon aktivitelerine katılma engellerinin faktörlerinde demografik değişkenlere göre “kadınların bireylerarası engeller boyutunda erkeklere göre daha çok etkilendiğini, eğitim seviyesi arttıkça engelleri algılama düzeyinin de yükseldiğini, evli ve bekar bireyler arasında zaman boyutunda engelleri algılama

düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ve yaş gruplarında engellerden etkilenme düzeylerinde anlamlı farklılıkların oluştuğunun sonucuna ulaşılmıştır” (Çoruh, 2013: 43).

Kültürü oluşturan temel unsurlardan sosyo-ekonomik statü, boş zamanları sınırlamak için diğer bir önemli faktör olan sosyo-demografik öğelerle kuvvetli bir şekilde etkileşime girdiğinden dolayı önemlidir (Payne vd., 2010: 1-47).

Rekreasyon literatüründe kullanılan yöntemde araştırmaya katılanların cinsiyeti, ırkı/etnik kökeni, yaşı, aldığı eğitim düzeyi, boyu ve kilosu tasarlanarak 6 yaklaşık değişken içeren ölçekler hazırlanır. Alt gruplar da analizde karşılaştırılır. Boş vakitleri değerlendirme farkındalığı ve bilgi seviyeleri; yaş, ırk / etnik köken gibi değişik sosyo-demografik özelliklere sahip bireylerle ve sosyo-ekonomik durumla alakalıdır. Batı ülkelerindeki toplumlarda rekreasyon alan kullanımlarını sınırlayan bir engelleme olarak bilgi eksikliğinden söz etme olasılığının yaşlılara göre gençlerde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Child, 2015: 4-8).

Kısaca zaman içinde gözlenen değişikliklere göre bireylerde izleme araştırmalarının sürdüğünü, rekreasyon alanları ve hizmetleri hakkındaki algılar, rekreasyon hizmetinin kullanımını teşvik etmek gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışan kişilerin ve öğrencilerin rekreasyon hizmetlerine daha çok gereksinimi var. Ancak rekreasyon hizmetleri hakkındaki farkındalık yaş ilerledikçe düşmektedir ve sosyo-ekonomik durum zayıfladıkça da azalmaktadır. Batıya doğru gidildikçe rekreasyon farkındalığı yükselmektedir (Child, 2015: 4-8).

3.1.2. Bireylerarası Engeller

Sosyalleşme duygusal zekâ yeteneklerini kullanabilme kabiliyetine sahip olmaları bakımından bireylerde kişisel farkındalık yaratmaktadır. İş saati ve özel bakım dışında kişinin tamamen özgürce kendisine ayırdığı zamanda yapılan rekreasyon faaliyetleri kişilerin bireylerarası iletişim açısından sosyal yeteneklerini ve ilişkileri yürütebilme becerilerini geliştirebilmektedir. Buna ilaveten serbest zaman etkinlikleri kişilerin ait olma duygusunu geliştirmekte ve grup dinamiğine uyumlarını sağlamaktadır. En temel psikolojik gereksinimlerden olan sosyalleşme ihtiyacını karşılamak zorunda olan bireyler, diğer bireylerle etkileşim içinde olmakta ve bireysel gelişimlerini artırmaktadırlar. *“Kendisini herhangi bir gruba ait hisseden*

ve rekreatif etkinlikler ile sosyalleşen bireylerin ortak karar alma, birlikte hareket etme, grup motivasyonunu destekleme, gruba liderlik etme gibi temel kişilik özelliklerinin farkına varması ve kendini tanıması kolaylaşmaktadır. Grup içerisinde etkin ve dışa dönük bir yapıya sahip olan bireylerin, sosyalleşme aracılığıyla duygularını tanıması ve idare edebilmesi gibi yetenekleri kazanmasını sağlayan unsurların başında rekreatif etkinlikler gelmektedir” (Erdoğan vd., 2018: 968).

Rekreasyonel aktivitelere katılımın önündeki bireylerarası engellerde eş veya arkadaş bulmak, para ve zaman gibi ögeler etkili faktörler olmaktadır (Crawford and Godbey, 1987: 119). Bunların başında zaman sonunda ilgi eksikliği gelmektedir. Özellikle lise öğrencilerinin birlikte dinlenme ve eğlenme alışkanlığı kazanmaları için kulüp kurmaları desteklenmelidir (Kahraman, 2017: 37, 39). Kadınlar ise bireylerarası engellerle erkeklere göre daha çok karşılaşmaktadırlar (Çoruh, 2013: 43). Eğitim seviyesi arttıkça engelleri algılama düzeyinin de arttığını, zaman boyutunda evli ve bekâr bireyler arasında engelleri algılama seviyeleri arasında istatistiki olarak anlamlı fark bulunduğu ve yaş gruplarında kısıtlayıcılardan etkilenme seviyelerinde anlamlı farklılıkların oluştuğuna dair veriler tespit edilmiştir (Alexandris ve Carroll, 1997: 107).

Başka bir çalışmadaki “Boş Zaman Engelleri Ölçeğinin Faktör Yükleri”nde şu 3 madde testte anlamlı bulunmuştur (Çoruh, 2013: 52):

- 1- Arkadaşlarımın zamanının olmaması (0.661),
- 2- Beraber katılacak kimsenin olmaması (0.821),
- 3- Arkadaşlarımın bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması (0.710).

Özetle rekreasyonel aktivitelere katılmada arkadaş eksikliği ve arkadaşların demografik özellikleri ve istekleri bireylerarası engeller faktöründe önemli kısıtlayıcılar olarak ortaya çıkmaktadır (Alexandris ve Carroll, 1997: 107).

3.1.2.1. Aile

Aile yaşamın başından itibaren bireyin kendi alt-kültür değerlerini öğrenmeye başladığı bir kurum olarak boş zaman davranışlarının temelini oluşturan ve yönlendiren ilk ve en önemli sosyal çevredir. Her zaman olduğu gibi lise gençliğinde de farklı konulardaki davranışları ailelerin etkisi altındadır. Ancak kentleşme

sonucunda aile yapısı değişmiştir. Gençlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini ailenin genel tutumu belirler. Aileler yaygın olarak gençlerin serbest zamanlarında ders çalışmasını ya da bir işe girmesini istemektedir. Arkadaşlarıyla birlikte olma ve spor yapma vb. faaliyetler hor görülmektedir. Birey boş zaman değerlendirme rolünü sergilemeyi aile içinde öğrenir. Bireyin toplumsallaşması önce ailesi ile bağlantılı olmaktadır. Çocukluk dönemindeki boş zaman değerlendirme durumu, yetişkinlik dönemindeki boş zaman değerlendirme ile paraleldir. Bireylerin pek çoğu boş zamanlarının büyük bir kısmını aile üyeleri ile birlikte isteyerek geçirmektedirler. Bireyin boş zaman davranışına etki eden önemli bir faktör “aile yaşam çemberi” dönemidir. Aktivitelerin çoğu “ev-merkezli” olmaktadır. Ailece genellikle çocukların isteğine göre tatile çıkma, pikniğe gitme ya da yürüyüşe gitme faaliyetlerine ek olarak televizyon izleme, dost, akraba ziyaretleri başta gelen boş zaman aktiviteleri arasındadır. Ailenin çocuk sayısı ve yaşları rekreasyonel aktivitelerde önemli bir değişkendir. Ailede anne ve babanın çalışıp çalışmaması da önemli bir değişkendir. Annenin çalışıyor olması, kendisinin harcayacağı az bir boş zamanı kalmasına sebep olmaktadır. Bunun yanında her iki eşin çalıştığı ailelerde tek eşin çalıştığı klasik ailelere göre, çocukları ile daha fazla kaliteli zaman geçirmekte ve derslerine yardımcı olmaktadırlar. Klasik aileler ise çocukları ile daha çok oyun oynamaktadırlar. Çağdaş kent ailesinde boş zamanların değerlendirilmesi genellikle ev dışında olmaktadır. Çünkü konutlar yetersiz, özgürlükler sınırlı, iş yaşamı yorucu, spor müsabakalarını seyretme, eğlence sanayisi, seyahat olanakları, kitle iletişiminin gelişmesi aileyi evde değil dışarda boş zaman geçirmeye yönlendirmektedir. Ancak ailede müzik dinleme, kitap okuma, sohbet, çiçek ve evcil hayvan bakımı, el işleri, komşu gezmeleri vb. etkinlikler yapılabilmektedir (Öksüz, 2012: 21).

3.1.2.2. Çevre

Çevre doğal ve sosyal olarak ikiye ayrılır. İnsan birebir diğer kişilerle, doğayla ve sosyal çevresiyle etkilenen bir varlıktır. Toplum sosyo-kültürel bir durum olarak bilinçli kişi ve topluluklardan oluşur. Toplum, manevi kültür, maddi kültür ve toplumsal ilişkiler bütünüdür. Üretim, yaşam ve rekreasyonel etkinliklerin sürdürülebilmesi için doğanın korunması gerekir (Öksüz, 2012: 31).

Rekreasyon aktivitelerinde bireyi etkileyen çevreler şunlardır (Öksüz, 2012: 31):

1. Aile çevresi.
2. Yakın çevre.
3. Arkadaş çevresi.
4. Okul çevresi.

Aile, okul, arkadaş ve yakın çevre dışında yaşam seviyelerine göre üst, orta ve alt sosyal sınıf oluşur. Kişinin "statü grubu" yaşam biçimini belirler. Kişilerin katıldıkları boş zaman değerlendirme aktiviteleri ile sosyal sınıfları arasında kuvvetli bir korelasyon vardır. Çevre önemli bir sebep olabilir ancak etkisinin herkes için aynı seviyede hissedilmediği de bilinmektedir. Bireylerin davranışları çoğunlukla yaşadıkları çevrenin etkisi altındadır. Gençler boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinde ilk ailelerine sonra da hayatını sürdürdükleri çevreye karşı sorumluluk duyarlar (Öksüz, 2012: 31).

Yerel kuruluşlar herkesin ulaşabileceği rekreatif alanlar düzenlemelidir. Boş zamanları en düşük sosyo-ekonomik konumda kişileri de kapsayan halkın sağlıklı geçirebilmesi ve stres atabilmesi için sportif, müzik ve sanat aktivitelerinin yapılabileceği tertip edilmiş çevreye gereksinim vardır. Bu çevre karşılıklı anlayışa dayanmalı ve çeşitli ırklara, cinsel tercihlere (özellikle batı toplumunda lezbiyen, gay, biseksüel ve transseksüel) ve inançlara demokratik şekilde hoşgörü gösterecek şekilde olmalıdır (Payne vd., 2010: 354).

Artık çevre küresel bir boyutta korunmaya başlandı. Rekreasyonel aktiviteler için ilk başta korunmuş bir çevrenin olması lazım. Yaşam alanlarının korunması çağdaş dünyanın en önemli özelliklerinden biridir. Gelecek jenerasyonun psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik iyilik durumlarının yüksek düzeyde olması hijyenik bir çevre ile mümkün olacaktır. Yaşam alanlarının korunması konusunda en büyük vazife ise yine bireylere düşmektedir. Çevre bilinci olan kişiler gelecek kuşaklar için son derece önemlidir. Rekreasyon etkinlikleri, yaşam alanının korunması, iyileştirilmesi vb. birçok konuda kişilerin ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Rekreasyon etkinlikleri sürecinde tabiat ile bütünleşmeyi tecrübe

edecek birey, günlük yaşamında doğaya saygısını yitirmeyecek ve sürdürülebilir çevre konularına azami katılım sağlayacaktır (Yurcu, 2016: 32).

Rekreasyon kavramının anlamı ve içeriği çevresel şartlara göre değişebilir. Bireylerin rekreasyon ihtiyaçları artık yasayla düzenlenmiş çevreyle giderilebilmektedir (Çoruh, 2013: 25).

3.1.2.3. Zaman



Kaynak: <https://tr.depositphotos.com>, (ET: 24.01.19).

Rekreasyon araştırmalarında aktivitelere katılımı kısıtlayan alt boyutlardan biri de zaman engelidir ve zaman engelinin 4 alt boyutu vardır (Gümüş ve Özgül, 2017: 867, 876):

- 1- Boş zaman saatlerinin uygun olmaması.
- 2- Yoğun çalışma saatleri.
- 3- Boş zaman yetersizliği.
- 4- Program zamanlarının uygun olmaması.

Bireylerin eşit olarak sahip olduğu bir değer olan zaman yaşamdır. Basit ifadeyle zaman birbirini izleyen saniye, dakika, saat, gün, ay, yıl ve yüzyıllardan oluşan soyut bir kavramdır. Eğitimle zaman verimli kullanılabilir (Karaküçük, 2008: 15).

Boş zamanı çözebilmek için ilk girişimler yaklaşık MÖ 300'lü zamanlarda gerçekleşmiştir. Filozof Aristo boş zamanı kategorize eden bir paradigma ve kalıcı bir model sunmuş ve boş zamanı 3 aşamada değerlendirmiştir. Eğlence, rekreasyon ve düşünce. Aristo bu üç ana düşünce üzerine bir boş zaman olgusu kurmuştur (Saribaş, 2015: 23).

Kırk üç yıl önce Hiyerarşik Boş Zaman engelleri Modeli boş zaman engellemeleri üzerine Açık Alan Rekreasyon Kaynakları İnceleme Komisyonu (ORRRC) tarafından araştırılmıştır. Kişilerin boş zamanları konusundaki seçimleri ve boş zaman engellerinden kurtulmayı nasıl istediklerini anlamak, bazı insanların yaşam seviyesini artırmada faydalı olabilir. Boş zaman engellerine yönelik kuramlar boş zaman eğitimini verebilmektedirler. Temel kişilik özellikleri, boş zaman etkinliklerine yönelik güdülenmelerini etkilemek için engelleri aşma önemlidir (Munusturlar vd., 2017: 4).

Zaman verimsiz kullanılırsa toplum bundan olumsuz olarak etkilenir. Çağdaş toplumda zamanın kullanımı profesyonelce olmalıdır. Bilinçaltı zaten sabah akşam düzenli olarak belli zaman dilimlerini algılayarak bedenimizi uyarmaktadır. Plansız yaşam zaman yönetimini zorlaştırır ve rekreasyonel aktivitelere fırsat vermez. Yeniliklere açık olmayan bireyler zamanı verimli kullanamazlar ve vakit kaybederler. Daha önemsiz işleri eleyerek zaman kazanılmalıdır (Sanal-5, 2019: 21).

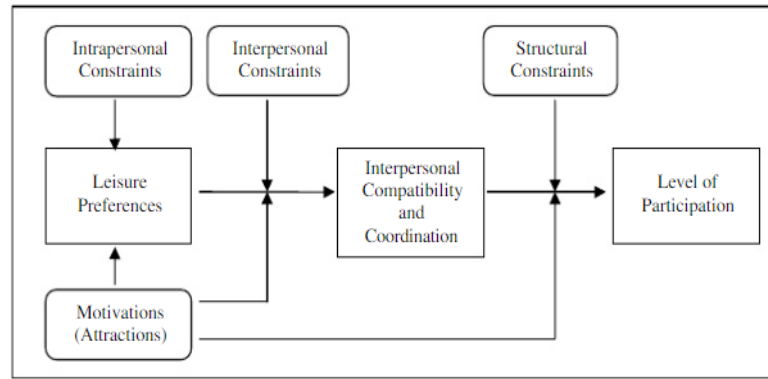
Zaman kullanım açısından dörde ayrılır (Sanal-5, 2019: 21):

- 1- Temel gereksinimlere ayrılan zaman: Uyku, yeme, giyinme vb.
- 2- Çalışmaya bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman: İş, ödev vb.
- 3- Serbest zaman-rekreasyona ayrılan zaman: Eğlence, spor, gezme vb.

Zaman yetersizliği eğlence, spor ve gezme gibi rekreasyonel etkinliklere katılmayı kısıtlayan engellerdendir. Bunun da temel nedenlerinden biri kent yaşantısının hızlı ritmi, teknolojik gelişmeler ve oluşan kalabalıklardır. Bunların hepsi zamanın kendisini, boş zamanı değerlendirme etkinliklerinde bir kısıtlayıcı olarak ortaya çıkartır (Sabancı, 2016: 14).

3.1.3. Yapısal Engeller

Yapısal engeller; vakit, ulaşım, ekonomik kaynaklar, imkânların uygunluğu, aile yaşam döngüsü, iklim ve çalışma hayatı gibi harici kaynaklıdır. Bireysel engeller serbest zaman engelleri içerisinde en kuvvetli olurken, yapısal engeller en az kuvvete sahip olan engeldir (Çetinkaya vd., 2016: 105-106).



Serbest Zaman Engelleri Aşama Sırası Modeli. Kaynak: (Caber ve Albayrak, 2006).

İçsel (intrapersonal constraints) ve motivasyon çekiciler (motivations attractions) serbest zaman tercihlerini (leisure preferences) etkiler. Bunlar kişilerarası engellerle beraber (interpersonal constraints) kişilerarası uyumu ve koordinasyonu (interpersonal compatibility and coordination) etkiler. Hepsi yapısal engellerle (structural constraints) katılım düzeyini (level of participation) oluşturur (Caber ve Albayrak, 2006:52).

Rekreasyonel aktivitelerine katılımı engelleyen yapısal kısıtlar bireyin karşısına tesis yetersizliği ve ulaşım zorluğu/erişilebilirlik olarak iki şekilde ortaya çıkar (Shinew, 2004: 181).

3.1.3.1. Tesis Yetersizliği

Tesis yetersizliğine ilişkin daha çok yerel yönetimlere görev düşmektedir. Mahalli yönetimlerde serbest zaman ve rekreasyon etkinlikleri ile ilgili beklentiler ile ilgili ana temalar şunlardır:

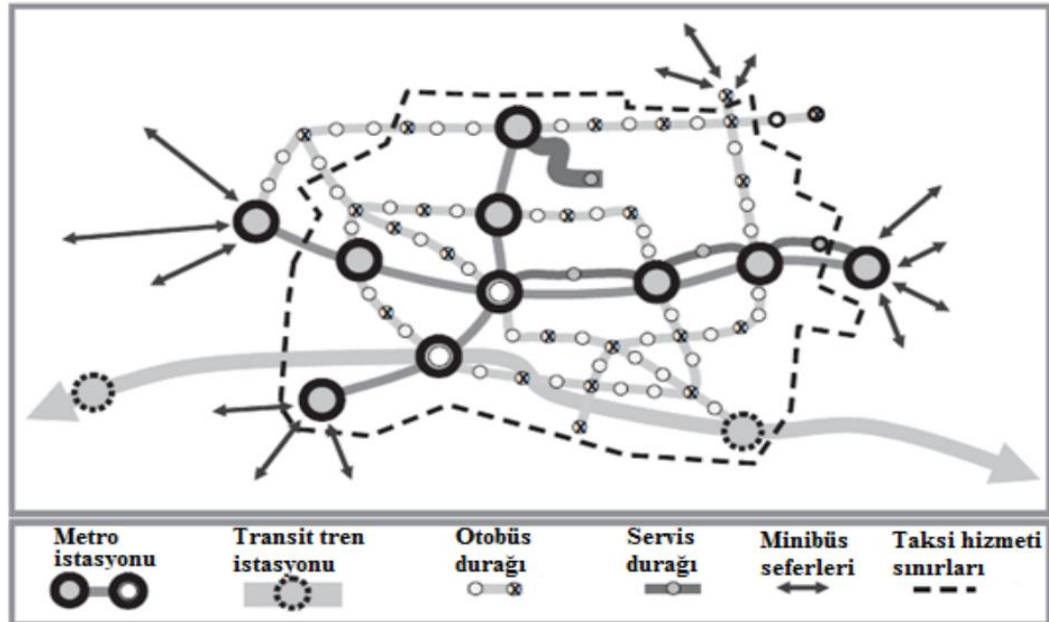
ANA TEMALAR
Yeterli tesislerin yapılması
Etkinliklerle ilgili yeterli bilgilendirme ve reklam
Ulaşım hizmeti
Eğitilmiş personel
Teşvik edici çalışmalar
Açık hava sinemalarının artırılması
Etkinlik programlarının sürekliliği
Park ve yürüyüş alanlarının artırılması
Etkinlik çeşitliliğinin artırılması
Malzeme ve teknik hizmetlerin sunulması

Kaynak: (Tez vd., 2014: 521).

Rekreasyon aktiviteleri için tesis olanakları gerekir (Sabancı, 2016: 6). Tesis kalitesinin düşük olması birey için yapısal bir engel olarak görülmüştür. Tesislere erişim rahat ve hızlı olmalıdır. Bu nedenle tesisler insanların görebilecekleri ve gördüklerinde etkilenebilecekleri yerlere kurulmalıdır. Elbette tesisin içerisinde hangi imkânların bulunduğu insanlara duyurulmalıdır. Rekreasyonel kullanım amaçlı tesisler bir seri faaliyetlerin aynı zamanda yapılmasına imkân verecek şekilde tasarlanabilmelidir. Kuruluşlarda rekreasyonel amaçlı faaliyetlere katılmak isteyen bireyler için güç geliştirme, aerobik ve step salonları ve yeterli araç-gereç bulunabilir. Ayrıca tesisler değişik yaş gruplarına sunulmalı, kazalara karşı güvenlik önlemleri alınmalı, planlanan ve (spor, sanat, müzik vb. alanlarda) programlanmış etkinlikler ise uzman kişilerin liderliğinde yapılmalıdır (Karaküçük, 2008: 143-146).

3.1.3.2. Ulaşım

Şehirleşmenin en temel sorunlarından biri ulaşım"dır. Şehirlerin fiziki planları ile ulaşım planlarının kompoze edilmesi ve bayındırlık seçeneklerine dikkat edilerek önceliklerin belirlenmesi, ana arterlerin şehir merkezine ve mesken alanlarına katılmasına sebebiyet vermektedir (Akbulut, 2016: 352). Kentsel ulaşım sisteminin bileşenleri aşağıdaki şemada görülmektedir:



Kaynak: (Rodrigue vd., 2006: 187).

Ulaşım resmî kurumlar ve özel sektör tarafından yapılabilir. Hareketliliğe olanak sağlayan ulaşım sektörü, yarışa dayalı ucuzluğu, *“lüksü ve güven vericiliği, bir yerden bir yere rekreasyon amaçlı hareket içerisinde olan insanların rekreasyon taleplerini ortaya çıkarmaktadır.”* Rekreasyonel etkinlikler için gereksinim duyulan kent içindeki ve dışındaki ortamlara erişilebilirlik önemlidir. Eğer ortam büyük ölçekli ise tesis veya park içerisinde de yönler ve gereksinimleri karşılayacak gereksinim ve iş yerleri levhalı, resimli, sesli ve görme engelliler için ayaklarının ve ellerinin duyumsayacağı şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Rekreasyonel etkinliklere öncelikle özel insanlar (zihinsel engelliler, bedensel engelliler, yaşlılar, çocuklar, ev hanımları, kadınlar, yıpratıcı işte çalışanlar) özendirilmelidir. Aşırı kilolu olmanın sorun olmaya başladığı bu çağda onların da ulaşımına olanak sağlayacak geniş ve asansörlü araçlar bulundurulmalıdır. Sağlık müdahalesi ulaşımın önceliğidir. Erişilebilirlik yalnız taşıt ulaşımı değil haberleşme ve enerji ulaşımında da yeterli seviyede olmalıdır. Kimi zaman dev TV ekranlarında aynı anda dünyanın birçok yerinde ortak yapılan rekreasyon etkinlikleri olabilir. Doğada rekreasyonel faaliyetler için de planlanmış ve istasyonları bulunan etkinlikler düzenlenmelidir. Birey tek başına kaldığında en yakın istasyonun nerede olduğunu ve orada bir haberleşme olanağı olduğunu da bilmelidir (Karaküçük, 2008: 93, 143, 146).

Bireylerde yaşadıkları bunalımlı şehir platformlarından uzaklaşmak ve boş vakitlerini değerlendirmek gayesiyle su kenarlarında boş vakitlerini değerlendirmektedir Ulaşım sorununda eve yakın olanakların olmaması, ulaşımın zaman alması, şahsi otomobile sahip olunmaması, yeteri kadar maddi imkânın olmaması alt değişkenler olarak görülmektedir. Rekreatif etkinliklere iştirakte en önemli nedenlerin başında ulaşım sorunu olduğu tespit edilmiştir. Rekreasyon programının her unsurunda olduğu gibi ulaşımında da planlama yapılmalıdır (Gök ve Uzun, 2017: 1).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Dördüncü bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın modeli, evren ve örneklem, araştırmanın sınırlılıkları, veri toplama araçları, verilerin analizi açıklanmıştır.

4.1. Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimlerini ve rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörleri saptamayı hedefleyen bu irdeleme nicel verilere dayalı genel tarama modelinde ve ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda ögeden oluşan bir evrenden, evren hakkında yaygın bir hükme varmak gayesi ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama modelleridir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini saptamayı hedefleyen araştırma modelleridir. Bu model ilişkisel bir çözümlenmeye imkân sağlayacak biçimde yapılmak zorundadır (Karasar, 2000: 79, 81).

4.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Konya İli Ereğli İlçesinde 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında, Orta Öğretim kurumlarında örgün öğretime devam eden 9, 10, 11, 12. sınıflarda öğrenim gören toplam 8494 öğrenci oluşturmaktadır. Evren sayısına Ereğli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ilgili biriminden ulaşılmıştır. Ural ve Kılıç (2006) örneklem seçiminde 0,05 tolerans gösterilebilir hata için 11.000 kişiden oluşan bir evrenden 375 kişiden oluşacak bir örneklemin yeterli olacağını belirtmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın örneklemini evren grubundan tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 385 öğrenci oluşturmuştur.

4.3. Araştırmanın Önemi

Rekreasyon eğitimiyle topluma faydalı olacak bireyler yetiştirilebilir. Lise dönemi demek ergenlik demektir. Ergenlik döneminde rekreasyon etkinlikleriyle gençler kendilerini daha mutlu hissedebilecekleri ve akademik başarılarının artacağı söylenebilir.

Bu bağlamda Lise Öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarının önündeki engelleri belirlemek büyük önem taşımaktadır.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Yalnızca Konya İli Ereğli İlçesinde Orta Öğretim kurumlarında örgün öğretimi sürdüren 9, 10, 11 ve 12. Sınıf, Lise öğrencileri üzerinde uygulanmış olmasıyla,
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla,
- Verilerin analizinde kullanılan istatistikî yöntemlerle
- Araştırmanın örnekleme ulaşım zorluğu ile
- Araştırmanın yapılacağı tarih (2018-2019) ile sınırlıdır.

4.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada 3 bölümden oluşan veri toplama araçlarının ilk bölümünde öğrencilerin kişisel özelliklerini belirleyen (yaş, cinsiyet, okul, sınıf vb.) demografik sorular, ikinci bölümünde öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreasyonel eğilimlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu iki bölümde Çoruh (2013) tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreasyonel eğilimlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşan anket formundan yararlanılmıştır. Araştırma lise öğrencilerine yapıldığından iki bölümde de değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır. Son bölümde ise Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılan, Gürbüz, Öncü ve Emir (2012) tarafından doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği test edilen 6 alt boyut ve 18 maddeden oluşan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği (BZEÖ)” kullanılmıştır. Ölçek, bireyleri boş zaman engellerini

belirlemeye iten, (1) “birey psikolojisi”, (2) “bilgi eksikliği”, (3) “tesis” (4) “arkadaş eksikliği”, (5) “zaman” ve (6) “ilgi eksikliği” gibi 6 alt boyutu ölçmeye yönelik 18 maddeden oluşmaktadır. Bireylerin Boş Zaman Engelleri, “Kesinlikle Önemsiz (1)” ve “Önemsiz (2)”, “Önemli (3)”, ve “Çok Önemli (4)” şeklinde 4’lü likert tipi bir ölçektir.

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha	İfade Numaraları
Birey Psikolojisi	0,77	1-2-3
Bilgi Eksikliği	0,86	4-5-6
Tesis	0,80	7-8-9
Arkadaş Eksikliği	0,81	10-11-12
Zaman	0,65	13-14-15
İlgi Eksikliği	0,86	16-17-18

4.6. Verilerin Analizi

Araştırmada, veriler derlendikten sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İstatistik SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 24.0 programından yararlanılarak verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Tanımlayıcı sayım bilimi verileri, sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile hesaplanmıştır.

Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sınamasında Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Kurtosis ve Skewness değerlerinin -1.5 ile +1.5 sınırları içinde kalmasından dolayı normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). İki kategorik veri arasındaki ilişkiyi incelemeyi sağlayan ki-kare (χ^2) testi yapılmış, $p < 0,05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir. Değişkenlerin ilişki düzeyi hesaplanırken $r \times r$ sayıda tablolarda Contingency Coefficient, $r \times c$ sayıda tablolarda Cramer's V değeri incelenmiştir (Gamgam ve Altunkaynak, 2008). Değerler 0-1 arasında değişmekte olup, tıpkı korelasyon katsayısının büyüklüğünün yorumlanmasında olduğu gibi, 0-30 arası değerler zayıf, 31-60 arası değerler orta, 61-100 arası değerler ise güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Özby, 2009).

BZEÖ alt boyutlarının, cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test); okul, sınıf değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır. ANOVA testinde gruplar arasında anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey post hoc testinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 ($p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.



BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulguların Dağılımı

Katılımcıların demografik (yaş, cinsiyet, gelir durumu, yaşadıkları yer vs.) özelliklerine ve diğer tanımlayıcı özelliklerine (okudukları okul, sınıf, anne-baba eğitim durumu, başarı durumu, rekreasyonel eğilimleri vs.) yönelik bulgular aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 5.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	16,43	1,21
Cinsiyet	N	%
Kadın	209	54,3
Erkek	176	45,7
Hangi Okulda Okuyorsunuz?	N	%
Fen Lisesi	85	22,0
Sosyal Bilimler Lisesi	100	26,0
Anadolu Lisesi	127	33,0
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	73	19,0
Hangi Sınıfta Okuyorsunuz?	N	%
9.Sınıf	107	27,8
10.Sınıf	88	22,8
11.Sınıf	97	25,2
12.Sınıf	93	24,2
Sınıf Başarı Durumu	N	%
Düşük	39	10,1
Orta	273	70,9
Yüksek	73	19,0
Anne Eğitim Durumu	N	%
İlkokul	188	48,8
Ortaokul	99	25,8
Lise	61	15,8
Üniversite	30	7,8
Yüksek Lisans	7	1,8
Baba Eğitim Durumu	N	%
İlkokul	123	31,9
Ortaokul	100	26,0
Lise	93	24,2
Üniversite	54	14,0
Yüksek Lisans	15	3,9
Gelir Durumu	N	%
1000-2000 TL	128	33,2
2000-3000 TL	139	36,1
3000-4000 TL	75	19,5
5000 TL Üzeri	43	11,2
Yaşamınızın Çoğunluğunu Geçirdiğiniz Yer	N	%
Köy/Kasaba	105	27,3

İlçe	255	66,2
İl	25	6,5
Haftalık Boş Zaman Süresi	N	%
1-3 saat	85	22,1
4-6 saat	126	32,7
7-9 saat	69	17,9
10 saat ve üzeri	105	27,3
Boş Zamanlarınızı Değerlendirmekte Ne Sıklıkta Güçlük Çekiyorunuz?	N	%
Her Zaman	60	15,6
Bazen	223	57,9
Hiçbir Zaman	102	26,5
Toplam	385	100,0

Katılımcıların yaş ortalaması $16,43 \pm 1,21$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların %53,7'sinin kadın olduğu, %33'ünün Anadolu lisesinde okuduğu, %27,8'inin 9.sınıf olduğu, %70,9'unun sınıf başarı durumunun orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anne baba eğitim seviyeleri incelendiğinde %48,8'inin annesi, %31,9'unun ise babası ilkokul mezunu olarak bulunmuş, %36,1'inin gelir seviyesinin 2000-3000 TL arası olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %66,2'sinin ilçede yaşadığı, %32,7'sinin haftalık 4-6 saat arası boş zamanı olduğu, %57,9'unun boş zamanı değerlendirmede bazen zorluk çektiği bulunmuştur.

Tablo 5.2. Katılımcıların Boş Zaman Değerlendirme Durumlarının Dağılımı

Boş Zaman Değerlendirme Durumları	N	%
Ev İçindeki Aktivitelere Katılmak	322	41,1
Okul İçi Etkinliklere Katılmak	88	11,2
Fiziksel Etkinliklere Katılmak	129	16,5
Sosyal Etkinliklere Katılmak	103	13,2
Açık Alan Etkinliklerine Katılmak	54	6,9
Diğer	87	11,1
Toplam	783	100,0

*N sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

*Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmışlardır.

Katılımcıların boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde en yüksek oranla %41,1'inin ev içindeki aktivitelere katılarak, en düşük oranla ise %6,9'unun ise açık alan etkinliklerine katılarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.3. Katılımcıların Okudukları Lisenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı

Rekreatif Alan Yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	47	12,2
Yetersiz	41	10,6
Kısmen	109	28,3
Yeterli	155	40,3
Kesinlikle Yeterli	33	8,6
Toplam	385	100,0

Tablo 5.3'e göre katılımcıların %40,3 okudukları lisenin rekreatif alanlarını "yeterli" olarak değerlendirirken, %10,6'sı "yetersiz" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 5.4. Katılımcıların Okudukları Lisenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı

Haftalık Rekreatif Alan Kullanım Sıklığı	N	%
1-3 saat	196	50,9
4-6 saat	76	19,7
7-9 saat	25	6,5
10 saat ve üzeri	15	3,9
Kullanmıyorum	73	19,0
Toplam	385	100,0

Katılımcıların %50,9'u liselerinin rekreatif alanlarını haftalık 1-3 saat kullandığını, %3,9'u ise 10 saat ve üzeri kullandığını belirtmiştir.

Tablo 5.5. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı

Rekreatif Alan Yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	95	24,7
Yetersiz	103	26,8
Kısmen	109	28,3
Yeterli	61	15,8
Kesinlikle Yeterli	17	4,4
Toplam	385	100,0

Tablo 5.5'e göre katılımcıların %28,3 yaşadıkları il/ilçenin rekreasyonel alan yeterliliğini "kısmen" olarak değerlendirirken, %4,4'ü "kesinlikle yeterli" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 5.6. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreasyonel Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı

Haftalık Rekreasyonel Alan Kullanım Sıklığı	N	%
1-3 saat	134	34,8
4-6 saat	69	17,9
7-9 saat	19	4,9
10 saat ve üzeri	18	4,7
Kullanmıyorum	145	37,7
Toplam	385	100,0

Katılımcıların %37,7'si yaşadıkları il/ilçenin rekreasyonel alanlarını kullanmadığını, %4,7'si ise 10 saat ve üzeri kullandığını belirtmiştir.

Tablo 5.7. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Sürelerinin Diğer Değişkenler İle İlişkisi

		Haftalık Boş Zaman Süresi (S10)									
Değişkenler		1-3 saat		4-6 saat		7-9 saat		10 saat ve üzeri		Toplam	
Lisenizin sahip olduğu rekreasyonel alanları haftalık ne sıklıkla kullanıyorsunuz? (S14)		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1-3 saat	S14	38	19,4	79	40,3	26	13,3	53	27,0	196	100
	S10	38	44,7	79	62,7	26	37,7	53	50,5	196	50,9
4-6 saat	S14	18	23,7	25	32,9	19	25,0	14	18,4	76	100
	S10	18	21,2	25	19,8	19	27,5	14	13,3	76	19,7
7-9 saat	S14	3	12,0	6	24,0	10	40,0	6	24,0	25	100
	S10	3	3,5	6	4,8	10	14,5	6	5,7	25	6,5
10 saat ve üzeri	S14	3	20,0	1	6,7	5	33,3	6	40,0	15	100
	S10	3	3,5	1	0,8	5	7,2	6	5,7	15	3,9
Kullanmıyorum	S14	23	31,5	15	20,5	9	12,3	26	35,6	73	100
	S10	23	27,1	15	11,9	9	13,0	26	24,8	73	19,0
Toplam		85	100	126	100	69	100	105	100	385	100
		$X^2=34,892^*$									
		$p=,000$									
İlçenizin sahip olduğu rekreasyonel alanları haftalık ne sıklıkla kullanıyorsunuz? (S16)		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1-3 saat	S16	31	23,1	51	38,1	28	20,9	24	17,9	134	100
	S10	31	36,5	51	40,5	28	40,6	24	22,9	134	34,8
4-6 saat	S16	15	21,7	29	42,0	9	13,0	16	23,2	69	100

	S10	15	17,6	29	23,0	9	13,0	16	15,2	69	17,9	
7-9 saat	S16	1	5,3	3	15,8	4	21,1	11	57,9	19	100	X ² =30,843*
	S10	1	1,2	3	2,4	4	5,8	11	10,5	19	4,9	
10 saat ve üzeri	S16	3	16,7	3	16,7	7	38,9	5	27,8	18	100	p=,000
	S10	3	3,5	3	2,4	7	10,1	5	4,8	18	4,7	
Kullanmıyorum	S16	35	24,1	40	27,6	21	14,5	49	33,8	145	100	
	S10	35	41,2	40	31,7	21	30,4	49	46,7	145	37,7	
Toplam		85	100	126	100	69	100	105	100	385	100	

* Pearson Chi-Square **Cramer's V

Tablo 5.7 incelendiğinde öğrencilerin haftalık boş zaman süreleri ile okudukları lisenin rekreasyonel alanlarını haftalık kullanma sıklığı arasında anlamlı ($p=,000$) ve düşük düzeyde ($\Phi C = ,174$) ilişki tespit edilmiştir. Haftalık boş zaman süresi 10 saat ve üzeri olan katılımcıların %50,5'i lisenin rekreasyonel alanlarını haftada 1-3 saat arası kullanırken, %5,7'sinin 10 saat ve üzerinde kullandığı saptanmıştır.

Öğrencilerin haftalık boş zaman süreleri ile yaşadıkları ilçenin rekreasyonel alanlarını haftalık kullanma sıklığı arasında anlamlı ($p=,000$) ve düşük düzeyde ($\Phi C = ,163$) ilişki tespit edilmiştir. Haftalık boş zaman süresi 10 saat ve üzeri olan katılımcıların %46,7'sinin ilçenin rekreasyonel alanlarını kullanmadığı belirlenmiştir.

5.2.Boş Zaman Engelleri Ölçeğine İlişkin Bulguların Dağılımı

Bu bölümde katılımcıların ölçek ifadelerine katılım yüzdelere ve boş zaman engelleri ölçek puanının bazı demografik ve tanımlayıcı değişkenlere (cinsiyet, okul, sınıf vs.) göre yapılan istatistiksel değerlendirmelere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

5.2.1. Katılımcıların Ölçek İfadelerine İlişkin Katılım Yüzdeleri

Aşağıdaki tabloda katılımcıların ölçek ifadelerine katılım yüzdelerine yer verilmiştir.

Tablo 5.8. Katılımcıların Ölçek İfadelerine İlişkin Katılım Yüzdelerinin Dağılımı

Soru	\bar{x}	Ss
16. Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek	2,36	0,98
1. Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi	2,40	0,87
12. Arkadaşlarımla bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması	2,45	0,98
18. Rutin programı bozmak istememek	2,46	1,01
14. Sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunda olmak	2,52	0,91
10. Arkadaşlarımla zamanının olmaması	2,54	0,94
3. Sakatlanmaktan korkmak	2,57	1,04
13. Aile için zaman ayırmak zorunda olmak.	2,60	0,98
2. Kendini yorgun hissetmek	2,67	0,87
17. İlgili olmamak	2,69	1,09
11. Beraber katılacak kimsenin olmaması	2,70	0,97
4. Nereden öğreneceğini bilmemek	2,73	0,94
15. Program zamanlarının uygun olmaması	2,73	0,94
9. Tesislerin kalabalık olması	2,76	0,95
5. Nerede katılacağını bilmemek	2,78	0,90
6. Öğretecek kimsenin olmaması	2,83	0,97
8. Tesislerin yetersiz olması	3,00	0,90
7. Tesis donanımının yetersiz olması	3,06	0,90

Tablo 5.8 incelendiğinde öğrencilerin rekreasyonel faaliyetlere ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının 2,36 ile 3,06 arasında değiştiği görülmektedir. Öğrencilerin en önemli gördüğü ilk dört maddenin “Tesis donanımının yetersiz olması” (3,06±0,90), “Tesislerin yetersiz olması” (3,00±0,90), “Öğretecek kimsenin olmaması” (2,83±0,97), “Nerede katılacağını bilmemek” (2,78±0,90) maddelerinin

olduğu görülmektedir. En önemsiz gördüğü ilk üç maddenin ise “Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek”(2,36±0,98), “Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi” (2,40±0,87), “Arkadaşlarımın bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması” (2,45±0,98) maddelerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 5.9. Boş Zaman Engelleri Ölçeği Puanları

Boş Zaman Engelleri Ölçeği	\bar{x}	Ss	Min.	Max.	Cr.Alp.
	2,66	0,53	1,00	4,00	0,87

Tablo 5.9’a bakıldığında katılımcıların boş zaman engelleri ölçeği puan ortalamalarının (2,66), aldıkları en düşük puanın (1,00), en yüksek puanın (4,00) ve standart sapmanın 0,53 olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmada kullanılan boş zaman engelleri ölçeğinin güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha değeri 0,87’dir.

5.2.2. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı

Katılımcıların rekreasyonel etkinliklere katılımı engelleyen birey psikolojisi, bilgi eksikliği, tesis, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyete göre farklılıklarını belirleyebilmek amacıyla yapılan t testi sonuçları, okul, sınıf, başarı durumu, gelir durumu, ikamet durumu, boş zaman süresine göre farklılıklarını amacıyla yapılan ANOVA testi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.10. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

Alt Boyutlar	Kadın		Erkek		t	P
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS		
Birey Psikolojisi	2,62	0,68	2,48	0,80	-1,781	,076
Bilgi Eksikliği	2,90	0,78	2,68	0,81	-2,634	,009*

Tesis	3,04	0,69	2,85	0,78	-2,550	,011*
Arkadaş Eksikliği	2,59	0,80	2,55	0,83	-,483	,630
Zaman	2,71	0,63	2,55	0,76	-2,211	,028*
İlgi Eksikliği	2,57	0,77	2,45	0,77	-1,560	,119

*p<0,05

Tablo 5.10 incelendiğinde, cinsiyet ile boş zaman engelleri ölçeği alt boyutlarından olan birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, ilgi eksikliği boyutlarının karşılaştırılması için yapılan t testi sonucunda anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bilgi eksikliği, tesis, zaman alt boyutları ile cinsiyet karşılaştırmasında ise hem eşit dağılım hem de eşit olmayan dağılım açısından anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Bilgi eksikliği alt boyutu incelendiğinde kadın öğrenciler bilgi eksikliğini önemli ($\bar{x}=2,90$) bir faktör olarak değerlendirirken erkek öğrenciler daha az önemli ($\bar{x}=2,68$) olarak değerlendirmişlerdir. Tesis alt boyutu ile cinsiyet karşılaştırıldığında, kadın öğrenciler tesis ve tesis özelliklerini önemli ($\bar{x}=3,04$) bulurken, erkek öğrenciler daha az önemli ($\bar{x}=2,85$) olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Zaman alt boyutu incelendiğinde yine kadın öğrenciler zamanı önemli ($\bar{x}=2,71$) bir faktör olarak görürken, erkekler önemsizeye yakın ($\bar{x}=2,55$) bir değerlendirmede bulunmuşlardır.

Tablo 5.11. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Okula Göre Farklılaşma Durumu

	Okul	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Birey Psikolojisi	Fen Lisesi (a)	2,41	0,76	2,799	,040	Tukey
	Sosyal Bilimler Lisesi (b)	2,47	0,76			a<b, d, c
	Anadolu Lisesi (c)	2,68	0,69			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (d)	2,57	0,78			

Tablo 5.11 incelendiğinde, birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=2,799$, $p=,040$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, Anadolu lisesinde öğrenim görenlerin diğer gruplara göre birey psikolojisi alt boyutuna en yüksek (2,68) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,41) ortalama ile cevap veren grubun fen lisesinde öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın fen lisesinde öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

Bilgi eksikliği, tesis, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 5.12. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu

	Sınıf	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Tesis	9.Sınıf (a)	2,78	0,83	4,138	,007	Tukey
	10.Sınıf (b)	2,92	0,70			a<b, c, d
	11.Sınıf (c)	2,93	0,76			
	12.Sınıf (d)	3,15	0,64			
	Sınıf	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Arkadaş Eksikliği	9.Sınıf (a)	2,55	0,79	3,151	,025	Tukey
	10.Sınıf (b)	2,52	0,83			c<b, a, d
	11.Sınıf (c)	2,43	0,82			
	12.Sınıf (d)	2,78	0,79			

Tablo 5.12 incelendiğinde, tesis alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=4,138$, $p=,007$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 12. sınıfta öğrenim görenlerin diğer gruplara göre tesis alt boyutuna en yüksek (3,15) ortalama ile cevap

verdikleri görülürken en az (2,78) ortalama ile cevap veren grubun 9. sınıfta öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 9. sınıfta öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

Arkadaş eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=3,151$, $p= ,025$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 12. sınıfta öğrenim görenlerin diğer gruplara göre arkadaş eksikliği alt boyutuna en yüksek (2,78) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,43) ortalama ile cevap veren grubun 11. sınıfta öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 11. sınıfta öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları tespit edilmiştir.

Bilgi eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Katılımcıların rekreasyonel etkinliklere katılımı engelleyen birey psikolojisi, bilgi eksikliği, tesis, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutlarına ilişkin puanları ile başarı durumu, anne- baba eğitim durumu, gelir durumu, ikamet durumu, boş zaman süresi karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme durumlarına bakıldığında, öğrencilerin yarıya yakınının boş zamanlarını ev içi etkinlikler ile değerlendirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin çok az bir kısmının ise fiziksel etkinliklere katıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin hem okullarında hem de yaşadıkları yerde yeterli rekreasyonel alanların bulunmadığı şeklinde yorumlanabilir. Tesis eksikliğinin giderilmesi durumunda öğrencilerin rekreatif etkinliklere katılımlarının artacağı söylenebilir. Ayrıca bu sonuç, öğrencilerin akademik kaygılarından kaynaklanan ders çalışma zorunluluğunun da boş zamanlarını ev içi etkinliklerle geçirmek zorunda kaldıkları şeklinde ifade edilebilir. Yaşartürk (2013) lise ve üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere yönelik eğilimlerini incelediği çalışmasında, lise öğrencilerin okullarındaki rekreasyonel alanları yetersiz bulduklarını ve serbest zamanlarını evde geçirdiklerini tespit etmiştir. Kahraman vd., (2017) lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olan unsurları inceledikleri çalışmalarında, spor lisesi öğrencileri boş zamanlarını genelde sosyal etkinlikler ve fiziksel aktiviteler ile değerlendirdiklerini ifade ederlerken, Anadolu lisesi öğrencileri daha çok ev içi etkinliklere vakit ayırdıklarını belirtmişlerdir. Uzun vd., (2017) kız lisesi öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılmalarını engelleyen sebepleri inceledikleri araştırmalarında, kız öğrencilerin evlerinde ders çalışma, televizyon seyretme, müzik dinleme, bilgisayarda vakit geçirme gibi nedenlerle boş zaman etkinliklerine katılmadıklarını saptamışlardır. Ekinci vd., (2014) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, öğrencilerin yalnızca %19.2'sinin boş zamanlarında fiziksel etkilere katıldıklarını saptamışlardır. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Lise öğrencilerinin okudukları liselere rekreasyonel alan yeterliliği açısından bakıldığında, öğrencilerin yarıya yakını bu alanları yeterli bulurken, yaklaşık 1/3'ü ise kısmen yeterli görmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin okullarındaki rekreasyonel alanları yeterli bulmalarına rağmen ev içindeki etkinlikleri daha çok tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durumun nedeni olarak öğrencilerin okullarındaki rekreatif alanları yeterince cazip bulmamaları veya evlerindeki elektronik cihazlar ile vakit geçirmeyi daha çok tercih etmeleri gösterilebilir. Kahraman vd., (2017) lise

öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olan unsurları inceledikleri çalışmalarında, Anadolu lisesi öğrencilerinin vakitlerini daha çok ev içi etkinliklerle geçirdiklerini tespit etmişlerdir. Kurumlu (2014) devlet okullarındaki 11. sınıf öğrencilerinin özel okullardakilere göre daha az boş zamana sahip olduklarını ve sportif etkinliklere daha az zaman ayırdıklarını belirlemiştir.

Araştırma bulgularının aksine, Akoğuz (2012) özel okullar ile devlet okullarının rekreasyon alanlarını incelediği araştırmasında, özel okulların rekreasyon ve spor alanlarının devlet okullarından çok daha iyi düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Mahiroğlu (2016) üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılımlarını incelediği araştırmasında, üniversitenin rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğunu belirlemiştir. Emir vd., (2016) Türk kadınlarının serbest zaman aktivitelerini inceledikleri araştırmalarında, en önemli engelin tesis alt boyutunda, en önemsiz engelin ise arkadaş eksikliği alt boyutunda olduğunu tespit etmişlerdir. Karaçar vd., (2014) üniversite öğrencilerinin rekreatif eğilimlerini araştırdıkları çalışmalarında, tesislerin yetersiz olduğunu ve öğrencilerin zaman açısından problem yaşadıklarını belirlemiştir. Bosna vd., (2017) Üsküdar Üniversitesi öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, üniversitenin rekreasyon alanlarının yeterli olmadığı sonucuna varmıştır.

Lise öğrencilerinin yarısı okullarında haftalık olarak 1 ila 3 saat arasında rekreatif etkinliklere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, öğrencilerin haftanın 5 günü okulda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, her gün ortalama 30 dakika bu alanlarda vakit geçirdikleri şeklinde açıklanabilir. Dolayısıyla lise öğrencilerinin okullarında yeteri kadar rekreatif etkinliklere katılmadıkları söylenebilir. Kaba (2009) üniversitelerde kampüs rekreasyonu üzerine yaptığı araştırmada, üniversitelerde rekreasyon tesislerinin yeterli düzeyde olmadığını ve bu durumun öğrencilerin rekreasyonel etkinliklere katılımını etkilediğini saptamıştır.

Lise öğrencilerinin yarıdan fazlası yaşadıkları ilçenin rekreasyonel alanlarını yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin yaşadıkları ilçede rekreasyonel alanların yeterli düzeyde ve çeşitlilikte olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrencilerin 1/3'ünden fazlası ilçenin rekreasyonel alanlarını kullanmadığını belirtmiştir. Bu durum ise öğrencilerin yaşadıkları yerin rekreasyonel alanlarını eksik ve yetersiz buldukları ve öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecek alanları bulmakta güçlük çektikleri şeklinde açıklanabilir. Kahraman

vd., (2017) lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olan unsurları inceledikleri çalışmalarında, spor lisesi ve Anadolu lisesi öğrencileri yaşadıkları ilin rekreasyonel alanlarını % 34 oranında yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Çoruh (2013) Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencilerine yaptığı çalışmada, hem üniversitenin hem de ilin rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğunu ve katılımcıların %84.5'inin boş zamanlarını kampüs dışında değerlendirdiğini belirlemiştir. Paktaş (2001) rekreatif alanlardan üniversite öğrencilerinin ne düzeyde faydalandıklarını araştırdığı çalışmasında, üniversite öğrencilerinin hem üniversitedeki hem de ildeki rekreasyonel alanları ve tesisleri yetersiz bulduklarını tespit etmiştir. Yılmaz (2018) üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversite ile yaşadıkları ilin rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğunu belirlemiştir.

Lise öğrencilerinin haftalık boş zaman süreleri ile lise ve ilçenin rekreasyonel alanlarını kullanma sıklığına bakıldığında, haftalık 10 saat ve üzeri boş zamana sahip öğrencilerin yarısının lisedeki rekreasyonel alanları 1 ila 3 saat aralığında kullandığı, bununla birlikte haftalık 10 saat ve üzeri boş zamana sahip öğrencilerin yarıya yakınının ise ilçenin rekreasyonel alanlarını kullanmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, lise öğrencilerinin haftalık 10 saat ve üzerinde boş zamana sahip olsalar dahi liselerin rekreasyonel alanlarını yeterli düzeyde kullanmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu sonuç, liselerde rekreasyonel alanların yeterli çeşitliliğe sahip olmadığı şeklinde de açıklanabilir. Bunun yanı sıra, lise öğrencilerinin yeterli düzeyde boş zamana sahip olanlarının da ilçenin rekreasyonel alanlarını hiç kullanmadıkları tespit edilmiştir. Bu bulgu, liseli gençlerin rekreatif etkinliklere katılacak yeterli zamana sahip olmalarına rağmen ilçedeki rekreasyonel alanları kullanacak ihtiyacı hiç hissetmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Kullanma ihtiyacını hissetmeme nedeni olarak da ilçedeki rekreasyonel alan yetersizliği, rekreatif etkinliklere yönelik bilgi eksikliği, lise öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavı kaygısı, özellikle kadın öğrencilerin okul dışında dışarıya çıkma sorunu ile karşılaşabilme olasılığının yüksek olması gibi problemler gösterilebilir. Damianidis vd., (2007) ortaokul ve lise öğrencilerinin sportif rekreasyon etkinliklere katılım durumlarını inceledikleri araştırmalarında, ortaokul ve lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımını etkileyen faktörlerin başında bilgi eksikliğinin geldiğini tespit etmişlerdir.

Lise öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği (BZEÖ) ifadelerine ilişkin katılım yüzdelerine bakıldığında, öğrencilerin en önemli gördüğü ifadelerin tesis donanımının yetersiz olması, tesislerin yetersiz olması, öğretecek kimsenin olmaması ve nerede katılacağını bilmemek ifadeleri ön plana çıkmıştır. Bu sonuçlar, lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirebilecek tesislerin yetersizliğini, çevrelerinde rekreasyonel etkinlikleri öğretecek kimselerin olmadığını ve bu etkinliklere nerelerde katılacaklarını bilmediklerini vurguladıkları şeklinde yorumlanabilir. Masmanidis vd., (2009) Yunan üniversite öğrencilerinin kampüs rekreasyon faaliyetlerini araştırdıkları çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin tesis yetersizliği nedeniyle fiziksel aktivitelere katılmadıklarını saptamıştır. Alexandris ve Carroll (1997b) Yunanistan’da sportif rekreasyon aktivitelerine katılımı inceledikleri araştırmalarında, boş zaman engelleri olarak zaman ve tesis yetersizliği olduğunu belirlemişlerdir. Önal (2007) ev hanımlarının rekreatif etkinliklere katılımlarını incelediği araştırmasında, ev hanımlarının rekreatif etkinliklere tesislerin yeterli olmadığından dolayı katılmadıklarını tespit etmiştir. Alan (2018) Edirne İli’nde rekreasyonel etkinlikleri inceledikleri araştırmasında, ilin rekreasyon alanlarının yeterli olmadığını saptamıştır. Emir vd., (2012) üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılım engellerini araştırdıkları çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin boş zaman engelleri olarak en önemli nedenlerin başında tesis sonrasında ise zaman ve bilgi eksikliğinin geldiğini ortaya koymuşlardır. Emir vd., (2012)’nin araştırma sonuçlarının aksine Çebi vd., (2018) fakültelerde öğrenim gören öğrenciler arasında bilgi eksikliği bakımından anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemişlerdir.

Öğrencilerin en önemsiz gördüğü ifadelerden biri geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek ve arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması ifadeleri olmuştur. Emir vd., (2012) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, ilgi eksikliği faktörünün en alt sıradaki kısıtlayıcı olduğunu ortaya koymuşlardır. Temir ve Gürbüz (2012) rekreasyonel aktivitelere katılımın önündeki engelleri inceledikleri çalışmalarında, ilgi eksikliği faktörünün en alt sırada yer aldığı sonucuna varmışlardır. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile benzerlik taşımaktadır.

Önemsiz görülen bir diğer ifade aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, lise öğrencilerinin yorulacağından dolayı rekreatif

etkinliklere katılmama engelini çok fazla önemsemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte kadın öğrencilerin erkeklere göre birey psikolojisi alt boyutunu ve rekreatif etkinliklerde yorulacağını hissetme faktörünü erkeklere nazaran daha fazla önemsedikleri söylenebilir. Araştırmadaki bu birey psikolojisi sonucunun aksine Tolukan (2010) üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımlarını incelediği çalışmada, öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirme açısından birey psikolojisi alt boyutunda sorunlarla karşılaştıklarını belirlemiştir.

Araştırmada BZEÖ tüm alt boyutları ile değerlendirildiğinde, kadın öğrencilerin birey psikolojisi, bilgi eksikliği, tesis, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarını erkeklere göre daha önemli engeller olarak gördükleri belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarında cinsiyet faktörünün önemli bir engel olduğu söylenebilir. Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı, araştırmanın yapıldığı ilçenin gelişmişlik ve diğer özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadın katılımcıların bu durumlardan erkeklere göre daha fazla etkilenebileceği düşünülmektedir. Emir vd., (2012) üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılım engellerini araştırdıkları çalışmalarında, kadın üniversite öğrencilerinin birey psikolojisi, zaman ve ilgi eksikliği boyutlarında erkek öğrencilere göre daha büyük engellerle karşılaştığını tespit etmişlerdir. Polat (2017) üniversite öğrencilerinin rekreatif aktivitelere katılım engellerini incelediği araştırmasında, kadın üniversite öğrencilerinin erkeklere göre boş zamanı kullanmaya yönelik daha fazla engellere sahip olduğunu belirlemiştir. Gürbüz ve Henderson (2014) Türkiye'de kadınların rekreatif etkinliklere katılım açısından erkeklere göre daha fazla engelle karşılaştığı sonucuna varmışlardır. Emir (2012) üniversite öğrencilerinin boş zaman engellerini incelediği araştırmasında, kadın öğrencilerin erkeklere göre daha çok engelle karşılaştığını ortaya koymuştur. Yaşartürk vd., (2016) sedanter kadınların rekreasyonel etkinliklere katılımını zaman faktörünün etkilediğini belirlemiştir. Gümüş (2012) rekreasyon alanlarını ve fiziksel aktiviteye katılımı etkileyen faktörleri incelediği çalışmada, kadınların erkekler kadar sık rekreatif etkinliklere katılamadığını tespit etmiştir. Alexandris ve Carroll (1997a) Yunan halkının boş zaman eğilimlerini inceledikleri araştırmalarında, kadınların erkeklere göre boş zaman değerlendirmede daha fazla engele sahip olduklarını belirlemiştir.

BZEÖ cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, bilgi eksikliği, tesis, zaman alt boyutları açısından anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrenciler bilgi eksikliği, tesis ve zaman eksikliğini daha önemli görürlerken, erkek öğrencilerin ise bu alt boyutları daha az önemsedikleri tespit edilmiştir. Bu durum, kadın öğrencilerin bilgi eksikliği, tesis ve zamanı erkeklere göre daha önemli engeller olarak gördüğü şeklinde yorumlanabilir. Ülkemizde toplumun yapısı ve yetiştirilme tarzlarına bağlı olarak kadınların fazla dışarı çıkamaması, rekreasyonel faaliyetlere erkeklere göre daha az katılmaları, ev işlerini daha fazla önemsemeleri vb. nedenler bu durumun sebepleri olarak gösterilebilir. Damianidis vd., (2007) ortaokul ve lise öğrencilerinin sportif rekreasyon etkinliklere katılım durumlarını inceledikleri araştırmalarında, erkek öğrencilerin kadınlara göre bu etkinliklere katılmaya daha fazla ilgi duyduğunu tespit etmişlerdir. Ekinci vd., (2014) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, boş zaman engellerinin cinsiyete göre bilgi eksikliği ve zaman boyutlarında farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Arslan vd., (2018) üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımına engel olan faktörleri inceledikleri araştırmalarında, cinsiyete göre birey psikolojisi alt boyutunda kadın öğrencilerin erkeklere göre daha fazla engelle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Alexandris ve Carroll (1997a) ve Culp (1998) çalışmalarında cinsiyet faktörünün rekreasyonel faaliyetlere katılımı etkilediğini ortaya koymuşlardır. Bulut ve Koçak (2016) üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri inceledikleri araştırmalarında, kadın üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımını en çok etkileyen faktörün tesis olduğunu tespit etmişlerdir. Özşaker (2014) üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımını engelleyen faktörlerin cinsiyet açısından kadınları daha fazla etkilediğini saptamıştır. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile benzerlik taşımaktadır.

Araştırma bulgularının aksine, Kahraman vd., (2017) lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olan unsurları inceledikleri çalışmalarında, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemişlerdir. Demirel ve Harmandar (2009) üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre boş zaman engelleri açısından anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir. Alakoç (2018) rekreatif etkinliklere katılım açısından cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır.

BZEÖ okulların çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde, birey psikolojisi boyutunda, Fen Lisesi öğrencilerinin Anadolu, Mesleki ve Teknik Anadolu ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerine göre rekreatif etkinliklere katılmaya çok istekli olmadıkları belirlenmiştir. Bu sonucun, fen lisesi öğrencilerin ders çalışmaya daha odaklı öğrenciler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, rekreasyonel etkinlikler sonrası yorulacaklarını ya da bu tip etkinliklerin sakatlanma riski taşıdığını düşünmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

BZEÖ sınıf düzeyleri açısından değerlendirildiğinde, tesis boyutunun yani tesis yetersizliğinin öğrencilerin en önemli gördüğü durumlardan biri olduğu belirlenmiştir. 12. sınıfta öğrenim gören öğrenciler tesis yetersizliğini diğer sınıflara göre yüksek bir şekilde önemsedikleri, 9. sınıf öğrencilerinin ise 10, 11 ve 12. sınıflara göre en az önemseyen sınıf düzeyi olduğu söylenebilir. Bu durum, ilerleyen yaşlarda öğrencilerin daha fazla tesis arayışında oldukları, yaşadıkları il/ilçenin tesis yeterliliği açısından daha fazla gelişmesini istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Paksoy vd., (2016) Abdullah Gül Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilere yaptıkları çalışmada, en önemli yetersizliğin tesisler olduğunu belirtmişlerdir. Emir (2012) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında, tesis yetersizliğinin çok önemli bir boyutta olduğunu tespit etmiştir. Cerin vd., (2010) yetişkinler üzerinde yaptıkları çalışmalarında, rekreatif faaliyetlere katılımı sağlama ve tesis faktörünün çok önemli bir etken olduğunu ortaya koymuşlardır. Barcelona (2002) spor aktivitelerine öğrencilerin katılımına yönelik araştırmasında, rekreasyon etkinliklerine ve spor programlarına katılımın öğrencinin başarısını artıran en güçlü nedenler olduğunu belirlemiştir. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bu sonuçlara göre rekreasyonel etkinliklerin yapılabileceği tesislerin artırılması ve öğrencilerin rekreatif faaliyetlere daha çok katılımlarının sağlanması yoluyla öğrencilerin akademik başarılarının da artabileceği söylenebilir,

Araştırma bulgularının aksine, Şahin ve Kocabulut (2014) Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmalarında, tesis yetersizliğinin rekreasyonel etkinliklere katılımı anlamı bir etkiye sahip olmadığını saptamışlardır. Bu araştırmanın Türkiye'nin 5. Büyük ili olan Antalya'da yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu ilin rekreasyonel tesislerin yeterlilik bakımından

zengin olduğu ve katılımcıların tesis yetersizliğini bir engel olarak görmediği şeklinde açıklanabilir.

BZEÖ sınıf düzeyleri açısından değerlendirildiğinde, arkadaş eksikliği boyutunun 11. sınıf öğrencileri tarafından diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha büyük bir engel olarak algılandığı belirlenmiştir. Gümüş (2016) rekreatif alanların kullanım engellerini araştırdığı çalışmasında, rekreasyonel alanlara katılımı engelleyen faktörlerin zaman, spor alanı engeli ve arkadaş engeli olduğunu tespit etmiştir.

Sonuç olarak lise öğrencilerinin genel olarak liselerinin rekreasyonel alanlarını yeterli, yaşadıkları ilçenin rekreasyonel alanlarını yetersiz buldukları ancak yeteri kadar rekreatif etkinliklere katılmadıkları, kadın öğrencilerin erkeklere göre rekreatif etkinliklere katılımında daha büyük engellerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımına engel olan en temel neden olarak tesis yetersizliğinin olması tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Öğrencilere rekreasyonel faaliyetlere katılım konusunda rehberlik eğitimi verilmeli tüm bilgiler ve imkânlar ulaşılabilir nitelikte olmalıdır.
- Rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörler açısından öğrencilerin en önemli gördüğü durumlar tesislerin ve tesis donanımının yetersiz olduğu için tesis yeterliliği ve donanıma önem verilmesi gerektiği, gerekli ekipmanları öğrencilerin kullanımına sunulması, öğrencilerin boş zaman ve spora ayrılan zamanların atıl zaman niteliğinden uzaklaştırılıp profesyonel alanlarda geliştirmelerine önderlik edilmelidir.
- İl ve ilçe belediyelerinin rekreasyonel alanların artırılması ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yapması önemli görülmektedir.
- İl ve ilçe belediyeleri tarafından hizmete sunulan rekreatif alanlarla ilgili gerekli tanıtımlar yapılmalıdır.
- Aileler, rekreasyonel faaliyetler ve önemi hakkında bilgilendirilmeli, okul-aile iş birliği sağlanmalı, teşvik edici uygulamalar yapılmalıdır.
- Okullar ve belediyeler iş birliği içerisinde hareket ederek okulların çevresine yürüyüş yolu, park oyun sahaları yaparak gençleri spora teşvik etmelidir.
- Kadın öğrencileri rekreasyonel faaliyetlere teşvik etmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı aracılığıyla kulüpler kurmaları ve ilgili faaliyetleri organize etmeleri desteklenmelidir.
- Beden eğitimi derslerinde ağırlıklı olarak öğrenciler rekreasyonel etkinliklere yönlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- AĞAOĞLU**, Yavuz Selim ve Boyacı Mustafa, “Serbest Zaman Eğitimi” **Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi**, 2013, C. 8, S. 1, s. 17-23.
- AKGÜL**, Beyza Merve ve Suat Karaküçük, Boş Zaman Yönetimi Ölçeği: Geçerlik-Güvenirlilik Çalışması. **International Journal of Human Sciences**, 2015, C. 12, S. 2. s. 1867-1880.
- AKBULUT**, Fatih, “Kentsel Ulaşım Hizmetlerinin Planlanması ve Yönetiminde Sürdürülebilir Politika Önerileri”, **Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2016, S. 11, s. 336-355.
- AKIN**, Bülent, “Alevilikte ‘Ocak’: Kavramsal Çerçeveye ve Tarihi Arka Plana Yeni Bir Bakış”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, 2017, S. 17/2, s. 239-264.
- AKOĞUZ**, Nihal, “Özel Okullar ve Devlet Okulları Arasındaki Rekreatif Etkinliklerin Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Erzurum, 2012.
- AKYÜREK**, Suat, “Rekreasyon Alan ve Faaliyetlerinin Yurt İçi Turizm Talebi ve Yeniden Ziyaret Etme Niyetine Etkisi: Bodrum Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Balıkesir, 2016, s. 159.
- ALAKOÇ**, Fatih, “Sosyo-Demografik Değişkenlerin Rekreasyon Katılımına Etkisi: İstanbul (Kadıköy ve Maltepe) Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Edirne, 2018.
- ALAN**, Onur, “Edirne İl Merkezinin Rekreasyon Faaliyetlerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Edirne, 2018.
- ALEXANDRIS**, Konstantinos ve Carroll Bob, “Demographic Differences in the Perception of Constraints on Recreational Sport Participation: Results from a Study in Greece”, **Leisure Studies**, 1997a, C. 16, S. 2, s. 107-125.
- ALEXANDRIS**, Konstantinos ve Carroll Bob, “An Analysis of Leisure Constraints Based on Different Recreational Sport Participation Levels: Results from a Study in Greece”, **Leisure Sciences**, 1997b, C. 19, S. 1, s. 1-15.

- ARABİ**, Muhyiddin İbn, **Fütühat-ı Mekkiyye 2**, (Çev. Ekrem Demirli), Litera Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 486.
- ARDAHAN**, Faik ve Lapa Tennur Yerlisu, “Açık Alan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2011, S. 8/1, s. 1327-1341.
- ARSLAN**, Erkin, Namlı Ayşe Yağmur ve Doğaner Seçkin, “Üniversite Öğrencileri Neden Aktif Değiller? Katılımsal Engeller”, **Spormetre**, 2018, C. 16, S. 4, s. 140-150.
- AŞIKKUTLU**, Hüseyin Samet ve Müderrisoğlu Haldun, “Rekreasyonel Kısıtlayıcıların Belirlenmesi: Ankara Harikalar Diyarı Parkı Örneği”, **Bartın Orman Fakültesi Dergisi**, 2010, C. 12, S. 18, s. 11-19.
- ATALAY**, Ayşe, **Spor Medya ve Serbest Zaman**, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s. 175.
- AYTAÇ**, Ömer, “Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2002, C. 12, S. 1, s. 231-260.
- BARAN**, Mine, Yılmaz Aysel ve Yıldırım Mücahit, “Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri”, **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2008, S. 8, s. 27-44.
- BARCELONA**, Robert, “Student Involvement in Campus Recreational Sports Activities and Gains in Team-Functioning”, **Larnet-The Cyper Journal of Applied Leisure and Recreation Research**, 2002, S. 21, s. 1-15.
- BAŞARANGİL**, İlke, “**Rekreasyon ve Animasyon Yönetimi Ders Notu**”. personel.klu.edu.tr, 2014, (ET: 31.12.18), s. 1-130.
- BİRADLI**, Celal, “**Lise Türleri ve Giriş Şartları**”, <https://docplayer.biz.tr/8935979>, (ET: 22.01.19), 2019, s. 1-38.
- BOSNA**, Orhan Şükrü, Bayazıt Betül ve Yılmaz Ozan, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarına Engel Olan Faktörlerin İncelenmesi (Üsküdar Üniversitesi Örneği)”, **CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 2017, S. 13/2, s. 200-211.
- BULUT**, Murat ve Koçak Funda, “Hazırlık Öğrenimi Gören Kadın Üniversite Öğrencilerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılmalarını Engelleyen Faktörlerin

- Belirlenmesi”, **Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi**, 2016, C. 7, S. 2, s. 61-71.
- CABER**, Meltem ve Albayrak Tahir, “Testing the Hierarchical Leisure Constraints Model in Nature-Based Tourism in Turkey”, **GEOTOUR**, 5-7 October 2006, pp. 134-141.
- CAN**, Emel, “Boş Zaman, Rekreasyon ve Etkinlik Turizmi İlişkisi”, **İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi**, 2015, S. 10, s. 1-17.
- CERIN**, Ester, Leslie Evie, Sugiyama Takemi ve Owen Neville, “Perceived Barriers to Leisure-Time Physical Activity in Adults: An Ecological Perspective” **Journal of Physical Activity and Health**, 2010, S. 7, s. 451-459.
- CHILD**, Stephanie, T. Kaczynski Andrew, A. Sharpe Patricia, Wilcox Sara, E. Schoffman Danielle, Forthofer Melinda, J. Mowen Andrew and J. Barr-Anderson Daheia, “Demographic Differences in Perceptions of Outdoor Recreation Areas Across a Decade”, **Journal of Park and Recreation Administration**, 2015, C. 33, S. 2, s. 1-19.
- COŞTU**, Feyza Ceyhan, “Zaman Üzerine Bir Sınıflama Denemesi”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2015, C. 8, S. 2, s. 647-671.
- CULP**, Rocklynn, “Adolescent Girls and Outdoor Recreation: A Case Study Examing Constraints and Effective Programming”, **Journal of Leisure Research**, 1998, S. 30/3, s. 356-379.
- CRAWFORD**, Duane W. ve Godbey Geoffrey, “Reconceptualizing Barriers to Family Leisure”, **Leisure Sciences**, 1987, C. 9, S.1, s. 119-27.
- ÇEBİ**, Mehmet, Eliöz Murat ve Satıcı Arif, “Spor Bilimleri ve Diğer Fakülte Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Engellerinin İncelenmesi”, **Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi**, 2018, S. 3/1, s. 23-30.
- ÇETİN**, Fatih, Turgut Hakan ve Sözen H. Cenk, “Öznel İyi Oluşun Yordanmasında Sabit Kişilik Örüntüsü: Psikolojik Sermayenin Aracılık Rolü”, **Turkish Journal of Psychology**, 2015, S. 30/76, s. 68-75.

- ÇETİNKAYA**, Güney, “Açık hava Rekreasyon Kapsamında Milli Park Kullanım Engelleri”, **Mediterranean Journal of Humanities**, 2016, C. I/1, s. 99-114.
- ÇINAR**, İkrâm, “İlköğretim Önemi ve Öğretmen”, **Özlüce Ortaokulu Bibliyofiller Bülteni**, 1 Ekim-2015, s. 1-6.
- ÇORUH**, Yaşar, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği)”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2013, s. 107.
- DAMIANIDIS**, Christos, Kouthouris Charilaos ve Alexandris Konstantinos, “Perceived Constraints on Extracurricular Sports Recreation Activities Among Students: The Case Study of Schools of Livadia City in Greece”. **Inquiries in Sport and Physical Education**, 2007, C. 5, S. 3, 379-385.
- DEMİR**, Cengiz ve Demir Nesrin, “Bireylerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Faktörler ile Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama”, **Ege Academic Review**, 2006, C. 6, S. 1, s. 36-48.
- DEMİREL**, Mehmet ve Harmandar Duygu, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarında Engel Oluşturabilecek Faktörlerin Belirlenmesi”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2009, C. 6, S. 1, s. 838-846.
- DİNÇ**, Yakup, Hacıoğlu Necdet ve Gökdeniz Ayhan, “**Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi, Örnek Animasyon Uygulamaları**”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 212.
- DOĞAN**, Soner, “Eğitimin İşlevleri”, **Eğitim Bilimine Giriş**, (Editör: Doç. Dr. Celal Teyyar Uğurlu), <https://www.researchgate.net/publication/264083976>, (ET: 22.01.19), 2014, s. 1.
- EMİR**, Esra, “Rekreatif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Trabzon, 2012, s. 82.

- EMİR**, Esra, Öncü Erman ve Gürbüz Bülent, “Rekreatif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği”, **55th ICHPER.SD Congress**, 19-21 Aralık 2013, İstanbul.
- EMİR**, Esra, Küçük Kılıç Sonnur ve Gürbüz Bülent ve Öncü Erman, “Türk Kadınlarının Serbest Zaman Aktivitelerine Katılımı: Engeller ve Kolaylaştırıcılar”, **14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**, 01-04 Kasım 2016, Antalya, s. 309.
- EKİCİ**, Sümmani ve Yenel Fatih, “Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2002, S. 6/1, s. 123-134.
- EKİNCİ**, Nurullah Emir, Kalkavan Aslan, Ümit Doğan ve Gündüz Bolat, “Üniversite Öğrencilerinin Sportif ve Sportif Olmayan Rekreatif Etkinliklere Katılmalarına Engel Olabilecek Unsurların İncelenmesi”, **Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, 2014, S. 1/1, s. 1-13.
- ERDOĞDU**, Murat, Koçyiğit Murat, Uyar Mustafa ve Çınar Muhsin, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklerle Sosyalleşme Düzeylerinin İletişim Becerileri ve Duygusal Zekâları Üzerine Etkisi”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi E-GİFDER**, 2018, C. 6, S. 2, s. 966-988.
- ERTÜZÜN**, Ezgi ve Fişekçioğlu Bodur, “Kırsal Alanlarda Yapılan Rekreatif Faaliyetlerin Bölgede Yaşayanlara Etkisi”, **KOP Bölgesi Üniversiteler Birliği Bildirisi Sempozyum Kitabı**, 2013, s. 407-409.
- FİDAN**, Ahmet, “Bir Ev Ne Zaman Ocak Olur?”, <http://www.ahmetfidan.com>, (ET: 22.01.19), 2008, s. 1.
- GAMGAM**, Hamza ve Altunkaynak Bülent, “**Parametrik Olmayan Yöntemler: SPSS Uygulamalı**”, Gazi Kitapevi, Ankara, 2008, s. 496.
- GETZ**, Donald, “Event Tourism: Definition, Evolution, and Research”, **Tourism Management**, 2008, S. 29/3, s. 403-428.

- GÖK**, Hande ve Uzun, Osman, “Akarsu Koridorlarının Habitat Değerleri ve Bazı Rekreatyonel Aktivitelerle İlişkileri”, **III. Rekreatyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı**, Eskişehir, 5-7 Kasım 2015, s. 1-10.
- GÖKMEN**, Ö. Faruk, “**Rekreatyon Aktiviteleri. Ders Notları ve Özetler**”. <http://ders-not-ozet.blogspot.com/2014/04/rekreatyon-aktiviteleri.html>, 2014, (ET: 31.12.18), s. 1.
- GÜMÜŞ**, Hüseyin, “Ortaöğretim Kurumlarında Serbest Zaman Fiziksel Aktivite Kısıtlayıcıları”, **International Journal of Science Culture and Sport**, Özel Sayı 1, 2014, s. 814-825.
- GÜMÜŞ**, Hüseyin, “Fiziksel Aktivite İçin Park ve Rekreatyon Alanlarına Gelen Kullanıcıların Mekân Seçimini ve Fiziksel Aktiviteye Katılımını Etkileyen Faktörler”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2012.
- GÜMÜŞ**, Hüseyin, “Rekreatyonel Alanların Kullanım Etkenlerinin İncelenmesi”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2016.
- GÜMÜŞ**, Hüseyin ve Özgül Alay Sema, “Rekreatyon Alanı Kullanımına İlişkin Katılım Engelleri ve Tercih Etkenleri Ölçeklerinin Geliştirilmesi”, **Journal of Human Sciences**, 2017, C. 14, S. 1, s. 865-882.
- GÜNBAZI**, İlhan, Yücedağ Fatoş ve Berrak Emir Yücel, “Fen Lisesinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Yönetici Görüşleri: Bir Durum Çalışması”, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, 2015, C. 4, S. 2, s. 396-412.
- GÜRBÜZ**, Bülent, “Measuring Constraints to Leisure Activities: Demographic Differences”, **Series Physical and Sport/Science, Movement and Health**, 2010, C. 10, S. 2, s. 362-365.
- GÜRBÜZ**, Bülent, Emir Esra ve Öncü Erman, “Leisure Constraints Questionnaire: Testing the Construct Validity”, **12th International Sports Sciences Congress**, 12-14 December 2012, Denizli, Turkey, s. 339-343.
- GÜRBÜZ**, Bülent ve Henderson Karla A., Leisure Activity Preferences and Constraints: Perspectives from Turkey. **Word Leisure Journal**, 2014, C. 56, S. 4, s. 300-316.

- HAASE**, Adolp, “Leisure-Time Physical Activity in University Students From 23 Countries: Associations with Health Beliefs, Risk Awareness, and National Economic Development”, **Preventive Medicine**, 2014, C. 39, S. 1, s. 182-190.
- HAZAR**, Atila, “**Rekreasyon ve Animasyon**”, Ankara: Detay Yayıncılık, 2003, s. 194
- KABA**, İsmet Cem, “Türkiye’deki Üniversitelerde Kampüs Rekreasyonu’nun Mevcut Durumu ve Kampüs Rekreasyon Modellemesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2009.
- KABA**, Yıldız, “**Kocalar Anadolu İmam Hatip Lisesi Tanıtım Sunusu**”, <https://docplayer.biz.tr/41504836>, 2017, (ET: 22.01.19), s. 1-29.
- KAHRAMAN**, Gözde, Çolak Enis, Bayazıt Betül ve Yılmaz Ozan, “Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Katılmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”. **III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı**, 5-7 Kasım 2015, Eskişehir, s. 124-132.
- KAHRAMAN**, Gözde, Çolak Enis, Bayazıt Betül ve Yılmaz Ozan, “Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Katılmalarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”. **İÜ Spor Bilimleri Dergisi**, 2017, C. 7, S. 1, s. 28-40.
- KARAKÜÇÜK**, Suat, “**Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005, s. 54.
- KARAKÜÇÜK**, Suat, “**Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2008, s. 423.
- KARAKÜÇÜK**, Suat, Gürbüz Bülent, “Boş Zaman Sınırlılık Ölçeği’nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”, **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**, 3-5 Kasım 2006, Muğla.
- KARAÇAR**, Ercan ve Paslı Mehmet Mert, “Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler”, **Turizm Akademik Dergisi**, 2014, C. 1, S. 1, 29-38.

- KARASAR**, Niyazi, “**Bilimsel Araştırma Yöntemleri**”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000, s. 368.
- KAYA**, Fadime, “Bartın Kent Halkının Rekreatif Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2007, s. 170.
- KAYHALAK**, Fikret, “**Rekreasyon İhtiyacı ve Rekreasyonun Yararları**”, <https://www.rekreasyonist.com/rekreasyon-ihciyaci-ve-rekreasyonun-yararlari>, (ET: 21.01.19), 2018, s. 1.
- KESKİN**, Mehmet, Akova Orhan ve Öz Merve, “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Rekreatif Etkinliklere Katılımlarının Önündeki Engellerin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma”, **Journal of Recreation and Tourism Research**, 2015, S. 2/4, s. 37-45.
- KILIÇ**, Metin, “**Rekreasyonun Yararları**”, http://sosyologum.com/esder_makale-34-1-60-Rekreasyonun_Yararlari, (ET: 21.01.19), 2009, s. 1.
- KIRDI**, Salim, “**Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin Mevcut Durumları ve Açılmalarına Zemin Oluşturacak Kriterlerin Belirlenmesi**”, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006, 239 s.
- KIZANLIKLI**, Murat, “Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarında Rekreasyon Eğitiminin Yapısı”, **International Journal of Science Culture and Sport**, 2014, Özel Sayı 1, s. 46-60.
- KOCA**, Canan, Henderson Karla A., Asci Hulya ve Bulgu Nefise, “Constraints to Leisure-Time Physical Activity and Negotiation Strategies in Turkish Women”. **Journal of Leisure Research**, 2009, C. 41, S. 2, s. 225-251.
- KOÇYİĞİT**, Murat ve Yıldız Mustafa, “Yerel Yönetimlerde Rekreasyon Uygulamaları: Konya Örneği”, **International Journal of Science Culture and Sport**, 2014, S. 2, s. 211-223.
- KÖKTAŞ**, Kılbaş Şükran, “**Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme**”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 180.
- KURAR**, İhsan ve Baltacı Furkan, “Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Alanya Örneği”, **International Journal of Science Culture and Sport**, 2014, Özel Sayı 2, s. 39-52.

- KURUMLU**, Yılmaz, “Ankara İli 11. Sınıf Öğrencilerinin Serbest Zaman ve Sportif Açından Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2014.
- LAPA**, Tennur Yerlisu, Köse Elif, Günbayı İlhan, “Türkiye’de Yapılan Rekreasyon Araştırmaları: Sistematik Bir Derleme”, **Spor Bilimleri Dergisi**, 2018, S. 29/2, s. 87-104.
- MANNING**, Robert E. ve Valliere William A., Coping in Outdoor Recreation: Causes and Consequences of Crowding and Conflict Among Community Residents. **Journal of Leisure Research**, 2001, C. 33, S. 4, s. 410-426.
- MAHIROĞLU**, Ahmet, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2016.
- MASMANIDIS**, Theophilos, Gargalianos Dimitris ve Kosta George, “Perceived Constraints of Greek University Students’ Participation in Campus Recreational Sport Programs”, **Recreational Sports Journal**, 2009, S. 33, s. 150-166.
- METİN**, Taki Can, Kesici Mustafa ve Kodaş Davut, “Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları”, **Journal of Yaşar University**, 2013, S. 30/8, s. 5021-5048.
- MUNUSTURLAR**, Süleyman, Kurnaz Bilal, Yavuz Gökhan, Özcan Özlem ve Karaş Buse, “Boş Zaman Davranışını Açıklamaya Işık Tutan Kuramsal Yaklaşımlar”, **Ulusal Spor Bilimleri Dergisi**, 2017, S. 1/1, s. 1-19.
- OREL**, Fatma D. ve Yavuz, M. Cihan, “Rekreasyonel Turizmde Müşteri Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2003, S. 11, s. 61-76.
- ÖKSÜZ**, Ekrem, “Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu İle Özel Yurtlarda İkamet Eden Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi (Balıkesir İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Balıkesir, 2012.
- ÖNAL**, Ayşe, “Ev Hanımlarının Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının ve Beklentilerinin Tespiti (İstanbul Anadolu Yakası Örneği)”, Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi, **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Sakarya, 2007.

ÖZBAY, Özden, “Çapraz Tablo Analizi Nasıl Yapılır?: Pratik Bir Açıklama”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları**, 2009, C. Güz, S. 9, Ankara, s. 459-470.

ÖZŞAKER, Murat, “Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılamama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme”, **Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 2014, C. 14, S. 1, s. 126-131.

PAKSOY, Meltem, Çalık Fehmi, Yaşartürk Fatih ve Çimen Kubilay, “Abdullah Gül Üniversitesi Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımını Etkileyen Faktörler”, **International Journal of Science Culture and Sport**, 2016, C. 4, Özel Sayı 1, s. 39-50.

PAKTAŞ, Yakup, “Rekreasyonel Merkezler ve Bu Merkezlerden Üniversite Öğrencilerinin Yararlanma Durumu (Tokat Örneği)”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2001.

PALA, Adem ve Kolayış Hakan, “Farklı Bölgelere Göre 11-15 Yaş Grubu Çocukların Rekreatif Faaliyetlerinin Karşılaştırılması”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2012, C. 9, S. 1, s. 1007-1016.

PAYNE, Laura, Ainsworth Barbara ve Godbey Geoffery, “**Leisure, Health and Wellness: Making the Connections**”, State College, Venture Publishing, 2010, s. 483.

POLAT, Ceren, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Engellerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Kütahya İli Örneği)”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2017.

RODRIGUE, Jean Paul, Claude Comtois and Brian Slack, “**The Geography of Transport Systems**”, Routledge, USA, 2006, s. 187.

SAKARYA, Sabis, “**Rekreasyon Animasyon: Kapalı Alan Rekreasyonu**”, *sabis.sakarya.edu.tr*, (ET: 10.01.19), 2019, s. 1-10.

SARIBAŞ, Özgür, “Turistlerin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlar; Antalya ve İzmir Örneği”, **İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2015, s. 116.

SANAL-1, “Sosyal Bilimler Liseleri Tanıtım”, **Bursa İl Millî Eğitim Müdürlüğü Temel Eğitim Sonrası Kariyer Danışmanlığı Projesi Bilgilendirme Bültenleri**, <https://slideplayer.biz.tr/slide/10264029/>, (ET: 21.01.19), 2019, s. 1-2.

SANAL-2, “**Liseleri Tanıyalım: Onur Koleji**”, <https://docplayer.biz.tr/>, (ET: 20.01.19), 2019, s. 1-28.

SANAL-3, “**Mesleki Teknik ve Ortaöğretim Sistemi**”, <http://www.megep.meb.gov.tr/?page=alanDal>, Mesleki Teknik Eğitim Müdürlüğü, (ET: 22.01.19), 2018, s. 1-30.

SANAL-4, “**Mesleki Teknik Eğitim Alanları**”, <http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/>, (ET: 22.01.19), 2015, s. 1-133.

SANAL-5, “**Eğlence – Etkinlik, Park – Rekreasyon Endüstri Fuarı Atrax’19 Tarihi Belli Oldu!**”, <https://www.atraxexpo.com>, (ET: 16.01.19), 2018, s. 1.

SARUHAN, Gülnur ve Göksoy Funda, “Araştırma Görevlilerinin Sağlığı Geliştirici Davranışları ve Boş Zamanlarını Değerlendirme Durumlarının İncelenmesi”, **III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı**, Eskişehir, 5-7 Kasım 2015, s. 11-17.

SERARSLAN, M. Zahit ve Müslüm Bakır, “Turizm Pazarlamasında Sporun Yeri ve Türkiye Açısından Değerlemesi”, **Pazarlama Dünyası**, 1988, S. 9, s. 28-30.

SERÇEK, Sadık Özeltaş, “Serbest Zaman Etkinlikleri Olarak Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılmaları ve Sosyalleşmeleri Arasındaki İlişki”, **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Akademik Bakış Dergisi**, 2015, S. 51, s. 1-21.

SEVİL, Tuba, “**Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi**”, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, 2012, s. 215.

SEVİM, Nurdan ve Alper Özer, “**Eğlence Pazarlaması**”, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2013, s.2780.

SMITH, Syeohan and Godbey Gefforey C., “Leisure, Recreation and Tourism”, **Annals of Tourism Research**, 1991, S. 18, s. 85-100.

- SHINEW**, Kimberly J., Myron F. Floyd ve Parry Diana, “Understanding the Relationship Between Race and Leisure Activities and Constraints”, **Exploring and Alternative Framework Leisure Sciences**, 2004, C. 26, S. 2, s. 181-199.
- SHIVERS**, Jay S. ve DeLisle L. J., “The Story of Leisure: Context, Concepts and Current Controversy”. Leeds, **Human Kinetics Champaign**, 1997.
- SOLMAZ**, Ulaş, “Boş Zamanı Etkili Geçirme Yöntemi: Rekreasyon”, <http://ogrencikariyeri.com>, (ET: 21.01.19), 2017, s. 1.
- SOYER**, Fikret, “Serbest Zaman Sosyolojisi”, <Ttps://slideplayer.biz.tr/slide/103800896>, 2016.
- SÜZER**, Melda, “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2000, S. 8, s. 1-11.
- ŞAHİN**, Fatma Tezel ve Özbey Saide, “Aile Eğitim Programlarına Niçin Gerek Sinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?”, **Aile ve Toplum**, 2007, C. 3, S. 12, s. 7-12.
- ŞAHİN**, İlker ve Kocabulut Özge, “Sportif Rekreasyon Aktivitelerine Düzenli Katılımı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Journal of Recreation and Tourism Research**, 2014, S. 1/2, s. 46-67.
- TABACHNICK**, Barbara G. ve Fidell Lise Sylvi, “Using Multivariate Statistics”, Pearson Publisher, Boston, 2013, s. 1032.
- TEMİR**, Özgü ve Gürbüz Bülent, “Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Önündeki Engellerin İncelenmesi”, **I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı**, Kemer, Antalya, 2012, s. 1040-1045.
- TERZİ**, Ali Rıza, “Bilgi Toplumunda Eğitim ve Okul”, **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2003, C. 3, S. 5, s. 58-63.
- TEZ**, Özgür, Doğan Özgün, Yavaş Özge, Erkaya Elif, Tavazar Hande ve Güzel Pınar, “Yerel Yönetimlerde Serbest Zaman ve Rekreasyon Hizmetleri (İzmir İli Örneği)”, **International Journal of Science Culture and Sport**, Özel Sayı 1, 2014, s. 511-514.

- TEZCAN**, Mahmut, “Ülkemizde Orta Öğrenim Gençliği Açısından Boş Zamanların Değerlendirilmesi”, **Türk Dili**, 1985, C. XVIII, S. 398, s. 117-119.
- TOKGÖZ** Mehmet, Seyran Mehmet, Yıldırım Şahika ve Demiroğlu Burhan “Ortaöğretim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlik Tercihlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi (Tarsus Örneği)”, **Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi**, 2014, C. 2, S. 2, s. 25-40.
- TOLUKAN**, Ersan, “Niğde Özel Yetenekle İlgili Bölümlerde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Aktivitelere Katılımlarına Engel Olabilecek Unsurların Belirlenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Niğde, 2010.
- TÜRKAY**, Oğuz, “**Rekreasyon ve Animasyon Yöntemi**”. <https://slideplayer.biz.tr/slide/9086135/>, 2018, (ET: 30.12.18), 1-52 s.
- TÜTÜNCÜ** Özkan, Aydın İpek, Küçükusta Deniz, Avcı Nilgün ve Taş İlkay “Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi”, **Spor Bilimleri Dergisi**, 2011, C. 22, S. 2, s. 69-83.
- TÜTÜNCÜ**, Özkan ve Aydın, İpek, “Toplum ve Açık Hava Rekreatif Faaliyetleri: ABD Örneği”, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, 2014, C. 25, S. 1, s. 118 -120.
- URAL**, Ayhan ve Kılıç İbrahim, “**Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**”. Detay Yayıncılık, Ankara.
- UZUN**, Meliha, İmamoğlu Osman, Yamaner Faruk, Deryahanoğlu Gamze ve Yamaner Gül, “Rekreatif Etkinliklere Katılımı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi: Kız Lisesi Örneği”, **Journal of Human Sciences**, 2017, C. 14, S. 1, s. 950-962.
- ÜNGÜR**, Erdem, “Mekân Kavramının Disiplinler Arası Tarihsel Değişimi Üzerinde Mimarlık ve Mekân İlişkileri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2011.
- VATANARTIRAN**, Sinem ve Eren A. Karahan, “Anadolu Sağlık Meslek Liselerinin Etkili Okul Boyutları Bağlamında İncelenmesi”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014, S. 16, s. 449-475.

- YARMAN**, Faruk Ağa ve Demeç Reha, “**Dünya ve Türkiye'de Sanayi Devrimleri, Dijital Çağ: Dün, Bugün, Yarın**”, <http://www.yeniturkiye.com>, (ET: 16.01.19), 2016, s. 1-13.
- YAŞARTÜRK**, Fatih, Uzun Meliha, İmamoğlu Osman ve Yamaner Faruk, “Sedanter Kadınların Rekreatif Etkinliklere Katılımlarının Önündeki Engellerin İncelenmesi”, **International Journal of Science Culture and Sport**, 2016, C. 4, Özel Sayı 3, s. 789-803.
- YAŞARTÜRK**, Fatih, “Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Eğilimlerinin Belirlenmesi (Bartın İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 2013.
- YİĞİT**, Gülaynur, “**Boş Zaman ve Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi**”, <http://rekreatifhaber.com/turizm/bos-zaman-rekreasyonun-tarihsel-gelisimi>, (ET: 16.01.19), 2019, s. 1.
- YILMAZ**, Yıldırım, “**Rekreasyon ve Boş Zaman**”. www.slideshare.net, 2008 (ET: 29.12.18), s. 1-13.
- YILMAZ**, Ozan, “Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları ve Zaman Yönetim Becerilerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü**, Kocaeli, 2018.
- YURCU**, Gülseren, “Rekreasyon Faaliyetlerine Katılan Bireylerin Kişilik Özelliklerinin Ekopsikoloji Algılarına Etkisi”, **Journal of Recreation and Tourism Research**, 2016, C. 3, S. 2, s. 23-35.

EK-1**BİLİMSEL ANKET FORMU****Sevgili Öğrenciler;**

Elinizde bulunan bu anket formu “**Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleriniz ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılmanıza Engel olan Faktörlerin Belirlenmesi**” amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen veriler sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Vereceğiniz samimi cevaplarınız için teşekkür eder saygılar sunarım.

Boş Zaman: Bireyin iş, çalışma, uyku ve ev işlerinden sonra özgürce kullanabileceği zaman dilimidir.

Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme): İnsanların boş zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları ve kişisel olarak doyum sağladıkları aktivitelerdir.

Çağatay ÇAVDAR**Necmettin Erbakan Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü**

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Yaşınız (*Lütfen belirtiniz*)..... **2.Cinsiyetiniz** () Erkek () Kadın

3.Okulunuz ()Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () Anadolu Lisesi () Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

4.Sınıfınız () 9 () 10 () 11 () 12

5.Sınıfınızda başarı durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz () Düşük () Orta () Yüksek

6.Annenizin Eğitim Durumu () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora

7.Babanızın Eğitim Durumu () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora

8. Ailenizin aylık geliri () 1000-2000 tl () 2000-3000 tl () 3000-4000 tl () 5000 tl ve üzeri

9.Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer () Köy/Kasaba () İlçe () İl

10. Boş zaman sürenizi haftalık olarak belirtiniz () 1-3 saat () 4-6 saat () 7-9 saat () 10 saat ve üzeri

11.Boş zamanlarınızı değerlendirmekte ne sıklıkla güçlük çekiyorsunuz

() Her zaman () Bazen () Hiçbir Zaman

12.Boş zamanlarınızı genellikle nasıl değerlendiriyorsunuz (*Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz*)

- () Ev içi aktivitelere katılarak (*müzik dinlemek,tv izlemek,kitap okumak,vb*)
 () Okul içi etkinliklere katılarak (*spor müsabakaları,eğitici kollar,kütüphaneler,kantin,vb*)
 () Fiziksel etkinliklere katılarak (*yürüme,koşma,çeşitli spor branşları*)
 () Sosyal etkinliklere katılarak (*tiyatro,sinema,sergi,kültürel gezi,vb*)
 () Açık alan etkinliklere katılarak (*festivaller,kamp,doğa gezisi,piknik,vb*)
 () Diğer (Belirtiniz)

13.Lisenizin sahip olduğu rekreasyonel alanların yeterliğini değerlendiriniz

(*Kütüphane,Spor Salonu,Kantin,Okul bahçesi,vb.*)

() Kesinlikle Yetersiz () Yetersiz () Kısmen () Yeterli () Kesinlikle Yeterli

14. Lisenizin sahip olduğu rekreasyonel alanları Haftalık ne sıklıkla kullanıyorsunuz

() 1-3 saat () 4-6 saat () 7-9 saat () 10 saat ve üzeri () Kullanmıyorum

15. İlinizin/İlçenizin sahip olduğu rekreasyonel alanların yeterliğini değerlendiriniz

(*Spor Salonları,Parklar,Kültür merkezleri,avm ler,vb.*)

() Kesinlikle Yetersiz () Yetersiz () Kısmen () Yeterli () Kesinlikle Yeterli

16.İlinizin/İlçenizin sahip olduğu rekreasyonel alanları Haftalık ne sıklıkla kullanıyorsunuz

() 1-3 saat () 4-6 saat () 7-9 saat () 10 saat ve üzeri () Kullanmıyorum

BOŞ ZAMAN ENGELLERİ ÖLÇEĞİ		Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, bu ifadelerin sizin rekreasyonel etkinliklere katılmanızı engellemedeki önem derecesini liste üzerinde ayrılan alana işaretleyiniz. Lütfen her ifadeyi bir kez işaretleyiniz ve cevaplanmamış hiçbir ifade bırakmayınız.					
1	Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi				
2	Kendini yorgun hissetmek				
3	Sakatlanmaktan korkmak				
4	Nerden öğreneceğini bilmemek				
5	Nerede katılacağını bilmemek				
6	Öğretecek kimsenin olmaması				
7	Tesis donanımının yetersiz olması				
8	Tesislerin yetersiz olması				
9	Tesislerin kalabalık olması				
10	Arkadaşlarının zamanının olmaması				
11	Beraber katılacak kimsenin olmaması				
12	Arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması				
13	Aile için zaman ayırmak zorunda olmak				
14	Sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunda olmak				
15	Program zamanlarının uygun olmaması				
16	Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek				
17	İlgili olmamak				
18	Rutin programı bozmak istememek				

EK-2

ARAŞTIRMA İZİNİ



T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.24982002
Konu: Araştırma İzni (Çağatay ÇAVDAR)

26.12.2018

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 20/12/2018 tarihli ve 48178250-300-E.18698 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Çağatay ÇAVDAR'ın "Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleri ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarına Engel Olan Faktörler" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Ereğli ilçesinde bulunan Ereğli İvriz Sosyal Bilimler Lisesi, Ereğli Fen Lisesi, Ereğli Şehit Ramazan Aydoğan Anadolu Lisesi ve Ereğli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde eğitim gören öğrencilere eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacının, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlaması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2018-2019 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRSOY
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Kişisel Bilgi Formu (1 Sayfa)
- 2-Boş Zaman Engelleri Ölçeği (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza ile
Aşılma Tarihi: 20
26 Aralık 2018

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No: 4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci IŞIK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ce57-fd21-31d2-a0b6-87fa kodu ile teyit edilebilir.

EK-3**ÖZGEÇMİŞ**

Araştırmacı ağatay ÇAVDAR 1991 yılında Konya Ereğli’de doğdu, Üniversite eğitime kadar olan eğitimlerini Konya Ereğli’de tamamladı. 2011 yılında Selçuk üniversitesi (BESYO) Spor Yöneticiliği bölümünü kazanarak 2015 yılında mezun oldu. 2016 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimi programına başladı.

